

אייר - סיון

ג'תשס"ו, שנת ה'תשפ"ב

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו

קדושת צפיין

התאחדות החרדים לדרישת ציון על מחדת הקודש

תוכן הענינים

המקובל הגאון רבי חיים פאלאנז' .. ג
בעקבות הספר הקדוש 'אם הבנים שמחה' ז
קוראים כותבים..... י
מפסח שני עד ששת הימים..... יא
ובגפן שלוש שריגים..... טו
משמעותה של מצות אנכי ה' אלהיך יז
השוק הכלכלי כיום ובמדינת התורה כו
עלית תלמידי הגר"א ומטרתה לא
מפגש העגלות והקרב על המנוע .. לו
מדינה מזוית אחרת..... לט
צפת פתאום תבנה..... מזג
מרח הגר"ח קניבסקי זצ"ל..... נג
עיונים בדרכי העבודה..... נח

דבר המערכת

קוראים יקרים שלום וברכה,

כמדי שנה כולנו נרגשים לקראת ועידת 'קדושת ציון', אשר תקיים השנה בערב של יום הנס הגדול בו נצלנו ממוות לחיים, הוא יום כ"ו באייר, אז הושמד חיל האויר המצרי תוך שעות ספורות ונפתחה מלחמת ששת הימים, בה זכינו לשחרר את מקום מקדשנו וחלקים רבים נוספים בארץ קדשנו. כמה סמלי הדבר, שביום בו זכה עם ה' לשפע כה אדיר של ברכה גשמית, ואך כפסע היה בינינו לבין הגאולה השלמה - באותו יום נתכנס כדי לטכס עצה כיצד משלימים את החסר, כיצד מקימים את הקומה הרוחנית של האומה, כיצד מפיחים רוח בעצמות היבשות שכבר קרמו עור וגידים, ובכך נזכה לסלול את הדרך בפני משיח צדקנו, אשר ממתין לנו כדברי הכתוב - "היום, אם בקולו תשמעו".

חשיבות רבה ישנה לוועידת 'קדושת ציון', בהיות אגודתנו הגוף הציבורי היחיד שקורא בלא גמגום ובלא היסוס לכינון מלכות ה' באופן מלא בכל רחבי ארצנו, ולא לחינם זכינו, שיותר ויותר רבנים, אברכים תלמידי חכמים, חסידים ואנשי מעשה ויהודים של צורה מצטרפים לאגודה, משום שהם מבינים את חיוניות הגוף הזה, ואת היעוד האדיר שנטל על עצמו. רבים חיכו במשך שנים רבות, רבות מאד, שיקום ארגון מתוך הציבור החרדי, מתוך לב לבם של לומדי התורה, ויכריז בקול גדול בלא מורא, כי זאת התורה היא המצע הנכון והראוי לכינון מדינה על כל אגפיה, וכי כל צורות השלטון הלקוחות מהגויים הערלים דינן להתבטל בפני תורתנו הקדושה, אשר כבר בהיותנו לעם קבעה עבורנו לא רק את המצוות הפרטיות של כל יחיד, אלא גם - ובעיקר - את צורת התנהלות האומה בכל תחומי החיים.

הדברים מדברים בעד עצמם, ולכן זכינו לתגובות נלהבות ביותר בעקבות הגליון המיוחד שיצא לפני חודש לרגל מאה שנים לפטירת הגאון האדיר רבי עקיבה יוסף שזלינגר זצ"ל, חוזה מדינת התורה, אשר שרטט ביד אמן את צורת החיים שכולנו חולמים עליה כשעם ישראל יושב על אדמתו ומתנהל כפי רצון יוצרו. דברי הנבואה של אותו ענק הולכים ומתגשמים, ויותר ויותר יהודים מלב לבו של בית המדרש מבינים היום, כי הדרך של

קדושת ציון

אגודת קדושת ציון פועלת להעמיק את תודעת המרכזיות של ארץ ישראל ביהדות, כמקום שנתנהל בו כאומה שלמה הפועלת על פי התורה.

מו"ל עמותת 'קדושת ציון'
עורך ראשי הרב יהודה אפשטיין
עורך משנה הרב פסח הלפרין

כותבים הגאון רבי יצחק ברנד
הרב יהודה אפשטיין
הרב בצלאל גנז
הרב אבא שלמה גולדברג
הרב מאיר גולדמינץ
הרב אליהו ברים
הרב יהודה שמואלביץ
הרב נועם אלטמן
הרב שמואל קרלינסקי
הרב יצחק ברזיזי

מדורים דעת תורה
דעת ציון
אמונת ציון
מסילת ציון
מועדי ציון
לקראת מדינת התורה
מקומות בארץ
זכור ימות עולם
המאבק על זהות האומה
פנינים משולחנם של גדולי התורה

ועדת ביקורת
דוא"ר 7694342@GMAIL.COM
מחלקת הפצה
052-7128997
דוא"ר F7128997@GMAIL.COM

שאלות בכל ענין, להרשם
קבלת הגליון חינם בדוא"ר:

KDST.OFFICE@GMAIL.COM

079-5383396

077-3181693

מודפס באלפי עותקים, ומופץ בריכוזים החרדיים ברחבי ארץ ישראל ובחול"ל
אין המערכת אחראית לתוכן הפרסומות

המקובל הגאון רבי חיים פלאג'י ראב"ד איזמיר

ישוב ארץ-ישראל לבנות ולנטוע, ואם כן חזר הדין לסיני שיהיה נוהג דין זה [של איסור גידול בהמה דקה בארץ-ישראל] גם עתה אם יסכימו עמי חכמי ורבני גאוני ארצות האל ה' צב-אות יגן עליהם כיר"א נכן יהי רצון אמן], ועיין דת ודין סדר 'לך לך', ומובטחני בקוני דקרב שנים ממנו יראו וכן יעשו מעשירי עם בני ישראל לקנות שדות בתוך אדמת קדש כדי לבנות ולנטוע, ועליו נאמר 'משה זכה וזיכה את הרבים', זכות הרבים תלוי בו, וזה מצמיח ישועה בעזרת השם במהרה בימינו אמן.

[בנו, רבי אברהם פלאג'י]

ארצות החיים שער ט אות יט

ראיתי בספר 'שמן המר' ביורה דעה (סמ"נ כג) דפירש 'אין ציון נפדית אלא בצדקה, שנאמר 'ושביה בצדקה' עם מאי דאיתא ביחזקאל ע"פ "וקבצתי אותם והבאתי אותם" דב' קיבוצים הללו היינו דבתחילה יתנו ישראל לבם לחזור לארץ-ישראל ויעלו בה רבים מישאל ואחר-כך יהיה קיבוץ גלויות על-ידי המשיח.

ארצות החיים שער י אות מד

ועתה דזכינו בימינו דהגביר השר הגדול סי' משה מונטיפיורי נר"ו מלבד צדקת ה' אשר עשה עם יושבי ארץ-ישראל, דפור נתן לאבינוים צדקתו עומדת לעד, גם כן דקנה שדות לארכה ולרחבה משו

אליך ידידנו, קורא הגליון

אתה כבר מכיר את קדושת ציון כחוד החנית של המהפכה התודעתית בציבור החרדים לדבר ה' למען ארץ ישראל, בצורתה הראויה - דרישת ציון על טהרת הקודש. כעת, בשליחותכם, אנו מבססים את מועד ההפצה ומתרחבים בארץ הקודש ובחו"ל, להחדיר את המסרים שאתה מזדהה איתם.

הפצה לחו"ל

פקחת חסות על הפצת מספר גליונות לחו"ל, ראה מסלולים בעמוד 57

קחו חסות על משלוח גליונות לנקודת חלוקה בארץ

55 זה לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 100 גליונות

[3] באמצעות פניה ל:

053-3191618 או במייל

KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

[2] באמצעות כרטיס אשראי

דרך 'נדרים פלוס'

[1] באמצעות העברה בנקאית

לחשבון עמותת קדושת ציון. בנק: 20 (מזרח)

סניף: 459 (העיר העתיקה) חשבון: 109491

המשך דבר המערכת

כותבים עליו, מדברים עליו, נלחמים עליו - כל מי שרואה את עצמו חלק מהמהלך האדיר של דרישת ציון על טהרת הקודש - **שיפנה לעצמו את ליל שישי בכ"ה אייר, אור לכ"ו, ויגיע עם כל מי שיוכל - אשה, ילדים, הורים, אחים, חברים ומכרים - לאולמי שירת ירושלים ברחוב כנפי נשרים בגבעת שאול** - להזדהות, להכיר, להשתתף לדון יחדיו ולהתחבר, ובכח הרבים נזכה להביא עוד ועוד אנשים לרעיון הנשגב, שעתיד האומה כה תלוי בו.

עם ישראל לשמר את עצמו ולהנצל מהשפעת התרבויות הזרות למיניהן אינה עוברת בפרישה מכל עיסוק ארצי, כפי שהיו שדימו, אלא דווקא בלקיחת אחריות על כל התחומים, כאשר הדבר נעשה על-פי תורתנו הקדושה, לרבות הקמת מדינה של תורה, צבא של תורה, כלכלה של תורה, וכל מערכות האומה כפי שהן צריכות להיות.

אני קורא לכל אחד ואחת מכם - כל מי שמבין את עומק החשיבות של מה שאנחנו

תקציר המאמרים

בנושא המונופולים השונים ובוחרן לאור דברי הגמרא כיצד ראוי להתיחס בעיניים תורניות לתופעה, ומה ראוי

בגליון זה תמצאו מאמר יסודי של **כותב השורות**, ובו יוסבר בפרטות מצבנו כיום ביחס לשלטון ודרכי הגישה

לתקן.

ראוי לציין, כי הגיעו מכתבים לא מעטים למערכת, אשר מתיחסים לתחומים שונים הנוגעים לכינון מדינת התורה, ואנו רואים בכך תופעה מבורכת, שהציבור מבין את החשיבות לעורר ולפעול למען מטרה נעלה זו. אילוץ המקום לא אפשרו להציג את המכתבים הללו בגליון זה, אך הם יובאו בעזר ה' בגליונות הבאים, ואני קורא בזאת לקוראים להמשיך ולשלוח מכתבים חשובים ואיכותיים, המעוררים על חובתנו בעת הזו.

השונות העומדות בפתחנו. יובהר שם, כי מה שאולי היה נכון בעבר - אינו בהכרח תקף כיום, ועלינו - קהל יראי ה' - מוטלת אחריות גורלית לנצל את הכח הטמון בנו ולחשוב 'בגדול' על כיבוש השלטון והקמת מלכות ה' כיעד מעשי.

גם הרב יהודה שמואלביץ', במדור חדש העוסק במלחמה על הזהות היהודית במדינת ישראל כיום, פונה אל תוכנו פנימה, אל לב לבו של הציבור החרדי, ומציג בפנינו את הציפיות שתולים בנו העם שבשדות - יהודים דתיים, מסורתיים, ואף חילונים, שהזהות היהודית חשובה להם, והם מצפים מאתנו לתפוס את מושכות המאבק ולהוביל אותו בדרך התורה המסורה, כך שכלל העם יתחבר לתורה, שהיא היא מהותנו הלאומית.

החודש אנו זוכים למאמר מיוחד מהגאון **רבי יצחק ברנד שליט"א**, ובו ביאור יסודי של המצוה הראשונה בעשרת הדברות, מצות 'אנכי ה' אלהיך', כאשר מלבד הדיון במהותה של מצוה זו, ששורשו בהררים גבוהים רבותינו הראשונים, הגאון הרב ברנד מנתח את המשמעות המיוחדת שלנו, דור שזכה לראות כיצד הגאולה האחרונה הולכת ומתממשת - ביחס למצוה זו. תוך כך אנו זוכים לדיוקים נפלאים של הרב ביחס למהותה של הגאולה והיחס שבינה לבין יציאת מצרים.

ומן הכלל - אל הפרט. כפי שהשתדלנו בגליונות האחרונים, גם הפעם יושם דגש על הצעות מעשיות לצורת החיים המתוכננת כאן כפי רצון ה' כאשר יעלה בידינו להקים את מדינת התורה, וממשיך **הרב נועם אלטמן** לדון בכיסוס הכלכלה היהודית, כאשר הפעם הוא מטפל

תושביה, ועם זאת - לא רפו ידיהם והמשיכו בדבקות עילאית לקיים את בירת הגליל. הרב מאיר גולדמניץ במדורו הקבוע על מקומות בארץ מסיים הפעם את הסדרה על צפת, אשר הלכה והתארכה בשל ההיסטוריה האדירה של אותה עיר ושל היהודים היושבים בתוכה, והפעם אנחנו מגיעים סמוך ונראה להקמת מדינת ישראל, כאשר ארבעה ימים קודם לכן היו יהודי צפת במרה ומצוקה, נצורים ומבוהלים, כאשר האויב הערבי האכזר שואף להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן, טף ונשים, ויד ה' הגדולה הביאה למנוסתם האדירה בכת אחת, וליהודים היתה אורה ושמחה, ששון ויקר. מי יתן וגם בימינו נזכה לחזות במנוסתם מארצנו כעכברים מבוהלים.

במדור 'דעת תורה' הבאנו את הגאון האדיר **רבי חיים פלאג'י**, ראב"ד איזמיר, אשר כבר בימינו נראה ניצנים של קיבוץ גלויות, ובדבריו הוא מאשר את המהלך של גאולה בדרך הטבע, גאולה בשלבים, גאולה שאולי לא כך סברנו שתבוא, אך בדברי רבותינו, כמו גם בדברי הנביאים, הדברים מבוססים ביותר, והמציאות מורה על נכונותם.

במדורו הקבוע על הספר הקדוש 'אם הבנים שמחה', מביא הרב **בצלאל גנז** את דברי הגאון המחבר, אשר מוכיח, כפי שכתבנו, שלא די בתפילה והשתוקקות, אלא יש לנקוט בפלך העשייה, והוא מביא לכך ראיה חזקה מהגמרא בנדה, אשר מסכמת את העקרון, ולפיו 'הא בלא הא לא סגי'.

וכמובן, אחר שהשבר האדיר שהושברנו בשושן פורים, עם הלקחו מאתנו של הגאון הגדול **רבי חיים קנייבסקי**, אשר מלבד התמדתו המופלאה בכל חלקי התורה, היה ידוע כמי שהשקיע את עיקר מרצו בסדר זרעים העוסק

גם הרב **בצלאל גנז** מתיחס למציאות לה זכינו בימינו, כאשר עם ישראל שב לארצו כתופעה שאין לה אח ורע בהיסטוריה האנושית. לאור מציאות זו מנתח הרב גנז את דברי התורה והנביאים, וגם את דברי 'הנכרי שבא מארץ רחוקה', כאשר חשיבות רבה יש להסתכלות של אותם נכרים, משום שקידוש שמו של מלך מלכי המלכים תלוי באופן בו ישראל, שנקראו על שמו, נתפסים בעיני אומות העולם.

הכמיהה והכיסופים לארץ-ישראל ולמלכות ישראל היו נחלת האומה במשך כל שנות הגלות, אלא שברבות השנים, עם התארכות הגלות וההתרגלות לחיים בה, הפכו כיסופים אלו לדבר יותר ויותר מנותק מהחיים המעשיים, עד שגדולי ישראל הוצרכו לעורר את העם לכך,

שאם באמת רצוננו להפוך את החלום למציאות - עלינו להפשיל שרוולנו ולעסוק בעולם המעשה, ולא רק בתפילה וכיסופים.

הכיסופים והמסירות יחדיו - הם אשר עמדו ביסוד עלית תלמידי הגר"א לארץ במצוות רבם, והרב **יצחק ברזילי** מסיים הפעם את הסדרה המאלפת שלו אודות אותה עליה מופלאה, אשר הניחה במובנים רבים את התשתית למדינת ישראל של ימינו. ביחד עם עלית החסידים ובני ספרד שהיו כאן עוד קודם לכן, הצליחו אותם מוסרי נפש לעמוד בעוני מחפיר וברדיפת השלטונות, עד שאט אט הישוב גדל והפך למה שהיה. הרב ברזילי כדרכו בקודש מצליח למצוא רמזים שונים בכתבי הגר"א ותלמידיו, אשר בהצטרפם יחדיו נותנים תמונה בהירה של קבוצה חדורה להט גאולי, המוכנה לקום ולעשות מעשים בפועל למען קירוב הגאולה השלמה.

אותה מסירות נפש אפיינו את הישוב כולו, והעיר צפת הייתה מיוחדת במנת הסבל שעברו

ואחרון חביב, הרב אבא שלמה גולדברג, אשר אינו מסוגל לוותר על שאיפתו להקריב קרבן פסח, ולו יהא זה פסח שני, ולו יהא זה בהוראת שעה, ומרוב השתוקקות לחידוש העבודה ולבנין בית בחירתנו, כתב בהשתפכות הנפש תחינה נוראה לאמרה בעת שנוכה להחריב את הקוץ העומד בגרונה של שכינתנו הקדושה על מקום מקדשנו. תוך כך אנו למדים על הקשר האדוק שבין ביעור עבודה זרה לחידוש עבודת ה' במקדש, וכפי שראינו אצל המלכים הצדיקים חזקיהו ויאשיהו, זכותם תגן עלינו.

**ושוב, לא לשכוח
לציון ביומן - יום
המיישי בערב, כ"ה
באייר, אולמי שירת**

**יְרוּשָׁלַיִם - הוֹעִידָה הָאֲרֶצִית הַשְּׁנֵתִית
שֶׁל אֲגוּדַת 'קְדוּשַׁת צִיּוֹן' - לְבוֹא
וְלִהְיֹא כְמוֹהָ שִׁוְתָהּ אֲנִישִׁים, לְהִתְחַזֵּק
יְהוּדֵינוּ בְּדַרְיֵשֶׁת צִיּוֹן עַל טַהֲרַת
הַקְּדוּשָׁה, וְלִהְיוֹכְהָ, כִּי אֲכֵן זְכִינוּ, אַחַד
שָׁנִים רְבוּתָהּ, שִׁישְׁנוּ צִיּוֹר גְּדוֹל, רַחֵב
וְאֵיכוֹתָי, שְׁמוֹשְׁמִיעַ אֶת הַדְּעָה הַזֹּאת בְּקוֹל
צִלְזֵל וּמוֹשְׁפִיעַ עַל הַשִּׁיחַ בְּצִיּוֹרוֹת
הַהַרְדִּית, וּבְהַמְשֵׁךְ - עַל כָּלֵל הָאוֹמָה.
אֲכֵן, מִמְלֶכֶת הַתְּרוּחָה הוֹפְכַת עַל-יְדֵינוּ
מִהוֹזֵן לְמוֹצִיאֹתָ!**

שלכם תמיד,

העורך

במצוות התלויות בארץ, זכינו להביא מאת הרב **שמואל קרלינסקי** לקט מאמרותיו הטהורות אודות החיוב לעלות לארץ, וכן פסקים נוספים המעידים עד כמה היה הגאון הזה נטוע בכל הוויתו בארץ-ישראל ובתורתה, כדבר המובן מאליו למי שהדבר היחיד שהדריך אותו הוא תורתנו שבכתב ושבעל-פה, ובעיקר חז"ל הקדושים.

הרב אליהו ברים ממשיך להדריך את הצמאים לקרבת ה' כיצד לזכות לה על-ידי התבוננות אמיתית לתוך נפשנו פנימה, תוך סיקול הדרך מאבני הנגף המפוזרות בדרך למי שאינו מתבונן. הפעם עומד הרב ברים על צדדים שונים של מידת הכעס, ולעומתה על מידת הקנאה לה', שהיא מענפי אהבת הבורא, ותוך כך אנו למדים גם כיצד לחנך ילדים להתפייסות, להבנת מצבים ולהתמודדות נכונה ובריאה עם כל פיתולי החיים שאדם עשוי להתקל בהם, איש איש כפי מה שמזמנת לו ההשגחה העליונה.

מכתב מיוחד ומרגש התקבל במערכת, ובו דברים כדורכנות ממרביץ תורה, אשר את שמו מסר רק בראשי תיבות, אך הוא מעיד על עצמו כתלמיד של מרן האבי עזרי צ"ל - רבי אלעזר מנחם מן שך. במכתב זה מבכה הכותב על אבדן הערכים הבסיסי שחל בקרב הציבור שלנו - הציבור האיכותי של לומדי התורה יראי ה' - אשר מרוב להט לאחוז ברכי עבודה מסוימות, לעיתים מחמיצים את אותם יסודות בסיסיים, שכל יהודי פשוט - אפילו יהודי מסורתי - מבין אותם על בורים והם מובנים מאליהם בעיניו. ראוי מאד לקרוא מכתב זה בעיון רב, ולהראותו לכל מי שמפקפק בנחיצותה של אגודת 'קדושת ציון'...

בעקבות הספר הקדוש 'אם הבנים שמהה'

ליקט: הרב בצלאל גנו

[פרק שביעי]

וכן אמרו בילקוט (שמואל רמז קו): "לא גלו ישראל אלא על שמאסו בא"י, שנאמר [תהילים קו כד] - 'וימאסו בארץ חמדה'."

ונ"ל, דהילקוט מתאים עם דברי המדרש ורש"י, דכל שלושה דברים הנ"ל כלולים בא"י. דאי אפשר להגיע לשלושה דברים הנ"ל אלא בא"י.

דכל הדר בא"י דומה כמי שיש לו לווה, כידוע [כתובות קיב] ומלכות ב"ד הוא בא"י. וביהמ"ק הוא ודאי רק בא"י.

ועפ"ז לא יזכו להגאל עד שיבקשו את א"י, ואז ישיגו את כל שלושה דברים הנ"ל.

ועינין בשוח"ט [פרק יז], **דהמגפה בימי דוד היה רק על שלא בקשו ביהמ"ק**. וכבר הבאתיו לעיל בהקדמה. ועשה המדרש ק"ו: מה בימי דוד שעוד לא היה להם ביהמ"ק, נענשו על שלא בקשו על זה, אנו שכבר היה לנו ונחרב, עאכ"כ שנענשים על שאין אנו מבקשים על זאת. לפיכך תקנו להתפלל על בניית ירושלים שלושה פעמים בכל יום - עיי"ש.

ועתה קמה גם נצבה קושית גדולי עולם הנ"ל - הלוא אנו מתפללים על זה כמה וכמה שנים מזמן החורבן ועד עתה. א"כ, כבר נתקיים בנו המקרא של 'ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם' ואת

בפרק 'הפדות והגאולה', מאריך רבנו בשאלה הגדולה והכואבת שנשאלה ע"י גדולים וטובים לאורך כל דורות הגלות, מדוע אין רואים את הקץ למרות תפילות כה רבות של ישראל, והרי אין ספק, שרבות מהתפילות הללו היו בכוונה גדולה ומעומק הלב.

ע"כ כותב רבינו בעמ' :108

'ואחר היגיעה האיר ה' את עיני למצוא פשר דבר זה על האריכות הגלות, אף דכבר הגיע זמנה של 'בעתה'.

דהנה הושע הנביא אומר [ג ח]: "ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים".

ואמרו חז"ל על פסוק זה - "לא גלו ישראל, אלא משום שמאסו בני" בשלושה דברים - במלכות שמים, במלכות דוד ובביהמ"ק.

אמר ר"ש בן מנסיא: אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן", כמו שנאמר 'ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' - זו מלכות שמיים, 'ואת דוד מלכם' - כמשמעו, 'ופחדו אל ה' ואל טובו' - זה ביהמ"ק. כמה דאת אמר [דברים ג כה] - 'ההר הטוב הזה'.

כן הוא באגדת מדרש שמואל [פרק ג ד] ורש"י שם [הושע ג ה ד"ה ישוב] מביא.

מה חסר לי אצל הרבי? אמרו לו, הלא לאדם צריך בנינים? ענה על זה: בנינים? אתן פתקה אל הרבי ויהיו לי בנינים. וכשהגידו דברי פרץ אל הרבי, צחק ואמר 'מי שמתסמך עצמו לגמרי על רבו, יש לו פנים כמו פרץ. והן הן דברי הגמ' הנ"ל, מה יעשה אדם שיהיו לו בנינים? ישא אישה. וקמ"ל דהא בלא הא לא סגי. דתפילה בלא נשיאת אשה לא סגי. ולא כפרץ גבאי' שסמך עצמו על התפילה לחוד שיתפלל בעדו הרבי והוא לא ישא אישה.

עכ"פ, נלמד מהש"ס הנ"ל, דמי שסומך עצמו לגמרי על התפילה לחוד, ואינו מתעסק כלל בדבר, יש לו פנים כמו 'פרץ גבאי' הנ"ל.

ועפ"ז יובן ג"כ דברי הכתוב הנ"ל - 'ואחר ישובו בני' ובקשו את ה' איהם ואת דוד מלכם', היינו לא בתפילה לחוד. רק בקשו, ר"ל **בפועל ידם** יבקשו אחר זאת, יחפשו **בפועל** את הדרך חזרה לארץ ישראל, **היינו שיעשו פעולות לזה ולא יסמכו על התפילה לחוד. כי הא בלא הא לא מהני. רק לבד התפילה עוד יבקשו בפועל ובמעשה לזה, אז יהיו מראין להם סימן לטובה.**

וזו שאמר ר"ש בן מנסיא, דאין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו, **דייקא 'יבקשו'**, ולא אמר שישאלו, כי שאלה מורה על תפילה, ובתפילה לחוד לא סגי, רק **יבקשו בפועל ובמעשים, שיעשו גם פעולות לזה לחזור לארצנו ולמלכות שמים ולמלכות ב"ד, ויבקשו שלושתן בפועל, ויעשו מצדם כל מה שביכולתם לעשות, וגם יתפללו על זה, אז חפץ ה' יצליח בידם. אבל אם לא יעשו דבר במעשה זה, רק יסמכו על התפילות לחוד, לעולם לא ישיגו חפצם.**

ועפ"ז מתורץ קושיא הגדולה הנ"ל.

דכיון דלא התעסקו בזה כלל לשוב לארצנו הקדושה, על כן לא היה להועיל בתפילתנו לחוד שהתפללנו עד כה. ועל כן עוד לא היינו רואים איזה סימן לטובה.

אבל אם אנו נעשה את שלנו, גם בפעולות ובמעשים, אז יבוא לנו עזר מן השמים, ע"י התפילות שאנו מתפללין ג"כ לשוב לארצנו הקד' ונשיג חפץ לבבנו לבוא לנחלת אבותינו בב"א.

ביהמ"ק, דבתפילתנו נכללו כל שלושה דברים הנ"ל. ומדוע אנחנו עדיין לא נענים, ועדיין לא באנו אל הנחלה ואל המנוחה. ועדיין אין אנו רואים איזה סימן טוב.

ורבי שמעון בן מנסיא אמר: 'אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן. הלא אנו עושין כן מזה כמה, שלושה פעמים בכל יום ועדיין לא הראו לנו איזה סימן טוב של הטבה, והיא פליאה נשגבה לכאורה.'

אך התירוץ על זה הוא כך בעזה"י.

ואקדים ש"ס דנידה (צ) - 'מה יעשה אדם ויחכם, ירבה בשיבה. אמרו: הרבה עשו כן ולא הועיל להם? אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו. שנאמר (משל"ז 1) 'כי ה' יתן חכמה מפיו'. מאי קמ"ל? דהא בלא הא לא סגי.

מה יעשה אדם ויתעשר? ירבה בסחורה. אמרו לו: הרבה עשו כן ולא הועילו? אלא יבקש רחמים ממי שהעושר שלו, שנאמר (תני"ג 10) 'לי הכסף ולי הזהב'. מאי קמ"ל? דהא בלא הא לא סגי.

מה יעשה אדם ויהיו לו בנינים זכרים? אמר להם ישא אישה הוגנת לו. אמרו הרבה עשו כן ולא הועילו? אלא יבקש רחמים ממי שהבנים שלו שנאמר (תהילים קפ"א) 'הנה נחלת ה' בנינים'. מאי קמ"ל? דהא בלא הא לא סגי'. עכ"ל הגמ'.

הרי דבשלושה דברים חלוקים, שחיינו העיקרים של האדם תלוי בהם, הודיעונו חז"ל 'דהא בלא הא לא מהני'. היינו דתפילה בלא עסק, ועסק בלא תפילה לא מהני. ומזה אתה דן לכל ענייני האדם ולכל העניינים שבעולם, לא סגי בהא בלא הא. היינו שיתפלל על דבר להשיגו, ולא יתעסק בו כלל, רק יסתפק עצמו בתפילה לחוד, לא ישיגו לעולם.

ובלמדי גמרא הנ"ל, 'מה יעשה אדם שיהיו לו בנינים זכרים, ישא אישה', נזכרתי מהמעשה שסיפר לי זקן אחד מחסידי הרבי ר' אליעזר'ל מקאמראנא ז"ל, שלהרה"ק הזה היה משמש בחור זקן שלא נשא אישה. ולא היה שלם בדעתו. אך היה יר"ש והיה נקרא בשמו 'פרץ גבאי'. שאלו אותו, פרץ, למה אין אתה נושא אישה? השיב - למה לי אישה,

ז"ל החבר בספר הכוזרי [מאמר ב אות כד]:

"העוון הזה [ר"ל קאי על מה שאמר לעיל מזה שאין רבים נכספין לשוב בפועל לא"] מנעונו [=מנעו מאתנו] מהשלמת מה שיעדנו בו ה'להים בבית שני. כי כבר היה הענין ה'להי מזומן לחול כאשר בתחילה, אלו היו כולם מסכימים לשוב בנפש חפצה. אבל שבו

[רק] מקצתן, ונשארו רובם בבבל. כי הענין ה'להי אינו חל על האיש, אלא כפי הזדמנותו [=הכנתו] לו, אם מעט מעט, ואם הרבה הרבה. ואם היינו מזדמנים לקראת ה'להי אבותינו בלבב שלם ובנפש חפצה, היינו פוגעים [=היה חל עלינו] ממנו, כאשר היה לאבותינו במצרים, ואין דיבורנו 'המוחזר שכינתו לציון, ו'השתחוה להר קדשו' וכיוצא בו, אלא כצפוף הרזיר [=דיצור חילוי נפס ללג הסכמת לג]. שאין אנתנו חושבים על מה שנאמר בזה, עכ"ל הזהב.

כמו שאמר חז"ל [יומא טז] שראוי היה גאולה שנית להיות גאולה נצחית, רק גרם החטא. וביאר המהרש"א [שם ח"א ד"ה כחומה], דזה היה החטא, דלא שבו כולם, עיי"ש ממש כדברי ה'להי בכוזרי הזה.

וכן הוא עד היום, אנו אומרים בפנינו ובלשוננו, ולבנו אין עמנו להתעורר כוסף נפשנו בפעולת ארץ נושבת, להרבות שם החזרת עם בני' ולחזק הישוב.

ודין גרמא לכל הצרות שהגיענו.

וכל זה מרמז על זמננו זה שאנו עומדים בסוף הגלות, שלא די ברצוננו לחזר לארץ אבותינו, ושנצפה על התעוררות דשמיא לחוד. רק צריכים למייהב דעתנו למהדר לארצנו. וגם צריכים להתחיל בחזרה בפועל ובמעשה, אז יבוא הסייעתא דשמיא ויקפוף לנו הארץ לקראתנו, היינו שאז חפץ ה' צליח בידנו.

אבל אם רק נחכה על ניסים ונפלאות לחוד, ואנו מצדנו לא נעשה בזה דבר, אז לשווא תוחלתנו. כי מן השמים ממתנין שאנו נעשה ההתחלה בזה.

זזה אמת וברור.

עכ"פ הוכחתי מהש"ס נידה, שהכל תלוי במה שנעשה תחילה בפועל ידינו מצדנו, ואז נוכל לחשוב גם על הסייעתא משמיא שיגמור בעדנו לטובה.

ודברי הזוהר בפרשת נח (עז), דגם בבנין שלמה היה כן, שהוא התחיל במלאכה תחילה, ואז סייעו לו משמיים שנגמר מאליו, והמתינו מן השמים על מעשה ידיו תחילה.

והיינו נמי דגאלתנו העתידה נקרא 'צמח' וכמו שהבאתי למעלה, לרמז, דכמו דאי אפשר לאדם דיצפה דיצמח תבואה בשדהו טרם שיעשה הוא תחילה מידי בזה, היינו לחרוש ולזרוע ולהכין את השדה שיצמיח תבואה בשדה. דאם לא יזרע, אפ' יתפלל כל היום וכל הלילה לא ישיג חפצו ולא יעלה כלום בידו. רק אחר שיעשה את שלו שיחרוש ויזרע, אז יוכל להתפלל להש"ת שיראה ברכה במעשה ידיו.

כמו כן הוא בגאולה, אחר שנהב דעתנו לחזר לארצנו, וגם נעשה ההתחלה בזה בפועל ידינו, אז יגמור הקב"ה בעדנו לטובה.

זזה אמת וברור, וברוך ה' שהאיר עיני בזה. ■

כבוד מוציאי הגליון הנכבד
קדושת ציון.

זוהרים

מכתב למערכת

החברות הגדולות של

שאפילו לילדים קטנים ואפילו ליהודים נידחים תמיד היה אותו - אפילו את החיבור החיצוני והרדוד הזה לארץ ישראל אין להם. כשהגויים רדפו את עם ישראל ושדדו מיהודים בתים בלוד ובעוד מקומות - לא היה פשוט להם שצריך להיות בצד של עם ישראל.

מזעזע. לאן הגענו? !!!

ויש התולים ריקנות מחרידה במו"ר מרן הרב שך באומרם "הרי הרב שך לא תמך בכניין ארץ ישראל".

ואני זועק: שקר! אל תאשימו את מו"ר מרן זללה"ה בחניקה למוות של המושגים שבכל הדורות עם ישראל כולו גדל עליהם. נכון, הוא חלק על אלו הסוברים שאין לחשוש מסכנה בעת שבונים את ארץ ישראל, אבל לא עלתה על דעתו שיפרשו זאת כמחיקת המושגים הקדושים סכנה, אבל בכל מקום שאין בו סכנה - וכי יעלה על הדעת שננטוש את מסורת אבותינו ולא ננשק ונבנה את אדמת הקודש?

ולבן מונח על שולחני תדיר גליון קדושת ציון. כדי להיזכר ולהזכיר את המושגים הבסיסיים והמרכזיים כל כך בתורה. בנידון האם להיכנס לסכנה כדי לבנות את ארץ ישראל, ומה מוגדר סכנה, ובאיזה רמה של סכנה כולי עלמא מודו שאסור להיכנס, ובאיזה רמה של סכנה כולי עלמא מודו שצריך להיכנס - בכל זה נדון ונתווכח בהמשך. קודם כל עלינו לחזור ולהכיר את המושגים של התורה, ללמוד קצת בכוזרי על הכיסופים לירושלים, לקרוא את פיוטו "ציון הלא תשאלו" בעיון, וכמובן, לפני הכל לדעת את הפסוקים המפורשים בתורה בעניין.

א. ג. ת.

הרשות בידכם לפרסם מכתבי זה.

בכל פעם שיוצא לאור גליון 'קדושת ציון' חדש, אני משתדל להשיגו, לוקח אותו לביתי ומניחו על שולחן הלימוד שלי.

אני קורא אותו בעיון, עם רוב הדברים מסכים, ועם מיעוטם לא מסכים, ובכל זאת אני נותן גם לבני ביתי ולתלמידי לעיין בו.

ורבים שואלים אותי, כיצד אתה, תלמיד למרן הגרא"מ שך זללה"ה קורא ומראה לאחרים גליון שריח ימין קיצוני נודף ממנו. ותשובתי היא:

איני יודע את מי להאשים, ואני גם לא רוצה להאשים אף אחד, אבל אני נפגש רבות עם צעירים, וגם מבוגרים, מהציבור שלנו, שהתודעה שלהם לגבי כל המושגים הקדושים המוזכרים אין ספור פעמים לאורך כל התורה - נבוכה.

כשאני מגיע לכותל המערבי, ורואה שם יהודים מכל מיני מקומות נידחים, יהודים שלעומתינו הם רדודים מאוד וכמעט שלא מכירים את התורה, אבל אף אחד לא השחית להם את התודעה שעוברת בעם ישראל מדור לדור שאם אשכחך ירושלים - תשכח ימיני! ואני רואה את ההתלהבות שלהם - כמו שתמיד אבותינו התרגשו והתלהבו מכל זכרון של ארץ ישראל, מצד אחד אני שמח, ומצד שני אני מזעזע.

יש בציבור שלנו אנשים שהתודעה היהודית שלהם היא פחות מאותם יהודים נידחים. יש אצלנו יהודים שלא רק שאינם מבינים שארץ ישראל היא הארץ שעליה אמר ה' "הארץ אשר אני שוכן בתוכה", הארץ שבקרבה פועם הלב המחיה את כל הגוף - ירושלים עיר הקודש, בה ה' שוכן בתוך בני ישראל, וקדושתן אף כשהן שוממין, אלא אפילו את החיבור הפשוט והמינימלי -

מפסה שני עד ששת הימים הרב אבא שלמה גולדברג

להקריב קרבן פסח. נתאמץ חזקיהו בכל כוחו, למצוא דרכים בהלכה למען לא יפסידו הפסח, והנה בגמרא בסנהדרין יב: מבואר, כי שיטת רבי שמעון בר יוחאי היא, כי בגלל המצב הזה עשו כל ישראל פסח שני למרות שלא עשו פסח ראשון, כמו שנאמר שם (דה"צ ל יג) - "ויאספו ירושלים עם רב לעשות את חג המצות בחדש השני קהל לרב מאד", וחזקיהו המלך התפלל, כי יכפר ה' על הדחקים אשר נדחקו בהם למען הקריב קרבן ה', שנאמר - "כי התפלל יחזקיהו עליהם לאמר ה' הטוב יכפר בעד כל לבבו הכין לדרוש האהים ה' אהי אבותיו ולא כטהרת הקדש" (ס"ט), ואף הקב"ה נענה להם, כמו שנאמר שם (ס) - "וישמע ה' אל יחזקיהו וירפא את העם".

ואם יזכנו ה' כזאת, לא יום אחד קרבן פסח ודי, אלא שבעה ימים תמימים חג המצות נחוג, שבעה ימים מיום ט"ו באייר עד כ"א בו, הכל שוב פעם, מה שהיה היה, נתחיל את הכל מהתחלה. ואל תתמה על הדבר, לפי שאין דומה חג המצות אשר כל איש בביתו ספון, לחג המצות בחצרות ירושלים יחדיו בהלל זמר והודאה, כמו שנאמר שם - "ויעשו בני ישראל הנמצאים בירושלים את חג המצות שבעת ימים בשמחה גדולה ומהללים לה' יום ביום הלויים והכהנים בכלי עז לה' " (ס"ט).⁽⁶⁾

וכבר נתיגעו רבותינו המפרשים מאין בא להם דין זה של חגיגת שבעה בחודש השני? והנה בספר משך חכמה (על גמולת כח עז ד"ה ונמשך הלאשון) חדש דבר נפלא, וזה לשונו - "הנה בתוספתא וירושלמי פסחים פליגי אם ניתן להם לישראל לבנות בית הבחירה, היינו שניתן להם רשות לבנות בה"מ"ק, וכמו שהי' בימי ר' יהושע בן חנני' (מ"ר פ' מולדות), ואם ניתן הרשות אחר הפסח,

כנראה שאינך היחיד המוטred בימים אלו בשאלה המבקשת לדעת, האם נקריב פסח שני.

לב יהודי זך הוא הפועם בקרבך, אם ברצונך להבין האם יש עדיין סיכוי, כי נזכה עוד השנה להשלים את קרבן ה' במועדו. מסתבר הדבר שאף אלמלא התזכורת בכל יום בתחינת 'הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה', הרצון והחפץ לקרבן פסח שני היה עולה לפנינו במלא עוזו, כי הרי כל עצמו של זה הקרבן בא להם לישראל מתוך אותה השתוקקות, שנאמר "ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע ובלתי הקרב את קרבן ה' במעדו בתוך בני ישראל". ואף אנו קוראים, שואלים, מבקשים ומשתוקקים - למה נגרע?

אלא שאין הדבר פשוט כלל, כי הנה בגמרא ירושלמית הובאו דברי התוספתא - "ניתן לישראל לבנות הבית הבחירה, יחיד עושה פסח שני ואין צבור עושים פסח שני. ר' יודה אומר - ציבור עושה פסח שני, שכן מצינו בחזקיהו שעשה פסח שני" והנה לכאורה רבי יהודה וחכמים הלכה כחכמים, ואם כן אנו לא נוכל לעשות פסח שני, וכך פסקו אחרונים רבים.^[א]

אז מה, אז לא נקריב פסח שני? לא יכול להיות, רגע, זה בדיוק מה שבאתי לומר לך - שיש עוד נתיב, נתיב שקוראים לו 'הוראת שעה', וכבר היה לעולמים במצב מאוד דומה למצב שלנו היום, כאשר חזקיהו הצדיק מלך על ישראל אחר מצב קשה ביותר של שיקוף בית המקדש אשר היה מלא שיקוצים, ולא היו העם מוכנים

[א] אמנם הרב חיד"א בשו"ת יוסף אומץ סימן ו' חידש, שאנו נקריב פסח שני, ויתכן שאפילו במומאה - עיי"ש.

ימים אחרים ויעשו שבעת ימים שמחה" (ד"ה"ג ז
ג), ולוואי ונזכה אף אנו בב"א.

והנה ביום האחרון יצאו כל ישראל לשבור את הבמות ולנתץ את המזבחות, כמו שנאמר שם - "וכללות כל זאת יצאו כל ישראל הנמצאים לערי יהודה וישברו המצבות ויגדעו האשרים וינתצו את הבמות ואת המזבחת מכל יהודה ובנימין ובאפרים ומנשה עד לכלה" (68 ע"ג) [1]. ובא וראה נפלאות תורתנו הקדושה, באיזה יום היה הדבר הזה, אשר שברו המצבות וינתצו את הבמות? ביום כ"ח באייר! בו ביום אשר בשנת תשכ"ז בקשו אויבי היהודים לשלוט בהם, ונהפוך הוא - אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, ויתן ה' בידינו ממדבר הלבנון עד נחל מצרים לא הייתה קריה אשר שגבה ממנו את הכל נתן ה' להינו בפנינו, ובו ביום פתחו שערים ויבוא גוי צדיק בשערי ירושלים, ובאו בניך לדביר ביתך.

אך אוי לנו, אהה על נפשנו, באותו היום המסוגל עצמו כ"ח באייר, בו גדע חזקיהו משיח ה' את האשרים, לא שמענו בקול ה' ללכת בתורתו, רעה תחת טובה השבנו, אמנם אכן באו בניך לדביר ביתך, אבל אויה - לא פיננו את היכלך ולא טהרו את מקדשך, לא ביערנו עבודה זרה מארצנו, לא גרענו שיקוצים מערינו, וכבר ידועה צעקת בעל 'יואל משה' מפני מה לא בערו עבודה זרה כאשר כבשו פלטרין של מלך, וטהרו לא טהרוהו, "ועתה כמעט רגע היתה תחנה מאת ה' להיניח להשאיר לנו פליטה ולתת לנו יתד במקום קדשו להאיר עינינו ולהתנו מחיה מעט כעבודתנו ועתה מה נאמר להיניח אחרי זאת כי עזבנו מצותיך אשר צוית ביד עבדיך הנביאים לאמר הארץ אשר אתם באים לרשתה ארץ נדה היא בנדת עמי הארצות בתועבתיהם אשר מלאוה מפה אל פה בטמאתם... ולא תדרשו שלמם

ונבנה בהמ"ק קודם פ"ש סבר ר' יודא, דהצבור עושין בפסח שני... ומביא מיחזקי' המלך שעישה הצבור לעשות פסח שני, יעו"ש היטב, וכיון שלא יכלו לטהר הבית בראשון הוי כמו שלא נבנה עד לאחר הפסח. ונראה לי, דזה הוי דריש חזקי' מה דכתוב ובחדש הראשון כו' פסח לד' ובחמשה עשר יום לחדש הזה, ולא כתב 'בחדש הראשון' וכתוב 'הזה' [ולא כמו בחדש השביעי], וכן כתוב באמור, הוא להורות דאם כל ישראל לא היה להם בית הבחירה בניסן, ואז עושין כל ישראל הפסח בחדש השני, ובוה הזמן שכל ישראל עושין פסח בחדש השני, גם כן אז עושין כל ישראל חג המצות בשני שבעת ימים, אף ע"ג דפסח שני של יחידים נאכל על מצות רק בליל ט"ו, אבל שכל ישראל עושין אותו, אז עושין חג המצות שבעת ימים, לכן כתוב 'ובחמשה עשר לחדש הזה', פירוש לחדש שנעשה הפסח מכל ישראל, אז חג המצות שבעת ימים, אף אם הוא אינו בחדש הראשון, רק ב"ד של חדש השני, אז בט"ו הוי חג המצות שבעה ימים, לזה עשה חזקי' חג המצות בחדש השני, וכמו דכתוב בדברי הימים ויאספו כו' לעשות חג המצות כו'. ודו"ק בזה". והגאון רבי יצחק שריבר הביא לדברי המשך חכמה ראיות חזקות ביותר (קובץ מוריה עמ' 170) [2].

ועוד נראה ליישב, וכמדומה כזה יישוב בעל 'חשק שלמה' בחידושו, כי היה כאן מעין חנוכת המזבח, וכמו שעשו החשמונאים כאשר טהרו את הבית מהשיקוצים וחנכו את המזבח, ומבואר במדרש שקראו לחנוכתם 'חג הסוכות', ואף הלכו עם לולבים, וכע"ז עשה חזקיהו פסח שבעה ימים בתור חנוכת המזבח. ומסתבר הדבר שזה הטעם, כי הרי לא שבעה ימים לבד עשו, כי אם שבעה ועוד שבעה, וכשם שעשה שלמה בחנוכת המקדש שבעה ושבעה ימים, שנאמר שם בחזקיהו - "ויועצו כל הקהל לעשות שבעת

[ג] הערת המערכת - ראוי לשים לב לחוסר ההבנה המוחלט של מחלק הפרקים הנוצרי, אשר עשה פסוק זה לראש פרק, כאילו מעשה זה של ביעור עבודה זרה הוא נפרד מענין הפסח, בעוד שמהכתובים מוכת, שזה ממש היה חלק מאותו מהלך.

[ב] ובוה ישב שם את קושיית מרן הא"בי עורי' שהקשה למרן הגר"ז, והקושייה היא מפני מה יש צורך בפסוק מיוחד לרבות חיוב מצה בזה"ו, הרי איננו פטורים מקרבן פסח, רק אנו אנוסים, וא"כ, הקשה האבי עורי, דגלמל מכ"ש מערל שחיב באכילת מצה.

ויבאו הבנים ויירשו את הארץ ותכנע לפניהם את ישבי הארץ ותתנם בידם, ואת מלכיהם ואת עממי הארץ לעשות בהם כרצונם, וילכדו ערים בצרות ואדמה שמנה ויירשו בתים מלאים כל טוב, ברות חצובים, כרמים וזיתים ועץ מאכל לרב, ויאכלו וישבעו וישמינו ויתעדנו בטובך הגדול, וימרו וימרדו בך, וישליכו את תורתך אחרי גומ, זכר נא את הדבר אשר צוית את משה עבדך לאמר - 'אתם תמעלו אני אפיץ אתכם בעמים ושבחתם אלי ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אם יהיה נדחכם בקצה השמים משם אקבצם והביאותים אל המקום אשר בחרתי לשכן את שמי שם והם עבדיך ועמך אשר פדית בכחך הגדול ובידך החזקה אנא אדני תהי נא אונך קשבת אל תפלת עבדך ואל תפלת עבדיך החפצים ליראה את שמך והצליחה נא לעבדך

היום^[ד], 'תהי נא אונך קשבת ועיניך פתוחות לשמע אל תפלת עבדך אשר אנכי מתפלל לפניך היום יומם ולילה על בני ישראל עבדיך ומתודה על חטאות בני ישראל אשר חטאנו לך^[ה].

רבונו של עולם הנה לנו באים בשמחה גדולה ובגילה רבה לקיים מצוותך

הקדושה אשר ציוויתנו בתורתך לאמור 'אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא' לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל, ומודים לפניך על אשר זיכיתנו לקיים המצווה הגדולה הזאת ונפארך ונודה את שמך.

וטובתם עד עולם למען תחזקו ואכלתם את טוב הארץ והורשתם לבניכם עד עולם ואחרי כל הבא עלינו במעשינו הרעים ובאשמתנו הגדלה כי אתה אלהינו חשכת למטה מעוננו ונתתה לנו פליטה כזאת הנשוב להפר מצותיך? (עזרא ט טז-יז). ואם תאמר - אנוסים היינו מחשש האומות, מה לנו ליתן כבוד ותקציבים למבזי המלך בביתו? מה נדבר ומה נצטדק, גמלנו טובות ושלמנוהו רעות, ומה יש לנו עוד צדקה ולזעוק עוד אל המלך.

והנה דבר אלהינו לא ישוב לעולם, וכאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כן יהיה דברו, ומובטחים אנו כי לא לחינם הניף ידו, וכאשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל - הן ודאי סוף דבר יבוא אל תכליתו, ונוכה בעזרתו לפנות היכלו ולגיל בישועתו.

וכאשר יתקנו הדבר
ויבואו חכמי ישראל לקיים מצווה רבה זו של הסרת השיקוף המשומם, ככל הנראה לא יקראו אותי להנהיג את הטרקטור מסיר הטומאה, מפני כי אברך בן תורה אנכי ולא הורגלתי במלאכה זו, והנה גדולי ישראל חברו כמה חיבורים ותקנו כמה סדרי ברכות כאשר יבוא מלך המשיח, וכבר נתפרסמו הדברים, לכן חשבתי על כל פנים לחבר תפילה מיוחדת שיאמר נהג ה-D9 בטרם יסיר השיקוף.

תפילה נוראה לאומרה נהג ה-D9 בטרם יסיר השיקוף -
וכה יאמר:

אבינו שבשמים, אשר שכנת שמך כאן, בושתי ונכלמתי להרים אהי פני אליך כי עונתינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים, מימי אבותינו אנתנו באשמה גדלה עד היום, ובניהם הרבית ככוכבי השמים ותביאם אל הארץ אשר אמרת לאבותיהם לבוא לרשת

[ד] נחמיה א-ה י"א.

[ה] שם ו.

לנו את הדבר שהבטחתנו על ידי ירמיהו חוזך כאמור 'כה אמר ה' הנני שב שבות אהלי יעקוב ומשכנתיו ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפטו ישב' [א], והשב שבות אהלי יעקב והושיענו למען שמך.

מלך עולמים! הנה אני משיל נעלי, כי אדמת קודש זאת ויזכור לחלוץ של ימין קודם, לפי שהיא חליצת מצוה, שווה רגלי היחפות, בלחצי על דוושת הגז, כאילות, ועל במותי העמידני, שנאמר 'משה רגלי כאילות ועל במתי יעמידני' [ב], אמץ לבבי לישר מסילותיך, כאשר ביקש דוד עבדך בהכינו המקום למשכן שמך - ה' אלהי אברהם יצחק וישראל אבותינו - שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך והכן לבכם אליך ולשלמה בני תן לבב שלם לשמור מצותיך עדותיך וחקיך ולעשות הכל ולבנות הבירה אשר הכינותי [ג], והיה עם ידי כאשר היית עם ידי שלמה בנו כאשר בנה הבירה וכרע כאן לפניך על ברכיו וידיו פרש השמימה באמרו 'ופנית אל תפלת עבדך ואל תחנתו ה' אלהי לשמע אל הרנה ואל התפלה אשר עבדך מתפלל לפניך היום' [ד], ואתה עניתו - 'ויאמר ה' אליו שמעתי את תפלתך ואת תחנתך אשר התחנתה לפני הקדשתי את הבית הזה אשר בנתה לשום שמי שם עד עולם והיו עיני ולבי שם כל הימים' [ה].

אלהיה מלאך הברית! עמוד על ימיני וסמכני, לישועתך קויתי ה' ולעלות נפש תושיע, וידעו העם הזה כי אתה ה' האלהים.

ענני ה' ענני.

וייעשה המצווה בכל לבבו ובכל מאורו, ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה, וידע שעל יחוד ה' הוא עושה.

חי וקיים זכור לי היום זכות כסא מקום כבודך מרום מראשון, ותבוא בעדי לפניך זכות חזקיהו משיחך בהולכי בדרכיו בהוציא את הגדה מן הקדש [א], שנאמר 'הוא הסיר את הבמות ושבר את המצבת וכרת את האשרה' [ב], וזכות יאשיהו רוח אפינו תלוני בכל מעשי כאשר עשה 'לטהר את יהודה וירושלם מן הבמות והאשרים והפסלים והמסכות וינתצו לפניו את מזבחות הבעלים והחמנים אשר למעלה מעליהם גדע והאשרים והפסלים והמסכות שבר והדק ויזרק על פני הקברים הזבחים להם ועצמות כהנים שרף על מזבחותם ויטהר את יהודה ואת ירושלם' [ג], וינתץ את המזבחות ואת האשרים והפסלים כתת להדק וכל החמנים גדע בכל ארץ ישראל וישב לירושלם' [ד], ויצא את האשרה מבית ה' מחוץ לירושלם אל נחל קדרון וישרף אתה בנחל קדרון וידק לעפר וישלך את עפרה... ויתן את בתי הקדשים אשר בבית ה' [ה], ומלאכים ילווני וכל קדושים עמי, ויואב שר הצבא אשר הסיר את הפסחים ואת העוורים [ו] ויהודיע [ז] הכהן הגדול [ח] המלך ואסא מלך יהודה אשר העביר הקדשים מן הארץ ואת מפלצתה וישרוף בנחל קדרון [ט], וזכות מתתיהו כהן גדול ובניו, אשר הערו למות נפשם בעבור כבוד שמך על ההר הקדוש הזה, וזכר לנו ה' אלהינו את הברית ואת החסד ואת השבועה שנשבעת לאברהם אבינו כאן בהר המוריה ואת העקדה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח במקום הזה, ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומנחלתך, וקיים

[א] ראה דברי הימים ב כט ה.

[ב] מלכים ב יח ד.

[ג] דברי הימים ב לד ג-ה.

[ד] שם ו.

[ה] מלכים ב כג ו-ז.

[ו] ראה שמואל ב ה ח.

[ז] מלכים ב יא יח דה"י ב כג ז.

[ח] מלכים א' כז מא דה"י ב' ו' - שבת נו.

[ט] ראה מלכים א' טו יב-יג.

[טו] ירמיה ל יח.

[טז] שמואל ב כב לד; תהלים יח לד.

[יז] דברי הימים א כט יח-יט.

[יח] מלכים א ח כח; דברי הימים ב ו יט.

[יט] מלכים א ט ג.

ובגפן שלושה שריגים

הרב יהודה שמואלביץ

[פרק א']

ישראל - האחת רואה את תלמידי החכמים כמרכז האומה, כאשר סביבם מתנהל שאר העם היהודי בסדר יורד עד לריקנים. ואילו הגישה השנייה גורסת, כי יש להתבונן על כולם כשווים.

תומכי מתוה הגיור מתייחסים לעם ישראל כרצף של אנשים שווים, אשר חלק שומר יותר תומצי וחלק פחות, ומשכך - מה זה משנה לאיזה מגזר מצטרף הגר?

גרסינן בחולין צב. - "אמר רבי שמעון בן לקיש - אומה זו כגפן נמשלה, זמורות שבה - אלו בעלי בתים, אשכולות שבה - אלו תלמידי חכמים, עלין שבה - אלו עמי הארץ, קנוקנות שבה אלו ריקנים שבישראל".

חז"ל אינם מכחישים את עצם קיומן של כל שדרות העם, הם לא באו להכחיש את קיום עמי הארצות, אך הם הבחינו במקום של כל אחד - תלמידי חכמים כעיקר, ועמי הארצות כעלים, המאפשרים קיום של תלמידי החכמים.

ובאמת כך הוא מבנהו של עם - ישנה שדרה רחבה של העם שבשדות, אשר אין הם בעלי דעה, ומי אשר יוביל אותם אחריו ילכו, וכנגד זה ישנם בעלי הדעה, אשר אין הם יכולים לדאוג לכל צרכי העם, ואת זה העם מקבלים מהעם שבשדות.

לצערנו, חל פרוד בגפן ובכל העם, נטשטשה צורת העם הנכונה, וכך נוצר חלל ריק אשר מי שיכנס אליו - עליו יגוננו העלים, ואחריו ילכו. אך ציבור יראי ה' נותר סגור, ולא שב למקומו הנכון, ואת החלל מנסים למלא גורמים אחרים.

ועל זה כיום נטש שדה קרב שלם - ארגוני

החל מהחודש, בעזרת ה', יופיע מדור זה, המתמקד במאבק על זהותה היהודית של מדינת היהודים, כחלק מהדרך הכללית עד ליעד הסופי - מדינת הלכה. במדור זה נתבונן בשורשי הויכוח, ונביא מידע על זירות המאבק השונות, ודרכי ההתמודדות והמלחמה.

לאחרונה העלה שר הדתות הצעת חוק לשינוי סדרי הגיור המקובלים בישראל. בעקבות כך החל פולמוס בקרב הצינונות הדתית [וגם בשולי השוליים של הציבור החרדי] - מצד אחד עמדו רבנים שונים, פרסמו פסקים ולקטו מקורות, כי הגר אינו צריך לקבל עליו את כל התורה והמצוות, דיו שמחליט להצטרף לציבור המסורתי, לעשות קידוש בשבת ולהדליק אחי"כ את המכשיר הטמא, והוא יכול להתגייר. ומן הצד השני, הזכירו את עמדתם של כל גדולי ישראל לדורותיהם, ולפיהם לגיור ללא קבלת תורה ומצוות מלאה אין כל משמעות.

שני הצדדים, כמוכן, הרבו בציטוטים מחז"ל, מראשונים, מאחרונים ואף מגדולי ישראל בדורות האחרונים, כאשר כל צד טוען שכל המקורות מורים כדעתו. כיהודים חרדים, ברור לנו כי אין כאן כל מקום לויכוח, ודברי חכמינו גדולי ישראל אמת, ועם זאת גם מובן לנו, כאנשים מעמיקים, שהויכוח אינו רק על ציטוט כזה או אחר, שיטת פסיקה כזו או אחרת, אלא יש כאן עימות בין שתי עמדות יסוד עקרוניות ביחס למהותו של עם ישראל.

ישנן שתי צורות יחס אפשריות ביחס לכלל

אני רוצה, לסיום, לצטט טור שכתבה לאחרונה הוגת דעות שאיננה שומרת תורה ומצוות -

"**החברה** הדתית רואה עצמה כמחזיקה באמת. לפחות, באמת שנובעת מתוך המסורת היהודית שהיא נחלת כלל היהודים. מתוקף אמונה זו, חזקה היה על הציבור הזה לעשות עבודתו נאמנה כמחנך העם. מה גם שאני אישית מעידה על כך - שכל התורות החילוניות נתגלו באמת כעגלה ריקה - וזאת במקרה הטוב. ברוב המקרים הם לדעתי סוגים של פשע כנגד האנושות..."

אבל אתם, הציבור האמוני - כשלתם במשימתכם להיות עמוד האש לפני המחנה. למעשה, אני מצאתי את דרכי אליכם רק אחרי שעברתי בתחנה אחרת - דרך גוי נוצרי. שאלו עצמכם, כיצד קרה שרבים מאד מהיהודים מצאו דרכם להתעניין בעולם הרוח שיש ליהדות להציע - בזכותו של ההוגה ...

אני מחזירה את הכדור למגרש של המקטרגים: אם לדעתכם יהודיה שחיה בקרבכם עשתה טעות כל כך

גדולה - לתפיסתכם - **האם זה לא אומר שבמובנים מסוימים אתם עצמכם נכשלתם ביעוד שניתן לכם - לקרב לבבות ליהדות, ולחנך את העם?"**

בחודשים הבאים נשתדל בעזר ה' להביא את המידע על זירת מלחמה מושתקת זו, על הארגונים הפועלים בה, והחשוב מכל - כיצד כל אחד ואחד יוכל להירתם ולסייע למערכה חשובה זו.

חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אֵהינו וה' יעשה הטוב בעינינו (שמואל ב' י"ג).

הקרן לישראל חדשה, על שלל הסתעפויותיהם, משקיעים מיליונים רבים כדי לקדם מגמה זו. לצורך כך הם משקיעים בהכנסת תכנים רפורמיים למסגרות הלימוד, במלחמה כנגד כל גילוי של 'הדתה', בארגונים שיכרסמו את מעמד הרבנות הראשית, ובעוד שלל ארגונים שונים. בהתחלה הם השתדלו להסוות את פעולתם, אך מיום ליום היא נעשתה יותר ויותר גלויה.

עם הקמת הממשלה האחרונה, יצא המרצע מן השק - התברר, כי קיימות שתי קבוצות בעם. קבוצה אחת, שמתחילה מהחרדים ונגמרת בציבור שומרי המסורת. וקבוצה שניה, שמתחילה בדתיים לייט וסופה ברפורמים ושאר מתנגדי היהדות, ולראשונה התברר, כי הציבור המסורתי מעונין ללכת עם ציבור יראי ה'.

אותם גורמים נסו לפרק את הקבוצה הראשונה. הם נסו לשכנע את חברי הכנסת החרדים להצטרף אליהם תמורת שלל הבטחות. אולם גדולי ישראל הבהירו, כי מקומנו הוא עם שומרי המסורת, תפקידנו לדאוג להם.

הברית קיימת, הציבור כבר נוצר, וכעת מונחת שאלת האחריות על כתפי ציבור יראי ה' - האם נשכיל להשתמש בברית שנכרתה כדי להתקדם לכיוון האמיתי של עם ישראל, או שנאפשר לאנשי הקרן החדשה במיזמתם ונשאר בפיתנו? האם נכיר לעם שבשדות את יופיה של מדינה על-פי תורה, או שנותר אותם עם סיסמאות של "אנו מתנגדים למדינת הלכה עד ביאת המשיח"? האם ישארו הם עם ההבנה הפשוטה, שליהדות יש רק צורת קיום אחת, או שניתן לחלחל להם את ארגוני החברה הרפורמית?

משמעותה של מצות אנכי ה' אהיך בדורנו הגאון רבי יצחק ברנר

**בסמ"ק מבואר, שבתוך מצות האמונה
של 'אנכי ה' אהיך' כוללה האמונה
שהקב"ה יקבץ נדחי ישראל**

ז"ל הסמ"ק בספר מצוות קטן מצוה א יום ראשון – "מצות התלויות בלב לידע שאותו שברא שמים וארץ הוא לבדו מושל מעלה ומטה ובד' רוחות כדכתיב (שמות כ ג) אנכי ה' אהיך וגומר, וכתיב (דברים ז לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד'. ודרשו חכמים – 'אפילו באויר'. לידע, פירוש לאפוקי מן הפילוסופין שאמרו שהעולם נוהג מאליו במזלות. ואין לו מנהיג ולא דבר, ואפילו קריעת ים סוף ויציאת מצרים וכל הנפלאות שנעשו – במזל היו. ויש לנו להאמין, כי שקר הם דוברים. אכן הקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם כולו ברוח פיו. והוא הוציאנו ממצרים ועשה לנו כל הנפלאות, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, שנאמר (ספ"ט לז כג) 'מה' מצעדי גבר כווננו'. ובזה תלוי מה שאמרו חכמים (ע"פ דף ט"ז) ששואלין לאדם לאחר מיתה בשעת דינו – 'צפית לישועה'. והיכן כתיב מצוה זו? אלא ש"מ בזה תלוי, שכשם שיש לנו להאמין שהוציאנו ממצרים, דכתיב 'אנכי ה' אהיך אשר הוצאתיך' וגומר. ועל כרחיך מאחר שהוא דיבור ^[א], הכי קאמר – כשם שאני רוצה שתאמינו בי שאני הוצאתי אתכם, כך אני רוצה שתאמינו בי שאני ה' אהיכם ואני עתיד לקבץ אתכם ולהושיעכם. וכן יושיענו ברחמינו שנית,

[א] ספר מצוות קטן, הגהות רבינו פריץ מצוה א הגהה ג - כלומר, מאחר שאנכי ה' אהיך הוא אחד מעשרה דברות, וכל הדברות הם ציווים, כמו כן 'אנכי ה' אהיך' הוא צווי, והאיך משמע, אלא ודאי ה"ק וכו'.

"אנכי ה' אהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (שמות כ ג).

"לכן הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים. כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם וישבו על אדמתם" (ירמיה כג ו-ז; וכמעט כלום מילים צרמיה טז ד-טו).

"תניא, אמר להם בן זומא לחכמים: וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח? והלא כבר נאמר: הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם! - אמרו לו: לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד מלכות עיקר, ויציאת מצרים טפל לו. כיוצא בו אתה אומר: לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך" (גמ' סו"ט).

הפסוק שהבאנו מירמיה מדמה קיבוץ גלויות מכל הארצות ליציאת מצרים, ויותר מזה - הפסוק מחשיב כדרגה יותר גבוהה את קיבוץ הגלויות מכל הארצות על פני יציאת מצרים, וממילא נשאלת השאלה - ממה נובעת עדיפות זו, האם בגלל שבגאולה זו האחרונה יהיו יותר מופתים, או שאז יבנה בית המקדש, שלא היה אחר יציאת מצרים? אמנם בפסוק מבואר, שהסיבה לאותה עדיפות היא מפני שביציאת מצרים יצאו בני ישראל רק ממצרים, ואילו בקיבוץ גלויות יצאו מכל הארצות.

האמונה ביציאת מצרים מחייבת להאמין שהקב"ה עשה זאת וכל משה רבנו בכחו ועוצם ידו

החיוב להאמין בפסוק "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים" אינו בא לומר רק שעלינו להאמין שהיתה פעם יציאת מצרים, אלא עיקר כוונתו, שיש חיוב להאמין שהקב"ה הוא שהוציאנו ממצרים, ואנו מחויבים בהכרת הטוב לקב"ה.

ואם יש מי שחושב, שנכון הדבר, שהיתה יציאת מצרים, אולם לא הקב"ה הוא שהוציאנו ממצרים, אלא משה רבנו בכחו ועוצם ידו הוציאנו ממצרים, ואין זה מכוחו של הקב"ה, וממילא הוא אינו חש שחל עליו חיוב של הכרת הטוב לקב"ה, וממילא גם אינו מחויב בגלל זה לקיים את מצוות הקב"ה - אדם כזה הוא כופר בעיקר, ואף אם יביא כדמות 'ראיות' לכך שלא יתכן שהקב"ה עשה זאת, אלא משה רבנו הוציאנו ממצרים בכחו ועוצם ידו - הדבר לא יפקיע ממנו את הדין של כופר בעיקר.

ובמדבר נכשלו עם ישראל בדבר זה בחטא העגל, כאשר אמרו (שמות לג ד) - "אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם".

מבית עבדים

הקב"ה הוסיף על עצם האזכור של יציאת מצרים, שארץ מצרים הייתה בית עבדים.

הכוונה בזה, שעשה כאן טובה גדולה, ובגלל זה נקרא הקב"ה 'אֱלֹהֶיךָ' - שהוא עוזר לנו. ומי שחושב שאין זו טובה שהוציאנו ממצרים, כופר ביסוד הזה. וכמה פעמים נכשלו ישראל במדבר בענין זה, כמובא בדברים א כז - "וַיִּתְּרַגְּנוּ בְּאֶהְלִיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתֵת אֲתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ". וכן יש בתורה לשונות נוספים מהסוג הזה.

ולמדים מזה, שכשם שמחויבים להאמין שיציאת מצרים טובה לנו - כך מחויבים להאמין שקיבוץ גלויות הוא טובה לנו, והקב"ה כיוון הכל

לקיבוץ גלויות אין צורך במשיח, שהרי בזמן עזרא לא הגיע המשיח, וכן מבואר בגמרא מגילה יז:יח. בסדר ברכות שמונה עשרה, שהיא על סדר הגאולה - קיבוץ גלויות, השיבה שופטינו, ולמלשינים, על הצדיקים, בנין ירושלים, את צמח דוד - הרי שמלכות דוד נמצאת חמשה שלבים אחר קיבוץ גלויות.

לאור דברי הרמב"ן ניתן ללמוד, שכל שכן בדורנו זכינו לקיום נבואה זו, כאשר חזו עינינו בקיבוץ גלויות מכל הארצות ולא רק מארץ צפונה, וישנם בערך פי מאה וחמישים יהודים בארץ ישראל משהיו בזמן עזרא - שם היו בערך ארבעים ושנים אלף, וכעת ישנם יותר משהו וחצי מיליון יהודים!

ישנה מעלה גדולה נוספת לקיבוץ גלויות בדורנו ביחס למה שהיה בזמן עזרא, שבזמן עזרא היתה גאולה שניה, וכעת היא גאולה שלישית, וישנו כלל, שגאולה שלישית אין לה הפסק - עי' מדרש תנחומא פרשת שופטים (טו) - "והשלישית יותר בה שאין מתישבין בארצם אלא בגאולה שלישית, גאולה ראשונה זו גאולת מצרים, שניה זו גאולת עזרא, שלישית אין לה הפסק". ועי' רש"י מגילה יז: ד"ה אתחלתא, שם מובא כי קיבוץ גלויות הוא חלק מהגאולה מהגלות, וכן הוא בברכת החדש ד"ה מי שעשה.

ממילא יוצא, שישנו חיוב להודות לקב"ה על קיבוץ גלויות, כמו שנאמר בתהלים קו מז - "הושיענו ה' אֱלֹהֵינו וקבצנו מן הגוים להדות לשם קדשך להשתבח בתהלתך"^[1].

[1] הערת המערכת - והנה בזמנו כתב חכם אחד בדורנו, שמובח שלא היה קיבוץ גלויות דווקא מפסוק זה, שהרי בפסוק רואים שבעקבות קיבוץ גלויות צריך 'להודות את שם קדשך', ומכיון שלא הודו - הרי שבהכרח אין זה קיבוץ גלויות. אך במחכ"ת, פשיטא לכל בר-דעת כי המהלך הלוגי שלו מוטעה, ויש ללמוד בצורה פשוטה להפך - שאחר שהיה קיבוץ גלויות, ממילא מוטל עלינו החיוב להודות את שם קדשו.

ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד".

בהתאם לכך, עלינו להאמין בכך שקיבוץ גליות שזכינו אליו - הקב"ה הוא שעשה אותו, ואף שהיה כח בשר ודם מעורב בו - מכל מקום זה מתיחס לקב"ה, שהוא מנהיג גם את הטבע. ובדורות האחרונים היו ניסים גדולים וישועת ה' במלחמות ובשאר דברים, וזה שעשו השתדלות - אין זה סותר להנהגת הקב"ה. גם זה נקרא שהקב"ה עשה, רק שהקב"ה בחר בשליח שהוא רצה, ואין זה משנה מה הסיבה. ביחזקאל טז מבוארת אחת הסיבות לכך שהקב"ה מנהיג קיבוץ גליות דרך אנשים שמתנהגים כמו אנשי סדום, וזאת משום שבתוך שומרי התורה יש גם חטאים גדולים. אולם כאמור, הבנת הסיבה בדיוק מדוע ה' מנהל את עולמו באופן זה ולא כפי שהיינו חושבים - אין זה מעכב. אנו מאמינים שכך עשה הקב"ה, וגם מי שלא מבין מחויב להאמין שהקב"ה - הוא שעשה זאת, כדי לקיים את השבועה שנשבע לאבותינו לתת לנו את הארץ, ולמען כבוד שמו שלא יתחלל בגוים, כמבואר יחזקאל בפרקים טז, כ-ל (ע' לקמן הפסוקים המדגים זה).

וכתב הרא"ש בספרו אורחות חיים יום א אות כו - "לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית, ובוזה תקיים בלבבך היחוד השלם בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוהן לב וחוקר כליות, כי מי שאינו מאמין 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' - אף ב'אנכי ה' 'להיך אינו מאמין' ואין זה יחוד שלם, כי זה הוא סגולת ישראל על כל העמים, וזה יסוד כל התורה כולה".

נמצאנו למדים מדברי הרא"ש, שגם מי שמאמין שהקב"ה ברא את העולם, אבל אינו מאמין שהקב"ה הוציאנו ממצרים - נקרא שאינו מאמין ב'אנכי', אף שטוען שהוא אכן מאמין ב'אנכי', ואין אמונתו נחשבת ליחוד שלם, משום שהוא כופר בהשגחה פרטית, כלומר בכך שהקב"ה מנהיג את העולם בכל רגע.

ואפשר ללמוד מזה, שהוא הדין למי שאינו מאמין שהקב"ה הוציא את עם ישראל מכל הארצות, אף שמאמין שהקב"ה הוציאנו ממצרים,

לטובתנו, אף אם לפעמים זה כרוך ביסורים, וזה כולל גם קלקולים רוחניים, כמו שראינו ביציאת מצרים, שהיו ערב-רב שהחטיאו את בני ישראל בחטא העגל, וכן שאר קלקולים שהיו בדור המדבר, עד כדי כך שנאמר (תהילים נ"א י"א) - "אֲרַבְעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וְאָמַר עִם תִּעֲזֵי לִבִּי הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכַי. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְּאָפִי אִם יִבְאֹנְךָ אֶל מְנוּחָתִי".

מכל מקום למדנו, כי יסוד היציאה הוא לטוב לעם ישראל, רק שנשארה בידם בחירה, ואם נכשלים בבחירה ובחורים ברע - אין זה ממעט את חסדי הקב"ה

ומזה יש לנו ללמוד, שכשיתקיים קיבוץ גליות - וכמו בדורנו, שהתקיים חלק גדול מקיבוץ גליות כפליים כיוצאי מצרים - ואדם חושב שאין זה הקב"ה שקיבץ הגליות, אלא כח אחר שהוציאנו מן הגליות והכניסנו לארץ ישראל, וכן אם אומר ש'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', או 'כוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל הזה', או שהכל מעשה שטן אבל אין זה מכחו של הקב"ה, או שהוא בכלל מכחיש שיש כעת קיבוץ גליות, או שחושב שקיבוץ גליות זה לרעה ואין כאן טובה, ואין לזה שייכות עם טובת הקב"ה, וממילא אין חיוב להכרת הטוב להקב"ה על קיבוץ גליות, והוא אינו רואה את עצמו מחויב לקיים את המצוות שבאו בעקבות קיבוץ זה - הרי זה בבחינה מסוימת בכלל הכופר ביסוד גדול זה.

ואף אם יש חילוק במציאות, שביציאת מצרים היו נסים גלויים במיעוט מאוד השתדלות של בני אדם, רק כמו שנאמר - "דבר אל בני ישראל ויסעו" (שמות י"ט), ואילו בקיבוץ גליות מעורבת הרבה יותר השתדלות בני אדם, והנסים אינם כל-כך גלויים - מכל מקום הדבר נועץ באותו שורש על-פי מה שהסביר הרמב"ן, שמן הנסים הגלויים אדם מודה בנסים הנסתרים, וז"ל בסוף פרשת בא (שמות י"ט) -

"ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו, שכולם נסים אין בהם טבע

שאינן זה יחוד שלם.

בתורה מבואר, שביציאת מצרים העיקר הוא עצם היציאה, ואילו המופתים מגלים שהקב"ה הוא שעשה כל זאת

עושים חג שבעת ימים, ולכן בשביעי של פסח נוהגת רק אכילת מצה מדין רשות, ואיסור אכילת חמץ, וכל זה בא מכח מה שקרה ביום ראשון של פסח ביציאת מצרים, אבל אין מצווה מיוחדת בשביל זכר ליום של קריעת ים סוף.

ולכן מובן גם בעשרת הדברות כדיבור הראשון, שהקב"ה אמר "אנכי ה' אֵלֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים", ולא הוזכרה שם קריעת ים סוף, וגם לא הנסים של יציאת מצרים גופא, אלא רק עצם ההוצאה, משום שהנסים אינם עיקר הענין. הנסים מגלים לנו, שהקב"ה הוא שעשה זאת ולא כח אחר, אבל העיקר הוא שהקב"ה הוציאנו ממצרים, ובוהו ביאר שהקב"ה בחר בנו מכל העמים, וממילא אנו צריכים לשמור את מצוותיו כמו שמבואר בהמשך עשרת הדברות [ביאור זה הוא כפי שהבינו רש"י במקום - "אשר הוצאתיך מארץ מצרים - כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים ל", והכוזרי (פסק ה' אות סה) - "וכן פתח אֵלֶיךָ דְּבָרָיו אֵל הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל: 'אֲנִי ה' אֵלֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְלֹא אָמַר: 'אֲנִי בּוֹרֵא הָעוֹלָם וּבּוֹרֵאכֶם". וכן ביאר באורחות חיים להרא"ש סוף יום א (נטע לעיל) את הענין של מצוות 'אנכי', שהקב"ה בחר בעם ישראל והוא אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל, ואת זה רואים ע"י שהקב"ה הוציא את עם ישראל ממצרים, וזה דלא כמו שכתב הרמב"ם בריש הלכות יסודי התורה, שעיקר מצוות אנכי, היא לידע שהקב"ה ברא את העולם והוא אחד, ולא המשיך להזכיר שכתוב כאן שהקב"ה בחר בעם ישראל, ולא הזכיר שם כלל מענין יציאת מצרים ובחירת עם ישראל. וזה צ"ע, שהרי עיקר מה שהוזכר כאן בפסוק של מצות 'אנכי' הוא שהקב"ה הוציאנו ממצרים, ועל-ידי זה אנו מבינים שהקב"ה בחר בעם ישראל, והוא אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל, וממילא מחויבים אנו לשמור את התורה. לפי הרמב"ם היה מספיק לומר אנכי ה', היינו היה והיה ויהיה, וזה מה שהרמב"ם מסביר בפירושו הפסוק, אבל הוא אינו מסביר יותר את המשך הפסוק, שהקב"ה אמר "אֵלֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים".]

מזה נלמד גם כן בענין מה שנאמר בירמיה כג ז-ח - "לִכֵּן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה' וְלֹא יֵאמְרוּ עוֹד חַי ה' אֲשֶׁר הִעֲלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. כִּי אִם חַי ה' אֲשֶׁר הִעֲלָה וְאֲשֶׁר הִבְיֵא אֶת זֶרַע יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צִפּוֹנָה וּמִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדְחִיתִים שָׁם וַיָּשׁוּבוּ עַל אֲדָמָתָם".

עיקרו של זכר יציאת מצרים חל ביום הראשון של פסח, ומכל מקום ישנם שני ימים טובים - ראשון של פסח ושביעי של פסח - וכן חול המועד באמצע. וכשמתבוננים בדבר רואים, שאין המצוות בכל הימים דומות זו לזו, שבראשון של פסח יש חיוב לאכול מצה ומרור וקרבת פסח, ואילו בשביעי של פסח חיוב מצה היא רשות, ואין כלל חיוב קרבן פסח ומרור. וכן אין אומרים 'שהחיינו' בשביעי של פסח, משום שהכל חג המצות, המתחסם לראשון של פסח, וכן כל מצוות בכורות [בהמה טהורה, טמאה ופדיון הבן] הוא זכר למכת בכורות, שהיא הסיבה שבגללה שלח פרעה את בני ישראל ממצרים, כמבואר בפרשה שניה של תפילין, ורק בגלל שבשביעי של פסח התרחשה קריעת ים סוף, תקנו חז"ל קריאת התורה של השירה ביום זה, וכן מוסיפים קריעת ים סוף בברכות שאחרי קריאת שמע, אבל אין מצווה מיוחדת זכר לקריעת ים סוף.

ויש מקום כאן להקשות, הרי בשביעי של פסח - שאז היתה קריעת ים סוף - היו יותר ניסים ויותר מכות, פי חמשה מאשר בכל עשר המכות, כמו שאמרו רבותינו בהגדה, ומדוע, אם כן, שביעי של פסח אינו מצוין במצוות מיוחדות לזכר קריעת ים סוף.

ונראה לבאר, שכל הניסים שאנו צריכים להזכיר, נטפלים לעצם יציאת מצרים, ואינם עומדים בפני עצמם. וזאת, מכיון שעל-ידי הנסים אנו מבינים שאכן היה זה הקב"ה שהוציאנו ממצרים, ולא כח אחר, והקב"ה שולט בעולמו בשמים ובארץ ובמים, אבל העיקר הוא עצם יציאת מצרים, שהיא מורה על בחירת עם ישראל. לכן יום טוב של שביעי של פסח אינו בא בדווקא בשביל קריעת ים סוף, וגם לא כתוב מפורש בתורה שהיא התרחשה בשביעי של פסח, אלא יציאת מצרים היא יסוד כל-כך גדול, שבעבור זה

ויש לשאול, אילו היו נכנסים מקודם לארץ, היכן היתה קבלת התורה. יכול להיות שזה היה בשכם, כמו שבאמת היה בפעם השניה אחר שבאו לארץ, ועי' בזה בחזו"א אור"ח ס' קכה ס"ק יא, ועכ"פ פשוט לו, שהיו נכנסים לארץ לפני מתן תורה, וז"ל -

"שמות י"ג י"ז י"ח, ולא נחם וכו' ויסב וגו' דרך המדבר וגו' יש לדעת והלא כבר נבחר הר סיני לנתינת התורה כדבר ד' תעבדון את האלקים על ההר הזה [ג' י"ב]. ואם מפני הטעם פן ינחם העם והוצרך להסיבם דרך המדבר, נבחר הר סיני, ולולא זאת היתה התורה נתנת להם בא"י, או שהיה הקב"ה מכניסם מקדם בא"י ואח"כ יקרבם להר סיני ונתן להם את התורה וצריך עיון".

והנה הפעם השניה של קבלת התורה בארץ ישראל היתה בשכם, ויש הבדל גדול בין קבלת התורה בהר סיני לבין קבלת התורה בשכם - בהר סיני עם ישראל עמדו למטה והקב"ה ומשה רבנו עמדו על ההר, והקול בא מלמעלה למטה, ואילו בשכם עם ישראל עמדו למעלה על הר גריזים והר עיבל, ואילו הלויים שאמרו ברכות וקללות עמדו למטה בשכם, והקול בא מלמעלה למעלה.

והסיבה לכך שהיתה נחיצות לקבל את התורה פעם נוספת בשכם היא משום שהרי בפועל, לא היה חיוב לקיים את כלל התורה בזמן שעמדו בהר סיני, שהרי כל המצוות התלויות בארץ עדיין לא נתחייבו בהן בפועל, אלא רק בכח, שכשיגיעו לארץ יהיו חייבים בהן, על כן כשהגיעו לארץ הוצרכו לקבל מצוות בשנית.

אולם באותה פעם שניה, הגיע הקול מלמעלה למעלה ולא מלמעלה למטה, וזה בא לרמז על מה שאמרו חז"ל בתמורה ט"ז., שבימי אבלו של משה רבינו נשתכחו אלפי דינים, ויהושע בן נון ביקש מהקב"ה שיזכיר לו אותן, והקב"ה סרב, כי אחרי מות משה רבנו כבר לא מגלים תורה מן השמים, אלא אתם צריכים לבד להחזיר את אותן הלכות, עד שהגיע עתניאל בן קנז והחזיר אותן בפלפול.

וזה בבחינת מלמטה למעלה, כי ראש

כאן לא הוזכרו נסים כלל, ונאמר שהיציאה בגאולה האחרונה מכל הארצות תהיה גדולה מיציאת מצרים בשל עובדה זו, שהיא מכל הארצות ולא רק ממצרים. ועל-פי מה שכתבנו הדבר מובן, שאף שהנסים של יציאת מצרים היו יותר גדולים, ואף אם נאמר שבגאולה האחרונה לא יהיו נסים כלל בערך של נסי יציאת מצרים, אין זה גורע מהקביעה של הנביא, ולפיה הגאולה האחרונה גדולה יותר, שהרי גם ביציאת מצרים לא היו הנסים עיקר הנושא, אלא הם באו לגלות, שהקב"ה הוא שעשה זאת ולא כח אחר, אך העיקר הוא לעולם עצם זה שהקב"ה הוציאנו ממצרים, וביחס לעיקר זה - היציאה מכל הארצות גדולה יותר. וזה שהקב"ה הוא שהוציאנו מכל הארצות ולא כח אחר - עבור זאת איננו זקוקים עוד לנסים כפי שהיו במצרים, שכן מהנסים שהיו במצרים אנו למדים גם ביחס לדורנו, וזאת ע"פ מה שכתב הרמב"ן שהבאנו לעיל, שמן הנסים הגלויים אנו מאמינים בנסים הנסתרים, ואין צורך עוד בנסים גלויים. וכן בברכת החדש ד"ה מי שעשה, הוזכרו נסים רק בגאולת מצרים ולא בקיבוץ גלויות [לאמתו של דבר, גם בדורנו היו נסים רבים - עי' לקמן בדברי הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, אולם ישנם הטוענים, שנסים אלו אינם בדרגה של נסי יציאת מצרים וקריעת ים סוף, ועכ"פ זה לא לעיכובא].

סדר ביאת הארץ וקבלת התורה - מה קודם?

בתורה כתוב, שקודם היתה יציאת מצרים, ואח"כ קבלת התורה, ואח"כ כיבוש וביאת הארץ. ולמעשה, כיבוש וביאת הארץ נדחו לדור הבא.

בפרשת בשלח מבואר, כי צורת ההנהגה הראשונה והיותר מובחרת היתה מיד אחר יציאת מצרים להביא את עם ישראל ישירות לארץ-ישראל. רק מכיון שעם ישראל פחד מהגויים ולא היו מוכנים ללחום, סבב אותם הקב"ה דרך ים סוף. משמעות הדבר, שאילו אין היו מוכנים ללחום ולהכנס לארץ ישראל, אזי גם קבלת התורה היתה באה אחרי שכבר היו נכנסים לארץ. אך מכיון שלא רצו ללחום, הקדים הקב"ה את קבלת התורה לפני ביאת הארץ.

סיני, וצריך כעת רק את קבלת התורה כמו שהיה בשכם - מלמטה למעלה, ובכלל זה ללמוד ולדון ולהכריע באינספור סוגיות שלא היו רלוונטיות בגלות, וכעת נתחייבנו בהן בכל ששת סדרי משנתנו - אם בזרעים, קדשים וטהרות שכלל לא

קוימו בחו"ל, ואם במועד, נשים ונזיקין, שקוימו בחו"ל, אך באופן מוגבל במסגרת תורה של יחידים וקהילות לכל היותר, אך לא כאומה העומדת בארצה ומיישמת את התורה בכל שטחי החיים.

ניש להעיר כאן, שגם במזון יש חילוק בין תקופת המדבר לתקופת ארץ-ישראל, שבמדבר הגיע המזון מלמעלה למטה, באופן של לחם מן השמים, ואילו בארץ-ישראל הוא מגיע מלמטה למעלה בצורה של לחם מן הארץ, ודבר זה רומז בכלל לאופן הפרנסה הגשמית של ישראל, ועיין ביהושע ה יב, שבכניסה לארץ-ישראל משתנה ההנהגה ביחס למזונם של ישראל.

החיוב ללחום נגד השחיתות

לצד כל האמור, חשוב לזכור שמחובתנו ללחום מלחמת קודש נגד כל השחיתות וההעברה על הדת, ולא להמשך אחרי החטאים הנוראים, וזה אחד מהניסיונות הקשים בדורנו - מצד אחד להאמין שהקב"ה מגלגל כאן קיבוץ גליות וזה הכל לטובתנו, ובאותו הזמן לא להמשך אחר החטאים, אלא אדרבה - החיוב להאמין שהקב"ה הוציאנו מן הגליות מחייב התחזקות עוד יותר בשמירת תורה ומצוות.

החיוב ללחום נגד החטאים כולל בתוכו גם את החטאים שבתוך ציבור שומרי התורה ואינם קשורים להנהגה של הפושעים ומחטאי הרבים, ועיי' לקמן, שמבואר בנביא יחזקאל פרק טז, שעיקר הסיבה שהנהגה באה ע"י פושעים וחוטאים היא על-מנת ששומרי התורה יתעוררו לחזור בתשובה על החטאים שבתוככי ציבור היראים.

הסנהדרין ומי שהביא את מסורת התורה היה יהושע, אולם שלמות קיום התורה אחרי שהגיעו לארץ ישראל הגיע מלמטה למעלה, היינו מעתנאל בן קנז ליהושע, וזה מרומז במעמד קבלת התורה בשכם שהיה מלמטה למעלה.

והנה בקיבוץ גלויות, כשהקב"ה מקבץ את נדחי ישראל מכל הארצות וצריך לקבל פעם נוספת את התורה, אחר שבעת גלותנו לא יכולנו לקיים אותה כאומה, אלא רק כחידים, ולא היו המצוות בחו"ל אלא בבחינת 'ציונים', וכפי שנתבאר בספרי הידוע בעקב שהובא ברש"י על דברים יא יח

וברמב"ן על ויקרא יח כה, נוצר מצב מעניין, שרוב אלו שהגיעו לכאן היו מעוניינים דווקא בכיבוש הארץ, ועדיין לא בקיום התורה, וממילא התקיימה הכוונה הראשונית שהייתה לקב"ה כשהוציאנו ממצרים, שהגענו לארץ-ישראל ורק לאחר מכן עלינו לקבל את התורה. ובאמת מסובב הסיבות בתחבולותיו הנפלאים, שנשגבים מכל מה שבן-אנוש יכול היה לתאר, סובב תהליכים היסטוריים, חברתיים, פוליטיים ואחרים, שאף אחד לא יכול היה להעלות על דעתו, עד שכיום תנועת התשובה הולכת ופורחת, היהדות החרדית מתחזקת בכמות ובאיכות, ויותר ויותר מתגלה התמונה, ולפיה עם ישראל אכן יכרות שוב ברית עם בורא עולם בכינון מדינת התורה כאן בארצו. מי מלל ומי פלל שנוכה לכך, אחר שהמדינה הוקמה בידי כופרים במועד, ששאפו לחלץ את עם ישראל כולו.

אחר ששבנו לארצנו, כאמור, נותר לקבל בה את התורה, וקבלת התורה כעת מתבטאת בריבוי הפצת התורה ע"י אלפי ישיבות וכוללים וספרים אין קץ בכל חלקי התורה, וכן אוצר החכמה וכו', אולם לא כמו בהר סיני, שם הכל בא מלמעלה למטה, אלא הפעם זה מלמטה למעלה, מכיון שעיקר קבלת התורה כבר התקיימה במעמד הר

החדרת האמונה של המשגיח רבי הזקאל לוינשטיין זצ"ל

גדול המשגיחים הצדיק רבנו יחזקאל לוינשטיין זצ"ל דרש אחרי מלחמת ששת הימים, שהנסים במלחמה זו הם בדרגה של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, ומוטל עלינו חיוב להאמין, שאת הכל - הקב"ה עשה לנו, והוא נתן לנו את הארץ, וזה יסוד של האמונה בהקב"ה, וחזר על זה כל הזמן.

וצריך לדעת, שאף שרוב המלחמות היתה מעורבת השתדלות בני אדם - כי זה רצון הקב"ה שיהיו בני אדם עושים את ההשתדלות, ועושים את המלחמות, ולא הנהיג הקב"ה שהכל יתנהל בנסים גלויים, ע"י בזה ברמב"ן במדבר א מה - מכל מקום היתה גם מלחמה בלי השתדלות ובלי התערבות שלנו, כמו מלחמת המפרץ, שכולה הנהגת הקב"ה.

והדברים אמורים לא רק כאשר הבשר ודם שהיה מעורב - היו אלו בני אדם צדיקים וקדושים, אלא לפעמים מביא הקב"ה ישועות לעם ישראל דרך חוטאים ומחטיאי הרבים. וכן מובא במלכים ב יד כג-כז -

"בשנת חמש עשרה שנה לאמציהו בן יואש מלך יהודה מלך ירבעם בן יואש מלך ישראל בשמרון ארבעים ואחת שנה. ויעש הרע בעיני ה' לא סר מכל חטאות ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל. הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת עד ים הערבה כדבר ה' א-להי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא אשר מגת החפר. כי ראה ה' את עני ישראל מרה מאד ואפס עצור ואפס עזוב ואין עזר לישראל. ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים ויושיעם ביד ירבעם בן יואש".

וכן מצינו בפעם השניה שכנו את הבית השני, היה זה על-ידי הורדוס שהיה רשע גדול, שהרג את כל חכמי ישראל, ומי שנשאר - הוא סימא את עינו, כמבואר בבבא בתרא ד..

נמצאנו למדים, שגם אם ישנם עוברי על

הדת בדרגה של אנשי סדום, והם אף מנהיגי העם - כל זה כלול בכלל ההנהגה של הקב"ה בעת קיבוץ גליות, כמבואר ביחזקאל טז גג - **"ושבתי את שביתיך את שבות סדם ובנותיה ואת שבות שמרון ובנותיה ושבות שביתיך בתוכהנה".**

בפסוקים שקודמים לפסוק זה מבואר, שהנביא מדבר אל שלשה סוגי יהודים - סוג אחד הוא אנשי יהודה, שהם אלו שהתורה נמצאת בקרבם (ע"י מלנ"ס), הסוג השני הוא אנשי שמרון, והסוג השלישי הוא אנשים שמתנהגים כמו אנשי סדום. אנשי יהודה צועקים כל הזמן על חטאי אנשי סדום ואנשי שמרון, והנביא צועק על אנשי יהודה, שהחטאים שלהם יותר חמורים. וכיאר המלבי"ם, שמשום שהתורה נמצאת בקרבם - התביעה עליהם יותר גדולה, ומשום כך באים קודם אנשי סדום ואנשי שמרון, ורק בתוכם אנשי יהודה.

ונאמר בהמשך שם ביחזקאל טז נט-סא - **"פי כה אמר א-דני ה' ועשיתי אותך פאָשר עשית אָשר בזית אֵלֶה לְהַפֵּר בְּרִית. וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת בְּרִיתִי אוֹתְךָ בִּימֵי נְעוּרַיִךְ וְהִקְמוֹתִי לָךְ בְּרִית עוֹלָם. וְזָכַרְתִּי אֶת דְּרָכֶיךָ וְנִכְלַמְתִּי בְּקַחְתְּךָ אֶת אֲחוֹתֶיךָ הַגְּדוֹלוֹת מִמֶּךָ אֶל הַקְּטָנוֹת מִמֶּךָ וְנָתַתִּי אֶתְּךָ לָךְ לְבָנוֹת וְלֹא מִבְּרִיתֶךָ".**

ופרש"י בפסוק סא - "זוכרת - בהטיבי לך, את דרכיך הרעים, ונכלמת, מלפני על שגמלת לי רעה ואני גומלך טובה. בקחתך את אחותיך - כשתכבשי לירש את מקומות אשר סביבותיך הקטנות והגדולות. לבנות - לפרורים לך, משועבדים לך כמו סדום ובנותיה וכפרנאה. ולא מבריתך - ולא משמרך את הברית אשר כרתית אתך אלא בחסדי וברחמי שאני שומר את בריתי".

המסקנה העולה לגבינו כיום, כאשר חלק גדול מקיבוץ גליות כבר התקיים, אחר שהגיעו יהודים לארץ ישראל מכל הארצות - כששה וחצי מיליון, כפליים כיוצאי מצרים - יש בזה שני חיובים בנוגע לאמונה ב'אנכי'. האחד - שמה שכבר זכינו לקיבוץ גליות חלקי, זהו מעשה הקב"ה, שקיבץ אותנו מן הארצות. בנוסף לכך, יש חיוב להאמין, שהכל נעשה לטובתנו, בדומה

לבחור את השליח שהוא רוצה והוא אינו שואל אותנו מי ראוי להיות השליח, וכן אנו אומרים בתפילות אליהו הנביא (מונח נמחור ויטרי סימן פט וצעד מקומות), המתחילה ב'לעולם יהא אדם' - 'קבץ נפוצות קוץ מארבע כנפות הארץ... ומי בכל מעשה ידיך בעליונים ובחתוננים שיאמר לך מה תעשה ומה תפעל"

והכוונה בכך, שהקב"ה יכול להביא קיבוץ גליות בדרך שהוא רוצה, ובוחר את השליח שהוא רוצה, אפילו שליח שלא מאמין בקב"ה, ואין לנו הזכות לבקר את הקב"ה ולהכתיב לו איך הוא צריך להתנהג.

כך או אחרת, חל עלינו חיוב של הכרת הטוב על קיבוץ גליות, כמו שנאמר בתהלים ק"ז - "הושיענו ה' א-להינו וקבצנו מן הגוים להדות לשם קדשך להשתבח בתהללתך".

ועיין בגמרא בסנהדרין צ"ד, שאחד הדברים שמעכבים את ביאת המשיח, הוא שאין מכירים בגודל הישועות שהקב"ה עושה אתנו, ואם ברצוננו לזרו את ביאת המשיח, עלינו לשיר ולהלל על כל הישועות שהקב"ה עושה לנו.

סיכום

מצוות 'אנכי' מחייבת אמונה שיש בורא עולם, והיתה יציאת מצרים, והבורא הוא זה שהוציאנו ממצרים ולא כח אחר, ויציאת מצרים היתה טובה גדולה לעם ישראל, ובגלל זה הבורא נקרא 'אֱלֹהֵינו', וכל הצרות והחטאים שהיו בדור המדבר - כולל חיוב כליה של הדור הזה - אינם סותרים את הכלל האמור.

ובן האמונה בקיבוץ גליות מחייבת להכיר שיש בורא עולם, ושיש במציאות כעת קיבוץ גליות, עכ"פ חלקית, מכל הארצות, וזה בכלל קיבוץ גליות המובטחת, והבורא הוא זה שקיבץ את הגליות [אף שיש כוחות בני אדם שפעלו, מכל מקום הכל מתיחס לבורא עולם], וקיבוץ גליות הוא טובה גדולה לעם ישראל, ודבר זה מחזק את האמונה, שהבורא הוא אֱלֹהֵינו, וכל הצרות והחטאים שמתרחשים בדור הזה אינם סותרים כלל זה. ■

למה שנאמר ביציאת מצרים 'מבית עבדים', וכן שהקב"ה ימשיך לעזור ויקבץ עוד את שאר עם ישראל, כמו שנאמר בישעיהו נ"ח - "נאם א-דני ה' מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנגבציו".

ישנם מקורות נוספים, ולפיהם בגאולה האחרונה הקב"ה מביא את עם ישראל לארץ-ישראל גם אם יש בקרבם חטאים גדולים.

מובא ביחזקאל כ מב-מד - "וידעתם כי אני ה' בהביאי אתכם אל אדמת ישראל אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאבותיכם. וזכרתם שם את דרכיכם ואת כל עלילותיכם אשר נטמאתם בהם ונקטתם בפניכם בכל רעותיכם אשר עשיתם. וידעתם כי אני ה' בעשותי אתכם למען שמי לא כדרכיכם הרעים וכעלילותיכם הנשחתות בית ישראל נאם א-דני ה'".

שוב ביחזקאל לו כו-לב - "והושעתי אתכם מכל טמאותיכם וקראתי אל ה'גן והרפיתי אתו ולא אתן עליכם רעב. והרפיתי את פרי העץ ותנובת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב פגוים. וזכרתם את דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא טובים ונקטתם בפניכם על עונתיכם ועל תועבותיכם. לא למענכם אני עשה נאם א-דני ה' וידעו לכם בושו והקלמו מדרכיכם בית ישראל".

מובן, כי מי שרוצה לראות רק את הדברים הלא טובים שיש כאן ולהתעלם מהדברים הטובים שזכינו להם, יכול להגיע למסקנה, שיש כאן רק רע כל היום. אולם באמת, כיום יש בארץ ישראל דברים נפלאים שלא היו מעולם - התפשטות התורה באלפי ישיבות וכוללים וחיזוק התורה כמו גם אלפי ספרים שיצאו היום ומעולם לא היה דבר כזה, אפילו בימות רבינא ורב אשי.

אך ישנם אנשים, שרוצים להכתיב להקב"ה מי צריך להיות השליח לקיים את קיבוץ הגליות, ואומרים לקב"ה - אם אתה מביא שליח שהוא אדם קדוש, אני מאמין בכך, אבל אם השליח הוא אדם רשע, חוטא ומחטיא את הרבים - אני כופר בכך ואומר, שזה לא אתה שעשית, וזה אינו קיבוץ גליות.

אולם לאמתו של דבר, הקב"ה בן-חורין

מבנה השוק הכלכלי כיום ובמדינת התורה

הרב נועם אלטמן

[הלך שני]

שני אין לראותם כשאר מוצרי המותרות בשוק [בימינו פשוט, שביצים מהווים מוצר יסודי]. בדורות עברו, שלא זכו לשפע גשמי, מוצרי היסוד כללו אך ורק את הנורמה הבסיסית ביותר. לכן כותב הרשב"ם, שביצים יש בהן קצת חיי נפש, ויש לתקן שמחירם לא יהיה יקר מידי, אך מכל מקום יוכלו להרוויח בהן אף מעל שתות - 16%.

בנוסף מסביר הרשב"ם, כי ביצים הן מוצר יוצא דופן - במוצר זה ישנה טרחה מרובה למי שעוסק בקניית הביצים ממגדלי התרנגולות, ומוכרם לציבור. כלומר, לאפוקי מוצרים אחרים בשוק, אותם ניתן לקנות בכמות גדולה מהחקלאי או מהיצרן, כביצים צריך לכתת רגליים ולקנות מכל משק כמות ביצים קטנה נכראה שלא היו לולים גדולים, אלא לכל משק היתה כמות מעטה בלבד של ביצים למכור, לכן כדי למכור בעיירות ובשווקים היה צריך לעמול הרבה כדי להשיג את כמויות הביצים הנדרשות לציבור. טרחה חריגה זו צריכה להיות מחושבת בתוך אחוזי הרווח, אותם יכול המוכר לגבות, ולכן מותר היה להרוויח כביצים יותר, אך מכיוון שביצים הם חצי חיי נפש, הגבלנו את הרווח עד פי שתיים.

למעשה נראה שיש ללמוד מכאן, שאכן ישנו סוג שלישי למוצרי השוק, אלא שחז"ל קבעו גדר זה עבור מוצרים, בהם ישנם שני צרכים מנוגדים - מחד, מוצר בעל צורך חשוב לציבור ולא פריט מותרות, ומאידך - עלות ההתעסקות עם מוצר זה יחסית גבוהה, והיא דורשת מהמשווק עיסוק רב. בתרגום מעשי לימינו נראה להציע, שבמוצרים בהם יש אינטרס ציבורי מובהק שיהיו בכמות גדולה ומחיר נמוך בשוק, יש לחוקק תקנות מרוככות, שתזלנה את מחירם, גם אם הם אינם מוצרי יסוד, אלא שהנורמה הבסיסית מצריכה אותם בזמננו, מכיוון שטובת הכלל היא הנקודה

בפרק הקודם הצגנו את עקרונות השיטה הכלכלית התורנית, אשר בניגוד לשיטות הכלכליות שהומצאו הנהוגות באומות, מבוססת על הצדק והישר התורני לפני הכל, ולא על התועלת האנושית כמדד יחיד, והתמקדנו בתקנות חז"ל אשר נועדו להגן על מוצרי יסוד מפני הפקעת מחירים, שהתבטאו באופנים שונים, אם בפיקוח ישיר על המחירים ואם בהגבלות על צורת המסחר. כעת נעסוק בפיקוח על מוצרים שאינם לגמרי מוצרי-יסוד, אך חשיבותם מרובה, ולאחר-מכן נתמקד בתופעת המונופולים ונבדוק כיצד מתייחסת אליה תורתנו הקדושה.

מוצר ביניים - מסחר בביצים

מעבר לחלוקה שראינו ביחס למוצרי השוק, מובא בגמרא סוג נוסף של סחורה - ביצים, בו חז"ל התעברו וחוקקו תקנות מגבילות, אך מרוככות לעומת מוצרי חיי הנפש -

"תנו רבנן: אין משתכרין פעמים בביצים. אמר מרי בר מרי: פליגי בה רב ושמואל, חד אמר: על חד תרי, וחד אמר: תגר לתגרא" (בבא מצריא 65).

יש לברר, מדוע מגבילים חז"ל את היכולת להשתכר בביצים [נחלקו האמוראים אם באחוזי הרווח עד 100% או בתיווך נוסף], האם יש כאן קטגוריה שלישית במוצרי השוק, או שמא גדר יוצא דופן במוצר ספציפי בלבד?

"בביצים - נ"ל משום דביצים אין בהם חיי נפש כל כך, וגם טורח מרובה ורווח מועט הוא לעני המחזר בעיירות לקנות ביצים ולכן התירו לו להשתכר יותר משתות" (רשב"ם 65).

הרשב"ם מסביר, כי ביצים הם מוצר ביניים - מצד אחד הם אינם נכללים במוצרי היסוד, ומצד

שעליה יושב הכל.

שמייקר את מוצריו, שהרי גם המוכר השני מייקר את מחיריו, ואין בעצם תחליף עבור הצרכנים.

כאשר ישנו מונופול בשוק, וממילא יש לו שליטה גבוהה על הסחורה באותו שוק, הרי שהוא יכול לעשות ככל העולה על דעתו בשוק זה - להעלות מחירים, להקטין כמויות ולהוריד באיכות המוצרים. וזאת, מאחר שלצרכנים אין ברירה אחרת, אלא לרכוש מוצרים ממונופול זה, על כן בשוק מונופוליסטי, בו אין תחרות, מחיר המוצרים גבוה מאשר בשוק תחרותי^[1]. מלבד זאת, כח השוק הגדול של המונופול מעניק לו את היכולת להעמיד תנאים לרשתות השיווק - החנויות הגדולות - שתרכושנה סחורה רק ממנו, ולא מיצרנים או משווקים נוספים, וכך המונופול דוחק החוצה מהשוק מוכרים נוספים.

במצב כיש זה, פעילות המונופול מזכירה ממש את דברי חז"ל על הצורך בפיקוח כדי למנוע את הרמאות -

"כי הא דאמר רמי בר חמא א"ר יצחק: מעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים, מפני הרמאין" (ר"ב ס"ט).

על כן, הפתרון המתבקש הוא פרוק המונופולים, כדי להפוך את השוק לחופשי. שוק כזה יוריד את מחיר השוק עד שיגיע למחיר הגון.

היחס למונופולים

כאשר מתבוננים בשוק הצריכה הישראלי, ניתן לראות שהשוק הוא ריכוזי מאוד. כלומר, מספר קטן של חברת גדולות חולשות על רוב הסחורות והשירותים במשק^[2]. גמרא ספציפית לא מצאנו שעוסקת בבעיית המונופולים, אך בודאי ניתן להתבונן בפעילות המונופולים בעיניים תורניות כדי לראות האם ישנו בסיס צודק לפועלם.

בהתבוננות פשוטה בפעילות המונופולים בשוק, ושיטות העבודה שלהם, נראה בצורה בהירה שהמונופולים אינם פועלים בצדק וביושר. הם פוגעים בציבור הצרכנים, וכן בציבור היצרנים והמשווקים [מה שבסופו של דבר פוגע גם בצרכנים עקב מיעוט תחרות].

בשוק בו ישנם שחקנים רבים, יכולת תיאום המחירים ביניהם מוגבלת, קשה למספר רב של אנשים להיפגש יחדיו ולעשות הסכם תיאום, ושהוא באמת יקרה. אך כאשר ישנם שחקנים בודדים, שהם לבדם מתחלקים בכל נתח השוק, הסכנה מפני קרטל גבוהה מאוד. במצב של תיאום מחירים, אין לציבור 'מנוף לחץ' כנגד מוכר

[א] במצב הרווח כיום, שוק הצריכה הוא שוק מונופוליסטי לכל הדעות. חברות בודדות שולטות ברוב הצריכה שלנו [לקריאה

נוספת ראה דו"ח בנק ישראל -/BankingSupervision/InvestigationCommittee/- <https://www.boi.org.il/he/Documents/2018a24122018.pdf>. נראה, כי ישנו היצע גדול, ובידינו בחירה רחבה, אך בפועל, חברה אחת או

לכל היותר שלוש מתחרות בנייהן. בשוק השתיה הקלה, למשל, נראה שיש מבחר גדול, אך בפועל ישנן שתי חברות -

על, שמייצרות את שלל מותגי השתיה הקלה - החברה המרכזית למשקאות קלים [קוקה קולה, ספרייט, פנטה, פיוטי, פריגט, נביעות], אל מול יפאורה - תבורי [RC קולה, למון ליים, מירנדה, ספרינג, תפוזינה, שופס, מי עדן]. כך

גם שוק מוצרי החלב, בו על-אף עשרות המותגים, ישנן רק שלוש חברות שמתחרות ביניהן: תנובה [שורב אספקת

העוף, הבשר והביצים המקומיים בשוק היא גם שלה], שטראוס [שהתמוגה עם חברת עלית] וטרה [מחלכות צוריאל

גם שייכות למרה, שבפועל שייכות שתיהן לחברה המרכזית למשקאות קלים]. גם בשוק הרכב, העיניים רואות מעל

עשרה מותגי רכב, אך בפועל רק לשלוש חברות ישנו זכיון לשווקם בארץ. ואחרון חביב - שוק המואלמטיקה, בו נראה

שישנן עשרות חברות שונות, אך למעשה היבואן שסמובין הוא זה שמייבא מעל 50% ממוצרי המואלמטיקה בארץ

[מעבר לעוד עשרות מותגי אוכל, שהוא היבואן הבעלדי שלהם].

[ב] כראיה נביא את דו"ח המבקר [מאי 2021 למעותרם], אשר קבע כי עקב הריכוזיות הגבוהה בשוק, "מוצרי המזון בישראל

גבוהים מהממוצע במדינות ה-OECD ב-37%... הפער משמעותי אף יותר ועומד על כ-51% במונחי כח קניה". יוצא,

שמחירי החלב, הגבינה והביצים יקרים ב-79% יותר מהממוצע במדינות ה-OECD במונחי כח קניה.

שנפלט מהשוק ופושט רגל.

כמוזבן, שאם בא מוכר ומתחיל למכור בצורה קבועה של מחירי היצף – מחירי הפסד מתחת לעלות יצור המוצר, ולא רק מבצע מזדמן, וזאת במטרה לגרום למוכר השני לפשוט רגל ולהפלט מהשוק, והוא ישאר יצרן יחידי בשוק – ודאי שאין לו היתר לעשות זאת! הרי אין המוכר השני יכול לעמוד בתחרות זו, שכל מטרתה למנוע ממנו פרנסה ושיסגור את חנותו. על כן, יש בכך היזק כלכלי למוכר הרגיל, ולאחר מכן אף לשאר הציבור, שיסבול ממיעוט התחרות.

מקור נוסף מצאנו בחז"ל לגבי צמצום תחרות שאינה מקומית –

"אמר רב הונא: האי בר מבואה דאוקי ריחיא, ואתא בר מבואה חבריה וקמוקי גביה, דינא הוא דמעכב עילויה, דא"ל: קא פסקת ליה לחיותי... פשיטא לי, בר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב, ואי שייך בכרגא דהכא לא מצי מעכב, בר מבואה אבר מבואה דנפשיה לא מצי מעכב. בעי רב הונא בריה דרב יהושע: בר מבואה אבר מבואה אחרינא מאי? תיקו" (בבא מציעא כ"ג).

ניתן למצוא בגמרא איוון לתחרות המסחרית הפרועה הקיימת בימינו. מחד, למי שאינו מקומי אין היתר להתערב בשוק המקומי, ומאידך – למקומיים מותר להתחרות בחנות הקיימת, למרות שפתיחת חנות נוספת תגרום למוכר הראשון בוודאות להפסדים, שהרי אתמול הוא היה מוכר יחידי, והיום ישנו מוכר נוסף בשוק, שמתחרה איתו על ציבור הקונים, ומתקיים כאן 'פסקת לחיותי'. כאשר המוכר שרצה להתחרות עם הראשון הוא מבני אותו מקום [עיר או מדינה], אינו אומרים שבאורח פלא אין כאן פגיעה בפרנסת הראשון, אלא שאין לו יכולת לעכב על שכנו מלפתוח חנות נוספת. נראה להציע, שאין יכולת למוכר הראשון לעכב על שכנו, מכיוון ששכנו הוא גם מתושבי המקום, ובעצם היותו מתגורר כאן, ומשלם את מיסי המקום, הוא גם **רוכש זכויות ממוניות לפתיחת חנות, ואין כח לראשון לעכב בעדו**. כלומר, כאשר שכנו של פלוני רוצה לפתוח חנות שתתחרה בעסק של

פרוק המונופולים בצורה אפקטיבית היא משימה המוטלת לפתחם של כלכלנים, אנו רק באנו בשם התורה לדייק שעצם קיומם של המונופולים אינו ישר וצודק, ואין להם זכות קיום הלכתית עקב פגיעתם בציבור. על כן, יש להשקיע בפרוק המונופולים, ופתיחת השוק לתחרות [לענ"ד פתרון ביניים יכול להיות הטלת מגבלות מוצרי חיי נפש על כל חברה שמוגדרת כמונופול, עד אשר יפורק המונופול].

תחרות הוגנת

מחד, שקדו חז"ל על טובת הציבור וחוקקו תקנות, שנועדו להגן על הצרכנים ולהוריד את מחירי מוצרי היסוד. מאידך, דאגו חז"ל גם לתקנת המוכרים, ומנעו תחרות אכזרית שתוביל את המוכרים הפחות יעילים לפשוט רגל ולהפלט מהשוק.

כך, לדוגמא, אפשרו חז"ל רק תחרות, אתה יכולים כלל המוכרים להתמודד. כלומר, חז"ל אסרו לחלק הטבות ומבצעים, שאותם או דומים להם שאר מתחרי השוק אינם יכולים להציע גם הם ללקוחותיהם –

"רבי יהודה אומר: לא יחלק החנוני קליות ואגוזין לתינוקות, מפני שהוא מרגילן לבא אצלו. וחכמים מתירין. מאי טעמייהו דרבנן? דאמר ליה: אנא מפליגנא אמגוזי, ואת פליג שיסקי" (בבא מציעא כ"ט).

חכמים פוסקים, שיותר למוכר לחלק קליות ואגוזים לתינוקות כדי למשוך אותם או את הוריהם לקנות דווקא בחנות שלו, וזאת מכיוון שאת ההטבה של חלוקת קליות ואגוזים לתינוקות, יוכלו לעשות גם החנוניות המתחרות. כלומר, אין מניעה שמוכר יתן הטבות ומבצעים לקונים אצלו, כל עוד החנות שמתחרה בו יכולה גם היא להעניק הטבות ומבצעים – "אנא מפליגנא אמגוזי, ואת פליג שיסקי". ניתן ללמוד מכך, שכאשר המוכר המתחרה לא יוכל לעמוד בתחרות של הטבות ומבצעים, אין היתר למוכר הראשון לעשותם. תחרות הוגנת היא כאשר שאר המתחרים בשוק יכולים גם הם לערוך מבצעים ללקוחותיהם, ובכך נשמרת התחרות, ואין מוכר

ודאי מצי מעכב אההוא בר מתא אחריתי, דאי לא תימא הכי לעולם לא יעכב שאי אפשר שלא יוזל השער כשיש שם הרבה בני אומנות זו ותקנת לוקחים ודאי היא, אלא ש"מ כיון דהאי אית ליה פסידא לאו כל כמיניה דליתי בר מתא אחריתי וליתקין להו ללוקחים ויפסיד למוכרים, אבל בני המדינה רשאין להתנות שימכור בכך וכך, ואם לאו שיושיבו שם אחר ובלבד בשער בינוני שיפה לשניהם, ומיהו אי לא שוו עסקי אהדדי ודאי מודינא דמצו למימר ליה את עסקך גריעא והך עסקא שפירא וכעיסקא אחריתי דמיא דהא לית לך דכותה" (רמב"ן ז"כ כג).

הרמב"ן מקשה על הר"י מיגאש, שלפיו תמיד לא יהיה אפשר לעכב, שהרי תחרות תמיד מביאה להורדת מחירים, על כן דעתו שהמוכר הראשון יכול לעכב על חברו מהעיר השכנה מלהתחרות עמו. ולגבי טובת הציבור, אומר הרמב"ן שהם יכולים להתנות על המחיר ולהורידו, או ליצור תחרות מקומית. בנוסף מדייק הרמב"ן [נפשוט הוא בסברה], שסחורה איכותית יותר נחשבת לחנות אחרת, ואותה אכן יכול לפתוח אדם מעיר אחרת.

נקודה נוספת היא, שבמציאות בה רוצה פלוני מקומי להתחרות בחנותו של אלמוני, אם התחרות תביא את אלמוני לפשיטת רגל^[2], נראה לכאורה שאלמוני יכול לעכב עליו מכמה סיבות: ראשית, דברי האביאסף שבמצב של פתיחת תחרות שתגרום לראשון לאבד את הפרנסה [פשיטת רגל או הפסד גדול], אינן היתר הלכתי לקיום התחרות:

"ומבוי הסתום מג' צדדין רק בצד אחד יכנסו לו ודר ראובן אצל סופו הסתום ובא שמעון לדור כנגד הצד הפתוח שאין הגוי יכול לילך אם לא ילך תחלה לפני פתח שמעון נראה דיכול לעכב עליו...אביאסף" (מלדכי ז"כ רמז קמז).

[2] בפשטות, זו מציאות רחוקה, אולי כמו פיצריה או סמקיה מקבילה. שאר החנויות המצאנה את היחודיות שלהן, כמו מכולת וסופר, או בתי קפה ומסעדות למיניהן.

פלוני, מותר לו לעשות זאת עקב היותו תושב המקום, למרות ההפסד הכלכלי שיגרם לפלוני מהתחרות [וכך נקט החתם סופר ח"ה סי' עט].

יש לברר, האם במציאות בה ישנו רווח כספי לתושבי העיר, מותר לבן עיר אחרת לפתוח חנות בעיר שלהם, שהרי יש כאן מצב של טובת הציבור. כלומר, כאשר החנות המקומית מוכרת סחורה יקרה, האם מותר לבן עיר אחרת לפתוח חנות שתמכור במחירים זולים יותר? בשאלה זו נחלקו הר"י מיגאש והרמב"ן -

"אלא מיהו מסתברא לן דהני מילי כלהו, היכא דליכא פסידא על הלוקחים הוא, כגון דשוו דמים אהדדי ושויין עסקי נמי אהדדי דלא מרווחי לוקחים מידי, עבדו רבנן תקנתא לבני מתא כי היכי דלא לשהיין עסקייהו ולא תפסיק להו לחיותייהו, אבל היכא דשוו להו עסקייהו להדדי ולא שוויין דמים אהדדי, או שוויין דמים אהדדי ולא שוו עסקי אהדדי, חזינן אי לוקחים דהיא מתא גוים נינהו אית להו לבני מתא לעכובי עלייהו ואי לוקחים דהיא מתא ישראל נינהו, מסתברא דלמעבד תקנתא למוכרים במאי דאיכא פסידא על הלוקחים לית לן רשותא. הלכך כיון דאיכא הרווחה ללוקחים לאו כל כמיניהו דמוכרים דמתקני לנפשייהו ומפסדי לאחריני" (ר"י מיגאש ז"כ עכ).

הר"י מיגאש בעצם אומר, שהיכולת של המוכר הראשון לעכב את פתיחת התחרות לאדם מעיר אחרת, מותנית בכך שאין בדבר תועלת לתושבי המקום במחיר זול או סחורה אחרת. על כן, כאשר אדם מעיר אחרת רוצה לפתוח חנות עם סחורה זולה יותר, אינן לו יכולת לעכב עליו. לכאורה, ישנם שני קשיים בדבריו - ראשית, יש בכך דוחק להכניס תנאי כה משמעותי, שכל דברי הגמרא באיסור 'פסקת לחיות' אינם אלא כאשר אין תועלת לציבור. שנית, כל פתיחת תחרות תביא להורדת המחיר, שהרי הציבור תמיד מרוויח מתחרות, ואם כן נמצאת עוקר איסור יורד לאומנות חבירו, וכך הקשה עליו הרמב"ן:

"ואי בעו בני מאתיה דלוויל גביהו יתנו על השערים או יושיבו ביניהן אחד מעירן, אבל האי

שלישית, התנית המשנה היא, שמותר לחלק הטבות רק כאשר המתחרה יוכל גם הוא לחלק הטבות דומות – "אנא מפליגנא אמגוזי, ואת פליג שיסקי" (צנא מליעא ט). אך כאשר הראשון לא יכול להתחרות בשני, אין לו היתר להתחרות עמו^[1].

סיום

כמו שהובא בפתיחה, התורה לא באה ליצור את המערכת הכלכלית היעילה ביותר, אלא את המערכת הכלכלית הנכונה והמאוזנת מצד כל השותפים בשוק מבחינה כלכלית וערכית גם יחד. ניתן לראות, ששיקוליה של התורה אינם סובבים סביב השאלה מה הדבר הרווחי והיעיל ביותר, אלא מהו הדבר הנכון עבור החברה, מהו הדבר הצודק ביותר מבחינה מוסרית. לדוגמא – מסתבר, שהגבלות התורה לגבי 'תחרות הוגנת' תביא את החברה לפחות רווחיות ועושר, אך היא תיצור חברה מוסרית וצודקת יותר.

"**כֹּה אָמַר ה' שְׁמְרוּ מִשְׁפָּט וְעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי קְרוּבָה יְשׁוּעָתִי לְבוֹא וְצְדִקְתִּי לְהַגְלוֹת**" (ישעיהו נו ב).

האביאסף פוסק^[1], שבמצב בו הלקוחות לא יגיעו לחנותו של ראובן שנמצאת בתוך המבוך, הוא מעכב על שמעון. **שנית**, הר"י מיגאש באר, שבמקרה בו התחרות תביא להיזק ודאי של הפסקת החיות ולא רק הפחתת החיות, יש בכח הראשון לעכב על השני מלהתחרות עמו –

"**ודחינן** שאני דגים דיהבו סייארא – כלומר משלחין שילוחין לראות אם יש שם מצודה אם לאו וכשרואין מצודה הראשונה יודעין שיש שם מצודות הרבה ובורחין מאותו מקום כולו ואין נכנסין אליו כלל **נמצאת אותה מצודה מפסקת ליה לחיותיה לגמרי**. אבל אלו לא הוו יהבי סייארא ולא הוו בורחין מאותו מקום שנמצא שמו שלא נאחו באותה מצודה אפשר שילכו בזו המצודה האחרת כמו ברחים **שאפשר שיהיו מקצת אנשים טוחנין בזו ומקצת טוחנין בזו ולא מפסקת ליה לחיותיה כלל יש לומר שאין מעכב עליו ואף על גב דהוה מפחית ליה לחיותיה מצי אמר לי' את מטי לך מאי דפסקו לך מן שמיא ואנא מטי לי מאי דפסקו לי מן שמיא"** (ר"י מיגאש ג"ז צכא).

[ד] וכן הלך בדרך זו הרמ"א בשו"ת שלו סימן י', ועוד אחרונים.

[ה] ישנה מחלוקת אחרונים ביחס לשאלה האם דין זה של פגיעה בפרנסת חברו הוא מדאורייתא או מדרבנן. שמה הוא נלמד מהפסוק "אָרוּר מְסִיחַ גְבוּל רֵעֵהוּ" [דברים כז יז], או כתולדה של איסור גול, או מתקנת חכמים לתיקון עולם, אך מספק איסור דאורייתא לא נפטרנו. ולכל הפחות רשע יקרא (קידושין נט).

ברוכים הבאים בשם השם

יראי השם ואוהבי ציון מוזמנים למעמד מיוחד של קבלת פנים לאחינו הקהילה הקדושה חזון אלימלך בראשות הרב נתנאל קדל שליט"א אשר עולים מטומאת ארה"ב לארצנו הקדושה כקהילה שלימה לשבת כאן בעיר עפולה.

קדושת ציון מזמינה את ציבור דורשי ציון

יום שלישי יג' תמוז • בשעה 19:00 • בשדה התעופה בלוד
לקבל את פני שבי הגולה בשמחה ובחיבוק.

מדובר במאורע נפלא ודרמטי שלא זכור כמותו קהילה חרדית שלמה עם רבם באים לרצות אבני ציון ולחונן עפרה, אנו כאן נעמוד לפניהם נשאל בשלומם ונאמר אחינו, באתם לשלום.

עלית תלמידי הגר"א ומטרתה

הרב יצחק ברזילי

[פרק רביעי]

של השולטן התורכי, כשהוא מוחלש ונתון לחסות בריטניה. מכאן ואילך גדלה מעורבותה של מעצמה אירופית זו בחיי הארץ, והקונסולים שלה, שנהנו ממעמד גבוה בעיני התורכים, הפכו להיות מגניהם של יהודי הארץ, דבר שאפשר את המשך התפתחותו והמיהרה של הישוב היהודי. הצהרת בלפור, שננתה קרוב לשמונים שנה מאוחר יותר, היתה פְּרָגְם הבשל של המדיניות הבריטית והלכי רוח שרווחו בבריטניה עשרות שנים קודם לכן. מכאן נראה בעליל, שהתעוררות תלמידי הגר"א, הבעש"ט, בעל התיאור והחת"ס גרמה להכרת האומות, ולנתינת רשיון ליישב את ארץ ישראל ביהודים.

ומה עוד קרה בשנת ת"ר:

הלורד האנגלי שייפטסברי פועל באנגליה לנטוע את העם היהודי בארץ אבותיו.

בקיץ של השנה היא, הגיש שייפטסברי תזכיר לשר החוץ - הלורד פלמרסטון - אודות החזרת היהודים לארץ ישראל, וב-11 לאוגוסט הורה השר לשגרירו באיסטנבול להמליץ בתוקף בפני הממשלה הטורקית על מתן כל עידוד צודק ליהודי אירופה לשוב לא"י. ב-17 לאוגוסט, צידד הטיימס הלונדוני במאמר ראשי בתוכנית "לנטוע את העם היהודי בארץ אבותיו", תכנית מעשית של תבונה מדינית.

באותה שנה - מבוצעות רפורמות בחוק הטורקי, שהתבטאו בהענקת זכויות למיעוטים. החיים הופכים בטוחים ומסודרים יותר, דבר המעודד עלייה.

באותה שנה - חידוש חוקת הקפיטולציות, אשר מאות שנים לא הוגשמה כלל. חוקה זו קובעת, ששתינים זרים אינם כפופים לשיפוט

בפרקים הקודמים הצגנו מספר מקורות המאששים את העובדה, ולפיה הגר"א ותלמידיו הבינו, כי הגיעה עת לפעול בעולם המעשה למען גאולת ישראל, ועל רקע הבנה זו יש לראות את עליית התלמידים וכל פועלם באותה תקופה. כמו-כן ראינו כיצד בפועל היו אלו תלמידי הגר"א שקמו ועשו מעשה, עלו ארצה במסירות נפש ויסדו את הישוב, והכל מתוך תקווה שבערה בלבם לכוונן את חיינו הלאומיים על אדני התורה והיראה על כל המשתמע מכך. לאחר מכן הבאנו עדויות מאותם תלמידים שזכו לכוונן את הישוב, מתוכן ניתן ללמוד על הרוח שפעמה בלבם. בפרק זה, האחרון בסדרה, נעסוק בכתב-חידה מפתיע, אשר שופך אור על תשוקת העליה בקרב תלמידי הגר"א ויחסם החם כלפי ארץ-ישראל כמקום השכנת השכינה.

מאורעות שנת ת"ר - אתחלתא דגאולה

בשנת ת"ר כונסה בלונדון ועידה, בה דנו המעצמות על גורלה של ארץ ישראל. על הפרק עמדו שתי הצעות שעתידות היו לסכן את המשך שיבת היהודים לארץ. ההצעה הראשונה גרסה את הפיכתן של ארץ ישראל וירושלים לאזור בינלאומי בהשפעה נוצרית קתולית רח"ל. ההצעה השנייה היתה להשאיר את שלטונו של מוחמד עלי על הארץ, ובכך להביא להקמתה של מדינה חדשה, שהיסוד האתני המוביל בה יהיה האומה הערבית.

אולם הבריטים, שהתרשמו מעדויות אנשיהם על הנהירה היהודית לארץ ישראל, לחצו לקבלתה של האפשרות השלישית, שהיתה בעלת משמעות קריטית להמשך התפתחותו של היישוב היהודי הקטן - החזרתה של ארץ ישראל לשלטונו

מרכז
למחקרים
וחינוך

מינהל קהילתי הר נוף

♦ ויעשו בלם אנדרה אהר לנ

אגודת קדושת ציון מוצ"ק

לוועידה הארצית

להודות ולהלל להשי"ת על הניסים שעשה עמנו בימים ההם בזמן

במעמד מרנן ורבנן גז

בבר

הראשל"צ ורבה

משה של

שליח

♦ ועל הניסים

הגלויים והנסתרים שהחזירו לנו את ירושלים

הרצאה מרתקת מאת

הגאון רבי יוסף בן פורת שליט"א

דבר

הרב יהודה אהר

האירוע יתקיים אי"ה

באולם שירת ירושלים רחוב כנפ

♦ הכניסה חפשית ♦

בחסות אגף מ

• עשור רצונך בלבב שלום
יגנה את הציבור הרחב

גית החמישית

הזהר, ועל השבתו אותנו לחבלי ארצו האהובה ולמקומות הקדושים

דולי ישראל שליט"א

• הכל מעליך לירושלים
מצגת הסטודיו ומרתקת
מאת
הרב ישראל גולדווסר שליט"א

כת
של ירושלים רבי
שמה עמאר
שליט"א

הדו"ר
פשוטין שליט"א

ביום חמישי כ"ה אייר

י נשרים 64 ירושלים בשעה 18:30 בדיוק

• עזרת נשים פתוחה

העולמית **מקהלת נשמד** פרק שנה והדירה ע"י ירושת ישראל

והעירו את לבב נדיבמו לחזק מוסדות תבל אשר ה' דורש אותה דבעי דרישה^[א]. להקבץ בה יגיעי תורותינו הק' להיות אם הבנים שמחה לבת ציון הנדחה... תורות ותפילות תורה ו... והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה. ותהי ראשית מושבתם בגליל העליון עה"ק צפת ת"ו ואחר נפוצו מיקירי אחינו לפעה"ק ירושלם תוב"ב, וחפץ ה'... זו וזו עלתה בידם, ותהי המחצה מעדת ה' כולים עדת פרושים ה"ו על צפת ת"ו ומחצתם בהר ציון ת"ו. מה נאוו על ההרים הקול קול יעקב... על טהרת הקודש מתקדשים ומטהרים, כנחלים נטיו כי הרחיב ה' לנו ויאר לנו בשערי בת ציון המצוינים בהלכה. כל העמים ראו כן תמהו מה יקר ומה נעים העדה הזאת כולם אהובים כולם ברורים האנשים האלה שלמים לעזרת ה' בגבורים, והיו רבים מתקנאים קנאת סופרים...".

על כל פנים אותי צדו דווקא המילים שלכאורה נראות הכי פחות חשובות; משפט שבקריאה מהירה כלל לא שמים לב אליו, אבל בו בוחר רבי משה מגיד לפתוח את מכתבו המרתק, המספר על יסוד ה'ישוב' על שם הגר"א. וכך הוא פותח: "שלמא רבא ונפישא מאלהא קדישא דקרתא קדישא, למעלת הוד הדרת... מוהר"ר מאיר... אב"ד דק"ק אונגוואהר והגליל יע"א". שימו לב שוב למילים הראשונות בשלוש שורות הפתיחה. בשונה מהמשך המכתב, הן כתובות בארמית. הביטוי "שלמא רבא ונפישא" מצוי לרוב במכתבי רבנים מהדורות האחרונים, ואין בו ייחודיות. אולם ארבעת המילים שבאות אחר כך הן מעניינות מאוד. אין כאן ברכת שלום מאת כותב המכתב, אלא מאת "אלהא קדישא דקרתא קדישא", כלומר: הקב"ה השוכן בעיר הקודש

הטורקי, אלא לשיפוט המדינה שלהם. דבר זה הגן על היהודים מהגזרות השרירותיות של השלטון הטורקי, וכמו כן הביא לפתיחת קונסוליות זרות בירושלים - מה שגורם לכך שכספי החלוקה מועברים מעכשיו בצורה בטוחה ומסודרת דרך הקונסוליות, במקום לעבור בדרך לא דרך עם שליחים הנשדדים לא פעם בדרכים.^[א]

מכתב ר' משה ריבלין "הדורש לציון"

לאחרונה הגיע אלי צילום מכתב של רבי משה ריבלין, הנקרא "רבי משה מגיד" ו"דורש לציון". במכתב זה משנת תר"ג, הוא מספר על קורות התיסדותה של עדת הפרושים בארץ, תלמידי הגר"א.^[א]

זוה תוכנה: "שאלו שלום ירושלים, עומדות רגלינו בשערין ירושלים בצלותא ובבעותא בעד אוהבין ובפרט בעד דורשי שלום בניך בוניך המחזיקים בעץ החיים ומצדיקי הרבים ככוכבי אור לירשבי בתוככי ירושלים ככוכבים זיהירו, יגדלו ויאדירו ובכל עוז והדר יתהדרו ובכל הוד ותפארת יתפארו ועד כי יבא שילה בב"א. תהילת ה' בפינו כעל כל טוב אשר גמלנו, אף יקרת יסודתינו מאז הוקם על שם רב האי גאון עוזינו רשכבה"ג רבינו אליהו זצוק"ל מוילנה ע"י תלמידי הקדושים מנחמי נפש זיע"א בעלותם ההרה עטרת שכנתנו להאירה ויסעו כצאן עמו

[א] השיבה לירושלים, ד"ר אריה מורנגשטרן, פרק סיכום עמ' 374. וכן בספרו של אליעזר בארי "ראשית הסמכסך - ערב" עמ' 36.

[ב] המכתבים נמצאים כעת בארכיון הכללי לתולדות עם ישראל תיק P330 בארכיונו של ד"ר אריה מורנגשטרן, ותודתי העמוקה נתונה אליו על כל עזרתו בנפש חפצה, והמכמתו לצטט ולהעתיק מספריו.

לאחרים בחרד"ג.^[1]

והנה למרכה הפלא האגרת שלפנינו, המספרת על הישוב הנוסד בארץ על ידי תלמידי הגר"א, על שם רבם, פותח בדיוק באותה צורה שפותחת 'אגרת הקודש' המיוחסת לגר"א, המרמזת על הגאולה העתידה! אודה, כי כרגע איני יודע מהי משמעות הדברים, והאם אפשר לקבוע בוודאות שרבי משה מגיד במכוון פתח את מכתבו באותה צורה בה נפתחת האיגרת הפלאית המיוחסת לגר"א. אך אין ספק, שהדמיון הבולט אומר דרשני.

מכתב הגר"א

ירושלים, אשר ממנה נשלח המכתב, ועל אודותיה מדבר המכתב. חפשתי במאגר 'אוצר החכמה' את שרשרת המילים הללו, ונוכחתי שמדובר בביטוי נדיר מאוד. הוא לא מצוי כלל אלא פעם אחת, במקור אחד ויחיד, אשר צוטט פעמים רבות. "מאלקא רבא קדישא, דשכין שמיה בקרתא קדישא, שלמא רבא ונפישא, לעמיה קדישא ופרישא, ע"י הדא איגרתא קדישא" - כך פותחת אגרת החידה, שכתב הגר"א, או בנו ותלמידו רבי אברהם (הרב פינפער מו"ל ונלל סמיק בשם הרד"ל, שהגר"א כתב).^[1]

רבים עמדו בנסיון להבין את משמעות החידה, ומדוע הוצפנה, ועדיין רב הנסתר על הנגלה. ד"ר אריה מורגנשטרן מצא העתקה של האגרת בכתב-ידו של רבי ישראל משקלוב [תלמידו המובהק של הגר"א ומראשי קבוצת תלמידיו העולים ארצה]. רבי ישראל כתב אותה בדף הפתיחה לספר 'איל משולש' של הגר"א, על אותו דף בו כתב חשבונות קץ. ניתן להסיק מכך, שרבי ישראל משקלוב ככל הנראה הבין, שתוכן האגרת קשור לגאולה.^[2] נראה גם קצת, לפי זה שהוא ייחס לה חשיבות מרובה, שמחבר האגרת הוא הגר"א ולא רבי אברהם. כמו כן נמצאה האגרת המקורית שנשלחה אל ר' ישראל כשישימש מ"מ דשקלוב מאמציסלב, עוד בטרם צאתו לארץ ישראל, שם נכתב בהדגשה שלא ימסור אותה

האם הגר"א נתן סימן שיעלו בשנת תק"ע בשופר?

לכאורה הדבר אומר דרשני, מדוע הגר"א נתן אות וסימן דווקא על פטירת בנו אברהם בצעירותו? והנה עלה בדעתי רעיון מענין ומפתיע, הכל כמובן בדרך אפשר, בדרך לימוד ולא חלילה בדרך ודאות כמתמר להבין לאשורם דברים העומדים ברומו של עולם, שגנוס רבנו הגר"א.

א. לכאורה המכתב נכתב בשנת תקמ"א - שנת ישראל. שנה ראשונה מהח"י שנה של הכנה בלימוד כל מקצעות התורה בבית

[1] מסורת התורה והנביאים - הרב פינפער, תרס"ו. עמוד 8. ואילו בקובץ תורה מציון, ירושלים תרנ"ח עמוד 4, מביא הלה עדות מפי נכדו של ר' אברהם בן הגר"א, שסבתו ספרה לו, שר' אברהם כתבה חודשיים לפני פטירתו בעת ביקורו בעיר ויסמינין, וככה כשכתבו, ולכאורה ראייה לכך, שכתוב בכותרת המכתב 'יום ג' פרשת לך', שזה יוצא בחודשיים קודם פטירתו. אך שיהיה, נראה שרוחו של הגר"א מרחפת על פני המכתב הפלאי, וכפי שצינו הנ"ל, שלא נראה שר' אברהם מריליה ידבר נפלאות בשם ה' השוכן בציון לכל עם ה', ויתכן שהעתיק מכתב מהגר"א, או שהיה לו גילוי או קבלה מאביו.

[2] גאולה בדרך הטבע, עמוד 174.

המשיך בעמוד ליל נוסח

מפגש העגלות והקרוב על המנוע הרב יהודה אפשטיין

המקורית. גם חילוני שמביט נכוחה אל המציאות כיום מבין, שאין כל סיכוי להחליף את המורשת שלנו בחיקויים חלולים של תרבות העמים. עגלתנו מלאה וגדושה בעידית שבעידית של התרבות האנושית, ועגלתם דלה וריקה, עד כדי רחמים.

מדוע, אם כן, ממשיכים פורקי העול לנהל את המדינה ואת העם, ואילו אנחנו – קהל היראים – מצליחים לחגוג בקושי שהשגנו דחיה של שנה ב'גזרת המעונות'? מדוע כל הסוגיות הקריטיות בחיי האומה נתונות להחלטותיהם של אלו שאינם מאמינים בבורא עולם, ואילו נציגי הציבור המאמין צריכים להאבק עבור הזכות לחנך את ילדינו כרצוננו, ולשלם עבור כך במיטב כספנו, בעוד החינוך הממלכתי – זה המצמיח פשע, אלימות ושאר מרעין בישין שאיני רוצה להעלות על הכתב – מקבל תמיכה מלאה מהמדינה? העגלה שלנו הרי מלאה וגדושה, ושלחה ריקה וחלולה!

אכן, עגלתנו מלאה, אולם לפורקי העול ישנו יתרון אחד – לעגלה הריקה שלהם יש מנוע עוצמתי ששמו מדינה על כל גרורותיה – צבא, משטרה, בתי משפט, משרדים שונים, ואילו עגלתנו אכן מלאה היא בתוכן, אך מנוע – אין לה. וככל שהציבור גדל ועולם התורה מתרחב, כך נעשה הצורך במנוע לקריטי יותר ויותר. ובנקודה זו עלינו לעשות חושבים, כיצד ניתן להתמודד עם הבעיה הקריטית, אשר מאיימת להטביע את עגלתנו. כי זאת יש לדעת – ככל שפורקי העול יודעים שעגלתנו מלאה ושלחה ריקה – כך גדלה תאוותם להטביע אותה בבוץ. והם ישתמשו בכל היתרונות שהמנוע שלהם מעניק להם על-מנת לעשות זאת – אם בכפיית גיוס, אם בכפיית לימודים

בתודעה החרדית, כמעט אפשר לומר באתוס החרדי, נרשמה הפגישה בין מרן החזון איש לראש הממשלה ב"ג כאחד האירועים המכוננים של ההגדרה העצמית שלנו כציבור. היה זה אירוע בקנה-מידה היסטורי, שנתן את אותותיו לעשרות השנים הבאות, והוא צרוב היטב הן במח והן בלב של כל אחד מאתנו. שיאו של אירוע היה ללא ספק משלו הידוע של החזון איש אודות שתי עגלות הנפגשות בדרך – האחת מלאה והשנייה ריקה, ושאלתו הנצחת לב"ג – איזו מהעגלות צריכה לפנות את הדרך לשנייה? כראוי וכיאה לענק התורה, את המשל לא בדה מלבו, אלא הוא מבוסס על הגמרא בסנהדרין לב: – "שתי ספינות עוברות בנהר ופגעו זה בזה, אם עוברות שתיהן – שתיהן טובעות, בזה אחר זה – שתיהן עוברות. וכן שני גמלים שהיו עולים במעלות בית חורון ופגעו זה בזה, אם עלו שניהן – שניהן נופלין, בזה אחר זה – שניהן עולין. הא כיצד? טעונה ושאינה טעונה – תידחה שאינה טעונה מפני טעונה. קרובה ושאינה קרובה – תידחה קרובה מפני שאינה קרובה". ננסה להתבונן מעט במשל של החזון איש לאור המציאות בה אנו חיים כיום, כשבעים שנה אחרי שנאמרו הדברים באותו מפגש, ונשתדל להסיק את המסקנות הנוגעות לנו כיום.

אכן, קלע רבנו הגדול בהגדירו את התרבות החילונית כעגלה ריקה. הנסיונות המגוחכים למצוא תחליף לתרבות היסודית של עמנו – תורתנו שבכתב ושבעל-פה – נחלו כשלון חרוץ. עם ישראל, מעצם הגדרתו כעם ה', אינו יכול לצמוח על מצע אחר מאשר תורתנו הקדושה. רבותינו התנאים והאמוראים, נביאי ישראל וכל השרשרת המפוארת מסיני ועד ימינו – אלו לעולם יעמדו כנכסי צאן ברזל של התרבות היהודית

לנו פתרון אמיתי למצב. הגישה הראשונה גורסת, כי אין כל חדש תחת השמש, מה שהיה הוא שיהיה, צריך איכשהו להסתדר עם השלטון, פה ושם להראות נכונות לפשרה, להאבק על מה שהכי חשוב, לעשות תרגילים פוליטיים, לנצל

סיטואציות שונות על-מנת להיות לשון מאזניים ולקוות לטוב. גישה זו מיוצגת על-ידי מה שמכונה הזרם המרכזי בציבור - בלעז 'מיינסטרים'. לא ברור לאן חותרים בסופו של דבר, אבל זה סוג של הרגל, לא לשנות ממה שנהגנו עד כה. הבעיה בגישה זו, היא שהצד השני מודע היטב לשינויים שמתרחשים כל העת, הוא משתמש בכל היכולות הטכנולוגיות

החדישות והוא מנצל כל פרצה בתוך הציבור שלנו כדי לפעול לרעתנו. ממילא נראה, כי בשורה התחתונה, ידינו בוודאי לא תהיה על העליונה אם נמשיך כך.

גישה שניה אומרת, שחייבים להשלים עם המציאות. לא ניתן להמשיך להסתגר ולהתבדל, צריך להכניס שינויים פה ושם, ובלבד שנשמור על העקרונות הבסיסיים שלנו. גישה זו ננקטה לפני עשרות שנים, בימיה הראשונים של המדינה, על-ידי הציבור הדתי-לאומי. כמוהם אז, כך גם כיום, ישנם חרדים הסבורים, כי יצליחו להנות ממה שהחברה הכללית מציעה לאלו הבאים לחסות בצלה, מבלי לאבד את הזהות הבסיסית שלנו כיהודים יראי ה'. גישה זו נחלה כשלון מוחלט בציבור הדתי-לאומי, ויותר מכל תעיד על כך התופעה המבורכת של צמיחת הציבור החרד'לי כריאקציה בעקבות הכשלון ההוא. אין כל סיבה, שבגרסה המודרנית החרדית, ההצלחה תאיר להם פנים.

הגישה השלישית גורסת ניתוק מוחלט, התבצרות וקנאות, מעין שכירת הכלים. פרושו של דבר לבצר היטב את העגלה שלנו, לשמר את

חיצוניים שאיננו מעוניינים בהם, אם בהצקת כלכליות כאלו ואחרות ואם בהחדרה מתוככמת של תכנים אל תוככי הציבור שלנו. ואנחנו, ללא מנוע, איננו יכולים אלא לנסות להסתתר, למזער נזקים, לדחות בעוד שנה את 'גזרת המעונות'...

אכן, עגלתנו מלאה, אולם פִּרוּקֵי העול ישנו יתרון אחד - לעגלה הריקה שלֵהם יש מנוע עוצמתי ששמו מדינה על כל גרורותיה ואילו עגלתנו אכן מלאה היא בתוכו, אך מנוע - אין לה. וככל שהציבור גדל ועולם התורה מתרחב, כך נעשה הצורך במנוע קריטי יותר ויותר. ובנקודה זו עלינו לעשות חושבים, כיצד ניתן להתמודד עם הבעיה הקריטית.

הגיע הזמן לעשות חושבים. הגיע הזמן לשנות את כללי המשחק. הגיע הזמן להבין, שלא די בכך שעגלתנו מלאה בכל טוב, היא חייבת מנוע כדי לנסוע ולהגיע ליעדה! בלא זאת, לא רק שלא תגיע, היא תקרוס תחתיה, וכולנו נשלם את המחיר.

חשוב להבין היטב את המצב בו אנו נמצאים היום,

בטרם ננתח את הגישות השונות ביחס אליו. עלינו לדעת, כי העגלות נמצאות כיום במסלול של התנגשות! היו שנים, בהן רצינו לחשוב, שכל עגלה תיסע במסלולה, החילולה, לא יפריעו לנו, ואנחנו נפתח את חיינו בלא התערבות שלהם. האשליה הזו נמוגה. השלטון מבין היטב, כי הריבוי הטבעי החרדי, ביחד עם תנועת התשובה המבורכת, מהווים סכנה לשלטונם. המאבק על מה שקרוי בפיהם 'השוויון בנטל' הוא למעשה קריאת תיגר כנגד זכותנו לחיות את חיינו כאוות נפשנו. נכון הדבר, שרוב הציבור החילוני כיום אינו שונא דת ברמה כזו שמפריע לו שנשמור שבת או נניח תפילין, אבל בהחלט מפריע להם שאנחנו מתבדלים, מסתגרים, איננו חלק מההוויה הישראלית שהם התוו. הקדמה הטכנולוגית של השנים האחרונות מאפשרת פיקוח הדוק על כל מה שקורה אצלנו במערכת החינוך, ועברו הימים, בהם ניתן היה להחליק עניינים מתחת לשולחן. היום הכל גלוי, הכל פתוח, הכל נגיש. ישנן, אם כן, שתי עגלות - האחת מלאה בלי מנוע, והשניה ריקה עם מנוע עוצמתי, והמפגש הוא בלתי-נמנע.

ישנן כיום ארבע גישות למצב זה, בו אנו עומדים, וכדאי להתבונן היטב איזו מהן מעניקה

היחידה שלאורה האומה יכולה וחייבת להתנהל. לא נוותר על התוכן האדיר של עגלתנו רק משום שמפרי ברית בנו עגלה ריקה עם מנוע עוצמתי שנועד לדרוס אותנו. נבנה מנוע משלנו [או שניטול את שלהם, לא זה הנידון כרגע], נעניק עוצמה לתוכן הרוחני האדיר שיש לנו, ונוריד את תורתנו הנשגבה והאדירה לעולם המעשה, כפי שהיא נועדה להיות באמת.

מי שהבין יעוד זה כבר לפני 150 שנה היה הגאון האדיר רבי עקיבה יוסף שלזינגר, שאת יום השנה ה-100 לפטירתו זכינו לציין בראש חודש אייר באירוע מיוחד שנערך בבית שמש, וקודם לכן - בגליון מיוחד שעיקרו הוקדש לדמותו ולמורשתו. כיום יותר מתמיד ראוי לשנן את העיקרים שהנחיל לנו, כי בנפשנו הדבר. ניתן עדיין לקבל את הגליון המודפס וכן ניתן לקבל גליון בדוא"ל בכתובת kdst.office@gmail.com

הבה נבנה יחדיו את המנוע, שיסיע את העגלה המלאה של יראי ה' לחוף המבטחים של הגאולה השלמה, במהרה בימנו!

נכסי הרוח שלנו בכל הכח, ולא לאפשר לזרים שום דריסת רגל. כמובן, שמאבק זה חשוב וראוי, אך נותרת בעיה אחת - אין לנו מנוע! ניתן אולי למזער נזקים, לעכב תהליכים הרסניים, להקשות על אויבי היהדות להפעיל את זממם, אך כל המאבק כולו לא יהיה אלא קרב מאסף, בלא שום תכנית לנצחון. מאבק שתכליתו השרדות בלבד - אין סיכוי שיסתיים בהכרעה ונצחון.

נותרת גישה אחת רביעית, גישה מהפכנית אם תרצו לקרוא לה כך, אך היא הגישה היחידה שמעניקה חזון, תנופה ותקוה לנצחון בקרב האיתנים הזה על רוח האומה. את הקו הזה מתווה אגודה 'קדושת ציון', וכבר שנים שהיא מנסה בכל הכח להחדיר אותו בלב הציבור התורני. עלינו ליטול את המנוע ולרתום אותו לעגלה שלנו. המדינה היא שלנו, שלוחותיה צריכות לשרת את עם ה' כפי רצון התורה! תורתנו תורת חיים היא, ויש לה תכניות ופטריונות לכל השאלות העולות בחיי האומה, גם כיום, וגם בעוד מאתיים שנה! לא תהא כהנת כפונדקית! עלינו לשכנע קודם כל את עצמנו - את קהל יראי ה' - ובהמשך את כלל ישראל כולו - שתורת ה' היא התכנית

המשך עלית תלמידי הגר"א ומטרתה

שנת תק"ע בשופר גדול - שנה שהגיעו רוב תלמידי הגר"א לצפת. בכת"י העתקה של ר' ישראל משקלוב כתב 'תק"ע ב"ג' בשתי מילים. [מלבד רמ"מ שעלה קודם, אולי להכשיר את המשך העליה].

ג. מ"מ רואים במכתב את ההדגש של הדיבור בשם ה' השוכן בירושלים, ו'אמכם ציון'. ברור למדי, כי המכתב הזה הוא רמז לעליה לארץ ישראל. גם באגרת הכולל משנת תק"ע, מכנים תלמידי הגר"א את ארץ ישראל בשם "אמכם שורש נשמתכם".

וה' יעזור, שנזכה בקרוב ממש לראות, כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, וגאולה שלמה בכל הענינים כשאיפת רבותינו מייסדי הישוב בביאת בן דוד משיחנו בב"א.

הגר"א כנז"ל. או שמה היא נכתבה דייקא לר' ישראל משקלוב כדלעיל.

ב. הגר"א, שלכאורה מדבר בשם ארץ ישראל - 'אמכם ציון' - נתן אות לדבריו למה שיקרה - פטירת בנו אברהם בכ"ו כסליו בן מ"ב [רמ"ח גימ' אברהם, ב"ן ס"ג גימ' אליהו וחנה, כך פתר הרב פינפרען]. והנה ידוע, שהנז"ל נפטר בחנוכה תקס"ט. יתכן, וזה היה האות והסימן לתלמידיו מתי לעלות לארץ ישראל - אחרי פטירתו של בנו בכסלו תקס"ט, שהרי אז בדיוק החלו רוב תלמידיו להתחיל להתכונן לנסיעה לארץ ישראל - רבי סעדיה משקלוב עם שיירתו, בה היה רבי חיים כהן, הגיעו באלול תקס"ט, ורבי ישראל עם קבוצתו חנו את פני העיר צפ"ת בתשרי תק"ע. ואולי בהשערה, המשפט לתקעב"ג מורה על

מדינה מזוהת אהרת הרב בצלאל גנו

שבחו"ל המצב קשה הרבה יותר, כידוע לכל. **ננסה**, כחכמים שלאחר מעשה, לבדוק זוית נוספת של משמעות הקמתה של מדינת ישראל, זוית שבשנים עברו לא יכלו להדגישה, כי היו עסוקים [בצדק רב] במלחמה על האיברים שהנשמה תלויה בהם.

לחורבן ולגלות יש תועלת, ובמקביל גם חסרון גדול.

מצד אחד היא אמורה להביא תועלת: "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו" (דברים 7 ב).

אבל מצד שני, ירמיה ודניאל 'השמיטו' את תארייו של הקב"ה - 'הגיבור והנורא' - לאחר החורבן, כי כשגויים מקרקרים בהיכלו, 'איה הן גבורותיו ואיה הן נוראותיו' (יזמא סט).

בלומר, מציאות החורבן והגלות יוצרות מצב של חילול ה', כמו שהרחיב יחזקאל בפרק לו -

"בן אדם, בית ישראל ישיבים על אדמתם ויטמאו אותה בדרכם ובעלילותם וגו'.

ואשפוך חמתי עליהם על הדם אשר שפכו על הארץ ובגילוליהם טימאוה.

ואפיין אותם בגויים ויזרו בארצות...

ויבואו אל הגויים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי, באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו.

ואחמול על שם קדשי אשר חללהו בית ישראל בגויים אשר באו שמה.

לכן אמור לבית ישראל, כה אמר ה' אלהים, לא למענכם אני עושה בית ישראל, כי אם לשם קדשי אשר חיללתם בגויים אשר באתם שמה.

וקידשתי את שמי הגדול אשר חיללתם

מורגלים אנו, בני הציבור החרדי, בהכוונת גדולי ישראל זה שבעים וארבע שנים, להתיחס למדינה מהזוית [העיקרית מבחינתנו כציבור חרדי] של יחסה של המדינה לתורה ולמצוות.

בחזית זו, הכריזה הציונות ע"י ראשיה כבר בקונגרס הראשון ש"הציונות - דבר אין לה עם הדת". הייתה זו קריאת תיגר שיהודי שומר תורה ומצוות בעולמו של הקב"ה לא יכל להשאר אדיש כלפיה, לא רק במובן ההצהרתי שלה, אלא בעיקר **לתוצאה המעשית** העולה מקריאה זו, שקבלה בהמשך ביטוי מעשי של עקירת הדת מקהילות שלימות ויצירת התשתית החילונית של מערכות המדינה, כדי שאכן תשאר כזו.

הציבור החרדי בהכוונת מנהיגיו, מתוך הבנת המציאות האידיאולוגית הסוחפת [בפרט לאחר מאורעות השואה, בה עלו על המוקד כל מרכזי התורה], שאליה נסחפו רבים וטובים ממשפחותיה של היהדות החרדית וסרו מהדרך המסורה, חגרה כלי מלחמה בראותה בצדק רב את המערכת של המדינה כאויב רוחני מסוכן מאין כמוהו, שיש לעמוד נגדו בכל האמצעים.

לאחר שבעים וארבע שנים, התחלפו כיווני הרוחות. הסכנות היום אחרות והחזית שונה לחלוטין.

הציונות היום היא, כפי ששמענו מאחד מגדולי הדור, בבחינת 'עבודה זרה שבטלחה עובדיה' [אפילו מפלגת העבודה ההיסטורית, שהקימה את המדינה, מחקה משם מפלגתה את המילה 'ציונית'].

החזית היום היא המודרניזציה והטכנולוגיה, שהיא שער הנ' של הטומאה שירד לעולם כולו, והוא מאיים עלינו בכל מקום בו יהודי חרדי נמצא, ללא כל קשר למדינת ישראל, והאמת היא

ארץ ישראל הייתה חרבה ושוממה זה כמעט אלפיים שנה, והתקיימה בה במלואה התוכחה - "והשמותי אני את הארץ ושמו עליה אויביכם היושבים בה" (ויקרא לו ז).

ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ והיא ואת תחלואיה אשר חלה ה' בה. גפרית ומלח שרפה כל ארצה, לא תזרע ולא תצמיח ולא יעלה בה כל עשב, כמהפכת סדום ועמורה אדמה וצבויים אשר הפך ה' באפו ובחמתו" (דברים טו כג-כז).

נעייין מעט בדבריו של הנכרי שהגיע מארץ רחוקה.

בשנת 1867 למנינם [בסך-הכל לפני 150 שנה!], ביקר בארץ כתייר נוצרי הסופר המפורסם מרק טוויין. בספרו הוא כותב את רשמיו ממה שראה כאן.

"ארץ שממה שאדמתה עשירה למדי, אלא שכולה עולה שמיר ושית. מרחב דומם ואבל יש כאן עזובה, שאפילו הדמיון אינו יכול להעניק לה תפארת חיים ומעש. הגענו בשלום להר תבור... כל הדרך לא ראינו נפש חיה. אפילו הזית והצבר, אותם ידידים נאמנים של אדמת הזיבורית - כמעט נטשו את הארץ.

ארץ ישראל יושבת בשק ואפר. מרחף עליה כישופה של קללה ששדפה את שדותיה ואסרה את תעצומות כוחה באזיקים.

ארץ ישראל שוממה וחסוכת חמדה.

ארץ ישראל שוב אינה שייכת לעולם המעשה הזה. קדש היא לשיירה ולמסורת, ארץ חלומות."

מטייל נוצרי נוסף כותב -

"מחוץ לחומות ירושלים אכן לא ראינו שום חן, לא שמענו שום קול חן, מצאנו אותה

בתוכם, וידעו הגויים כי אני ה'... בהקדשי בכס לעיניהם.

ולקחתי אתכם מן הגויים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם.

לא למענכם אני עושה נאום ה' אלהים, יודע לכם, בושו והכלמו מדרכיכם בית ישראל."

ופרש' (ומקורו מאיכה רנתי פתיחתא טו) :

"ויחללו את שם קדשי. השפילו את כבודי. ומהו החילול? באמור אויביהם עליהם עם ה' אלה ומארצו יצאו, ולא היה יכולת בידו להציל את עמו ואת ארצו"

נמצאנו למדים, שישנם שני אופנים ליציאה מהגלות - או כמו שהבאנו מפרשת ואתחנן "בצר

לך... ושבתי עד ה' אלהיך ושמעת בקולו", או יציאה מהגלות וחזרה לא"י לא בזכות, אלא מחמת כבוד שמו הגדול המחולל בין הגויים, וכמו שאנו אומרים בתפילתנו שלוש פעמים ביום - "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה".

ואליבא דאמת, כל עונש

הבא על ישראל, יש בו מצד אחד התועלת שבו, ומצד שני יש בו גם חילול ה', כמאמר משה לקב"ה לאחר חטא העגל, בו הקב"ה אמר (שמות לז ט) "ועתה הניחה לי ויחר אפי ואכלם". ומה ענה משה? "למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרוג אותם בהרים ולכלותם מעל פני האדמה" (שם טז). ולאחר חטא המרגלים, כשהקב"ה אמר (במדבר יג ט) - "אנחנו בדבר ואורשנו ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו", מיד משיב משה (שם יג-טו) - "ושמעו מצרים כי העלית בכחך את העם הזה מקרבנו. ואמרו הגויים אשר שמעו את שמעך לאמר. מבחתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר".

הבה נתבונן מעט במציאות שהתחוללה במאה האחרונה בארץ ישראל.

ועשיתי" (יחזקאל לו לז-ל).

זוהי מכת מוות לאמונת הכנסיה הנוצרית, שאחד מיסודות אמונתה היה, שהיהודים לעולם לא יחזרו לארץ ישראל ולירושלים, ולכן הכנסיה לא הכירה במדינת ישראל, כי עצם קיומה סותר את אמונתה. האין בדבר הזה קידוש שמו יתברך, כמו שאמר יחזקאל?

הארץ פורחת והתחילה לתת פירותיה בעין יפה לבניה, שעל זה אמר רבי אבהו (פסחין טז), שאין לך קץ מגולה מזה, שנאמר "ואתם הרי ישראל ענפיתם נתנו ופריכם תישאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא" (יחזקאל לו ט).

יש כאן שפע כלכלי אדיר ויכולות בטחוניות, שכל אומות העולם עומדים בתור ללמוד מאתנו.

ותחת קללתו של ירמיהו הנביא (יז ט) - "הנני משבית מן המקום הזה לעיניכם ובימיכם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה", התקיימה נחמתו.

אנו שומעים מדי ערב [ירמיה לג יג] "עוד ישמע במקום הזה אשר אתם אומרים חרב הוא מאין אדם ומאין בהמה בערי יהודה ובחוצות ירושלים הנשמות מאין אדם ומאין בהמה. קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אמרים הודו את ה' צב-אות כי טוב כי לעולם חסדו. כה אמר ה' צב-אות עוד יהיה במקום הזה החרב מאין אדם ועד בהמה ובכל עריו, נווה רועים מרביצים צאן. בערי ההר בערי השפלה ובערי הנגב ובארץ בנימין ובסביבי ירושלים ובערי יהודה. עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה אמר ה'".

ולא רק בגשמיות, כי אם גם ברוחניות - ארץ ישראל הפכה למרכז התורה הגדול בעולם מאז החורבן, וכלשון רבנו החזו"א באגרותיו (אגרת פט)

"ונהנ מאות בשנים, שהשיבות של בבל נודדים והולכים, סוללים המסילה לשוב אל ארץ שגלו ממנה.

חרבו בבבל ובנו הנהרסות באדמת נכר בספרד, בצרפת ובאשכנז.

חלפו שמותיהם, אבל לא חלפה נפשם.

ריקנות, אותה דממה שהיינו מצפים למצוא נוכח השערים הקבורים של פומפיאה או הרקוליאנום. דממת עולם גמורה שוררת בעיר, בדרכי המלך, בכפרים... קברו של עם שלם".

"ואמרו כל הגויים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת!"

יתרה מכך, ישנו חילול ה' גדול הרבה יותר.

כידוע, הכנסיה גרסה כל השנים בראותה את האש היורדת על מזבחה הארוך, את התגשמות הפסוק כהבנתה - "נפלה, לא תוסיף קום בתולת ישראל".

היא טבעה מטבעות, בה רואים את 'האמא' ניצבת זקוף, כשלמרגלותיה יושבת שפופה על הארץ בתולת בת ציון.

בכל מצב השפל של העם היהודי היא ראתה את התגשמות אמונתה, ולפיה היהודים מושפלים על שלא קבלו את אמונתו של אותו האיש ימ"ו.

כך כתב לפני כמה מאות שנה אחד מאפיוריהם ימ"ש עפ"ל על סבלות היהודים:

"לא רק בכוחם הם עשו הקיסרים מה שעשו לכם. בזעם אלהים נעשה הדבר ובדחייתו המוחלטת אתכם מעל פניו. אלהים לא יניח לעולם ליהודים לשוב ולבנות את בית המקדש או לחזור לירושלים. אתם בלבד תתענו עתה, ובדין. ולמען תהיה ארצכם שוממה ועריכם שרופות באש. דברים אלו ארעו לכם לפי שורת היושר והצדק".

חז"ל בטאו רעיון זה באמרם, כי טענת הגויים מאז החורבן היא שהקב"ה חלילה החליפנו באומה אחרת.

ומה מראה המציאות היום?

עם ישראל חזר לארץ ישראל. "... והושבתי את הערים ונבנו החרבות. והארץ הנשמה תעבד תחת אשר הייתה שממה לעיני כל עובר. ואמרו הארץ הלזו הנשמה הייתה כגן עדן והערים והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישבו. וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי אני ה' בניתי הנהרסות נטעתי הנשמה, אני ה' דברתי

והפלא הגדול הוא, שאת אלו האנשים בחר קורא הדורות מראש להחזיר לארץ ישראל, ולמי הוא בחר לתת? דווקא לאנשים, שהיה ידוע מראש, שאינם בדווקא משומרי התורה ומצוותיה, בשונה מדורו של יהושע בן נון, תלמידי משה רבנו ע"ה, שעליהם נאמר (דברים לג כט) - "אתם נצבים היום כולכם", והוזהרו (דברים לג כט) - "ידעתי כי אחרי מותי כי השחת תשחיתון... וקראת אתכם הרעה באחרית הימים". היום אין הדבר כן, אלא מלכתחילה נתנה הארץ לסרים מהדרך, בבחינת (תהילים קים כג-ג) - "אבן מאסו הבונים הייתה לראש פינה. מאת ה' הייתה זאת היא נפלאת בעינינו" - מכבשנו של עולם.

ושמעתי דבר נפלא. בלידת יצחק אמר הקב"ה (בראשית יח ט) - "היפלא מה' דבר"? כלומר, שינוי הטבע - ששרה תלד - אינו פלא אצל בורא העולם. ואילו פה, בנבואת זכריה על חזרת עם ישראל לארץ ישראל, אומר הקב"ה - "גם בעיני יפלא", ודו"ק היטב!

ונסיים בדברי הרמח"ל בדעת תבונות [לן] על גאולת ה'בעתה', שבה לא נזכה להגאל בזכות מעשינו:

"זאת נחמתנו בעניינו, כי לא על מעשינו יפקוד, ולא לזכותנו ימתין, או מחסרון מעשינו יחליפנו ח"ו [כאומה אחרת], אלא מפני השבועה שנשבע לאבותינו והברית אשר כרת.

הנה אפילו אם לא יהיה זכות בישראל - כשיגיע עת מועד, יום נסתם בלבנו, הנה על כל פנים יושיענו ודאי, כי אדון כל הוא ויכול לעשות כן כשהוא רוצה".

וכן מובא משם הגר"א ב'אבן שלמה' פרק יא, ז"ל:

"אבל קץ האחרון לא תליא בתשובה, אלא בחסד [=חסד עליון], כמו שכתוב (ישעיה מט) "למעני למעני אעשה", וגם בזכות אבות. וזה שאומרים יזמביא גואל לבני בנייהם למען שמו באבהב".

■ **במהרה** בימינו אמן.

לתגובות: ganzbbb@gmail.com

זאת התורה שגלתה עשר גלויות ושבנתה ביתה בארץ שנער, ושגלתה מבבל לארצות המערב, זאת התורה החוזרת עכשיו אל מערבות שממות המערביות, אל ארץ הצבי, ארץ הקדושה, אשר הייתה למעון לה בבואה מסיני, להופיע בקרני אורה בקרב ישראל".

והנה עינינו רואות, שהתשתית הפוליטית והמדינית שהוקמה כאן, סייעה בעצם קיומה להקים מחדש את עולם התורה.

אמנם ברור, שלא נעשה הדבר כתוצאה מרצון מייסדיה, אלא למרות רצונם ונגד כל תכניותיהם, אך יושב בשמיים ישחק והם נאלצו לסייע להפיכת ארצה"ק למרכז התורה הגדול בעולם ולהיות מתומכיה הגדולים של התורה.

אמת, עדיין לא נושענו בגאולת עולמים, עדיין אין ביהמ"ק ואין מלכות ב"ד ולא הכל כמו שצריך להיות, ואנחנו לא נסתפק בחוט השערה פחות ממה שהובטחנו עליו, ומצפים ומייחלים אנו להשלמת נבואתו של יחזקאל [שם]: "ולקחתי אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם. וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם. ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטני תשמרו ועשיתם. וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאהים והושעתי אתכם מכל טומאותיכם".

אבל מה שיש כבר עכשיו, גם הוא פלא גדול, כנאמר ע"י הנביא זכריה (ז ט) -

"כה אמר ה' צב-אות עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים. ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחובותיה. כה אמר ה' צב-אות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא נאם ה' צב-אות".

וכל זה עינינו זכו לראות, מה שאבותינו רק חלמו ורמיינו אותו.

צפת פתאום תבנה

הרב מאיר גולדמינץ

[הלך ה']

המנדט הבריטי

במאמר הקודם קראנו על תקופת מלחמת העולם הראשונה, על השלכותיה ביחס לעמים כולם, על עם ישראל שבאותה תקופה, שרובו המוחלט היה בגולה, ועל ארץ ישראל והישוב היהודי המתחדש בארץ. ספרנו, שתקופת מלחמת העולם הראשונה היתה קשה מאוד לישוב בארץ, והיה נראה שהכל הולך ונחרב. מספר היהודים

בארץ קטן בכ- 40% בתחילת המלחמה היו בארץ כ-86,000 יהודים, ובסיומה בסביבות 50,000 יהודים בלבד.

יחד עם זאת, עלתה נקודה של תקווה בכיבוש הבריטי של ארץ ישראל - הצהרת בלפור, ואישורה

בשנת תר"פ בהחלטת חבר הלאומים בסאן רמו. רבים ראו בהצהרה זו כחזרה של רבש"ע על הכרזת כורש, שבשעתה היתה סימן משמים כי פקד ה' את עמו, וחלפה תקופה גלות בבל. אישור הדבר על ידי הנהגת אומות העולם היתה אישור נוסף ומשמעותי יותר משמים לקריאה האהית לעם ישראל לשוב לאדמתו, וכפי שכתב מרן ה'אור שמח', כי בהחלטה זו של האומות 'סר פחד השבועות'.

וככורש בשעתו, שאחרי שנתן צו לבנין בית המקדש, הוא חזר בו בהמשך אחר שנכתב

אליו כתב שטנה, כך גם הבריטים עברו תקופות וטהפוכות, מתמיכה בזכותו של עם ישראל בארצו, עד לחסימת שערי ארץ ישראל בפני הבנים השבים למולדתם, אף כשמדובר היה באודים מוצלים מעשן הכבשנים.

הנציב היהודי הרברט סמואל

בתחילת ימי המנדט, הבריטים בהחלט הראו רצון טוב. הם מינו יהודי לתפקיד הנציב העליון בארץ ישראל, ויקרא שמו בישראל הרברט סמואל.

צפת ע"ה"ק, הצילום באדיבות נמלאי עיריית טבריה

היתה אז התרגשות גדולה בישוב היהודי בארץ. מושל יהודי לארץ ישראל! אמנם תחת מלכות בריטניה, אך גם נחמיה בתחילת

בית שני, נשלח לארץ כ'פחה' תחת מלכות פרס. הרברט סמואל זכה לתואר 'הראשון ליהודה', והיתה תחושה של פעמי משיח.

בשבת נחמו תר"פ, התפלל הרברט סמואל בבית הכנסת 'החורבה' בירושלים שבין החומות, והתכבד בקריאת ההפטרה. כאשר הוא קרא בנעימה את המילים "נַחֲמֵנו נַחֲמֵנו עַמִּי יֵאמֶר אֱלֹהֵיכֶם", חש הציבור שהנה מול עיניו מתגשמות מילות הנבואה. וכאשר לאחר ההפטרה הוא ברך "רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ. וְלַעֲלוּבֵת נַפְשׁ תוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמִהְרָה בְּיַמֵּינוּ, בְּרוּךְ אַתָּה ה'.

מִשְׁמַח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ, לא היה איש בקהל שלא הזיל דמעה.

במקום שיראו את הברכה ששיבת עם ישראל לארצו מביאה גם להם, הם נלחמו נגדה.

מעולם לא היתה מדינה ערבית-פלשתינית בארץ ישראל. במשך 1300 שנות השלטון הערבי

בארץ, היתה ארץ ישראל נתונה תחת שלטונה של מדינה ערבית אחרת. יתרה מזאת, בקוראן עצמו כתוב שארץ ישראל שייכת לעם ישראל, ויבוא היום ויהיה ישיב את ישראל לארצם. אך ההסתה של המופתי וחבריו הניבה פרי אצל הערבים, ונתנה להם תחושה שכביכול גוזלים אנו את ארצם. הוא הקים את "הועד הערבי העליון", שהוביל את הערבים כמה פעמים לערוך פרעות ביהודים.

הפרעות הללו הביאו רעה גם עליהם וגם עלינו, אך יחד עם זאת הם קבלו בתמורה הישגים מדיניים.

הפרעות והספרים הלבנים

מתוך פגיעות רבות ביהודים בתקופה הבריטית, נוהגים להדגיש כמה מהם שנחשבו מרכזיים:

מאורעות תר"פ, מאורעות

תרפ"א [ומאורעות 'מקומיים' בתרפ"ב], שלא התרחשו בצפת, אלא במקומות אחרים בארץ.

בעקבותיהם כתבו הבריטים בשנת תרפ"ב את 'הספר הלבן' הראשון, שהנקודות המרכזיות בו היו:

קריעת עבר הירדן המזרחי מתחומי הבית הלאומי של העם היהודי והקמת ממלכת ירדן.

אולי היה זה 'חלון הזדמנויות', שמלכות בריטניה של אדום תעסוק בהחזרת עם ישראל מן הגלות. היה נדמה, ששערי ארץ ישראל נפתחו לרווחה, והמעצבים משיבת ציון פסו מן העולם. תחושה, שאם עם ישראל רק ירצה, הרי שכל היהודים יכולים לשוב לארצם, ונבואות קיבוץ הגלויות תתקיימנה במלואן.

אלא שתקופת 'חסד לאומים' זו לא נמשכה זמן רב.

בריטניה אלצה את הנציב היהודי לנהוג ב'צורה מאוזנת' בין היהודים לערבים, וכעבור שנים ספורות החליפה אותו באחר שכבר לא היה יהודי, וטובת היהודים לא עמדה מול עיניו.

הנציבים הבאים בתור כבר פעלו בצורה אחרת לגמרי, והביאו לידי התנגשות בין הישוב היהודי מול השלטונות הבריטים.

וכמפורסם וכידוע, פעלה ממשלת המנדט בשנותיה האחרונות לטובת הערבים, ורק מלחמתן של המחתרות בשלטון הבריטי הביאה לסיומו.

התנועה הלאומית הערבית

אחד הדברים שממשלת המנדט כפתה על הרברט סמואל היה למנות לתפקיד המופתי המוסלמי את שונא ישראל הצורך חאג' אמין אל-חוסייני. הלז לא הסתיר את שנאתו ליהודים כדיבור ובמעשה, ושלחב את הערבים למלחמה

וככורש בשעתו, שאחרי שנתנו צו לבנין בית המקדש, הוא חזר בו בהמשך אחר שנכתב אליו כתב שטנה, כך גם הבריטים עברו תקופות ותהפוכות, מתמיכה בזכותו של עם ישראל בארצו, עד לחסימת שערי ארץ ישראל בפני הבנים השבים למוצרתם, אף כשמדובר היה באודים מוצלים מעשן הכבשנים.

אחד הדברים שממשלת המנדט כפתה על הרברט סמואל היה למנות לתפקיד המופתי המוסלמי את שונא ישראל הצורך חאג' אמין אל-חוסייני. הלז לא הסתיר את שנאתו ליהודים כדיבור ובמעשה, ושלחב את הערבים למלחמה ביהודים.

במקום שיראו את הברכה ששיבת עם ישראל לארצו מביאה גם להם, הם נלחמו נגדה.

לערבים [המפורסמת שבהן היא 'ועדת פיל'^[א]], וכדי לרצות את הערבים על-מנת שיסיכמו לסיים את המרד, פרסמו הבריטים בשנת תרצ"ט את 'הספר הלבן' השלישי.

עיקר הנקודות בספר זה הן:

חלוקת הארץ בין מדינה יהודית למדינה ערבית, או הקמת מדינה אחת דו-לאומית בעלת רוב ערבי.

בחמש השנים הבאות תותר עליה של 75 אלף יהודים בלבד (10,000 כל שנה, ועוד 25,000 פליטים מגרמניה באופן חד פעמי).

הגבלת ההתישבות היהודית ואפשרות לרכישת קרקעות רק ב-5% מארץ ישראל המערבית.

משמעות הרברים, שבמהלך מלחמת העולם השנייה, תוך כדי השואה הנוראה באירופה, הבריטים סגרו את שערי ארץ ישראל בפני יהודים שניסו לברוח מן התופת הנאצית, וגזרו עליהם גזרת מוות.

למען הסר ספק, אמנם מרד זה היה גם מול הבריטים, אך לא פחות עסק בטרור מול היהודים. כארבע מאות יהודים נרצחו במהלך המרד הערבי הגדול.

כאמור, המרד הערבי הגדול הסתיים בשנת תרצ"ט, שנת התחלחה של מלחמת העולם השנייה. מנהיגי הערבים, השייך האג' אמין אל-חוסייני, נסע להיטלר, ונסה יחד עמו להביא ל'פיתרון הסופי' גם ליהודי ארץ ישראל. הם זממו להקים מחנות השמדה בעמק דותן, להרעיל את מקורות הירקון, ולטבוח ביהודי הארץ. ברוך שומר הבטחתו לישראל, אשר הציל אותנו מידם.

הגבלת העליה היהודית לכושר הקליטה של הארץ.

הקמת הבית הלאומי לעם היהודי תמשוך תוך זהירות שלא לפגוע בזכויות הערבים.

מאורעות תרפ"ט היו רחבים ומקיפים הרבה יותר. ישובים רבים הותקפו וספגו אבדות. המפורסם הוא הישוב היהודי בחברון שנטבח ונחרב במאורעות תרפ"ט, והיו נפגעים רבים גם בשאר חלקי הארץ. גם צפת ספגה אבדות רבות בפרעות בתרפ"ט, ובע"ה נכתוב על כך בהמשך המאמר.

אחרי מאורעות תרפ"ט, בשנת תרצ"ז, פרסמו הבריטים את 'הספר הלבן' השני. הנקודות המרכזיות בו היו:

המנדט יפעל למען העם הערבי במקביל להקמת הבית היהודי לעם היהודי.

אם לערבים לא תהיה פרנסה, תבוטל העליה היהודית, שעלולה לדחוק אותם ממקומות התעסוקה.

הגבלת מכירת קרקעות ליהודים, והשקעה בפיתוח הכפרים הערבים.

בשנת תרצ"ו פתחו הערבים ב'מרד הערבי הגדול', שנמשך שלוש שנים, עד שנת תרצ"ט.

יש לציין, כי המרד היה גם נגד היהודים, וגם נגד הבריטים. דרישתם במרד זה לא היתה רק שלא תקום מדינה יהודית, אלא הם דרשו שתקום מדינה ערבית.

הבריטים נסו לדכא את המרד ביד קשה, בסגנון של 'מקל צבאי וגזר מדיני'. מצודות משטרה לחיזוק השלטון והמשילות הוקמו ברחבי הארץ^[א]. ערבים רבים נפגעו במרד, אך במקביל, נתנו הבריטים לערבים 'מתנות' כדי לשכנעם להניח את כלי מלחמתם. במהלך המרד, הוקמו ועדות שונות לחלוקת הארץ בין היהודים

[א] אחת מהן נמצאת בשא-נור. עליה כתבנו בתולדות הישוב שא-נור.

[ב] יש לציין, כי בוועידת אגודת ישראל במריבנד בשנת תרצ"ה, התקבלה החלטה נגד תוכניות חלוקה למניחה, כי אין לנו רשות לוותר על משהו מארץ ישראל. יש לשים לב, כי החלטה זו נתקבלה בשעה שעדיין לא היה בידינו כלום. במיוחד זכורים דבריו הנלהבים של הגאון רבי מנחם זצ"ל ה"ד, אשר הכריז, כי כשם שספר תורה שחסר אות אחת הוא פסול – כך גם ארץ-ישראל שחסר ממנה רגב אדמה אחת, ועל-כן אסור לוותר על שום שטח".

המהצרות

הבריטית על הפגיעות בחייליהם, רדפו את אנשי המחתרות, ערכו בהם 'סזון' - עונת ציד והלשנה לשלטונות הבריטיים - ופגעו בהם בדרכים רבות נוספות.

סיום המנדט

ככל שהתקרב המנדט הבריטי לסיומו, כך הוא נהיה יותר ויותר פרו-ערבי. הם דחקו את רגלי היהודים, גרשו עולים חדשים לקפריסין ואף לאדמת אירופה הספוגה בדם, והעבירו ציוד ובסיסים לידי הערבים.

במלחמת העצמאות, שהחלה למחרת הכרזת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947 - י"ז כסלו התש"ח - צדדו הבריטים בערבים בצורה מובהקת, עד ליציאתם מן הארץ למחרת ה' באייר תש"ח^[ד].

מלחמת העצמאות נמשכה עוד כשנה, ובסיומה שלטה מדינת ישראל על כשלושה רבעים מארץ ישראל המערבית.

היה זה חלק גדול בהרבה מ'תוכניות החלוקה' למיניהן, אך קטן בהרבה מהבטחתן של אומות העולם בהצהרת בלפור ובסאן רמו. "אָפֶּשֶׁר פִּיהֶם דְּבַר שְׁוֹא וְיִמִּינָם יָמִין וְשִׁקְר".

הישוב היהודי בתקופת המנדט

למרות בגידתם של הבריטים ביעוד האלה שיכלו לזכות בו, הישוב היהודי בתקופה הבריטית צמח בהרבה.

כבר כתבנו, שבסיום מלחמת העולם הראשונה היו בארץ מעט יותר מ-50,000 יהודים. כעבור 31 שנה, עם סיום המנדט הבריטי בה'

חשוב...

[ד] את הארץ עזבו הבריטים בשבת ו' באייר תש"ח - 15 במאי 1948. באותו יום היתה אמורה לקום מדינת ישראל. ראשי העם מכל המפלגות החליטו להקדים את הכרזת המדינה ליום שישי ה' באייר, כדי להימנע מחילול שבת, ולשמור על שבת ממלכתית במדינת ישראל המתחדשת.

במהלך מלחמת העולם השנייה היתה התלבטות כיצד לנהוג מול ממשלת בריטניה. מחד גיסא הם נלחמו בגרמנים, ומאידך גיסא, הם סגרו את שערי ארץ ישראל בפני היהודים, ובכך הפקירו אותם לידי הנאצים.

בפועל, אנשי ההגנה והאצ"ל הפסיקו את המאבק בבריטים. חלקם התגייסו לצבא הבריטי כדי ללחום בגרמנים, ואף הוקמה 'בריגדה יהודית' עם דגל וסמל משלה. לימים, כאשר גרמניה נכנעה, הם הגיעו אל מחנות ההשמדה וסייעו ליהודים שעוד נשארה נשמת רוח חיים באפס. מנגד, היו שסברו שחייבים להאבק למען פתיחת שערי הארץ ולשאוף להקמת מדינה יהודית, והם הקימו את ארגון הלח"י, שנלחם בבריטים גם תוך כדי מלחמת העולם השנייה. מעטים מאוד הצטרפו ללח"י בשלב זה.

בתקופה זו החלה ה'העפלה' - העליה הבלתי חוקית לארץ ישראל, שניסו לשבור את המצור הבריטי על שערי הארץ.

נחרד שוב, שהבריטים חסמו את שערי ארץ ישראל גם בתקופה השואה, והוויכוח אודות המאבק בבריטים בזמן השואה היה תוך שהם מונעים מניצולים מגיא ההריגה להגיע אל ארץ ישראל. מי יודע כמה יהודים יכלו להינצל מהתופת הנאצית, והבריטים מנעו את הצלתם.

אחרי מלחמת העולם השנייה, שוב פרץ הויכוח בישוב בארץ כיצד לנהוג ביחס לשלטון המנדט. הישוב המאורגן, יחד עם ה'הגנה', סברו שעיקר המאבק צריך להיות הסברתי-דיפלומטי, ואילו 'תנועות הפורשים' - האצ"ל והלח"י - סברו שנדרש גם מאבק אקטיבי ופגיעה בחיילי השלטון הבריטי.^[א] ראשי ההגנה, שחששו מהתגובה

[ג] מה היתה דעתם של חכמי ישראל בנידון? תלוי את מי שואלים. הרב הרצוג התנגד למעשיהם בכל תוקף (סם כי יסקה להילם מניסיה), ואילו הרב כהנמן והחזון איש עודדו אותם בסתר. רבי אריה לויין בקר אותם בכלא, ולעיתים ניצל את ההזדמנות להעביר מידע מחתרתו

ואבדן השייכות היהודית, אל זהות יהודית דלה וחילונית, שוודאי עדיפה על פני התבוללות. אך אליבא דאמת זה רחוק מאוד ממה שצריך להיות.^[א]

אמנם יש לציין, כי גם יהודים רבים שומרי תורה ומצוות עלו ארצה בתקופה זו. חסידויות רבות קבעו את משכנן בתל אביב ונעבור עשרות שנים עברו לפני ברק]. אך ההגמוניה היתה חילונית.

מן הראוי להזכיר את זעקתו של מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד – רבה של העדה החרדית

באיר תש"ח, היו בארץ כ-600,000 יהודים. שישים ריבוא.

הבריטים בהחלט השקיעו בפיתוחה של ארץ ישראל. נסללו כבישים רבים, נבנו בתיים, שכונות רבות. ממש כדברי רבי יהודה על הרומאים – "תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות" וכדברי רשב"י, שכל מה שעשו – לצורך עצמם עשו, אך בפועל, הם הלכו והכבישים נשארו...].

גם ההתיישבות היהודית פרצה ימה וקדמה, צפונה ונגבה.

היציאה מהערים אל המושבות הראשונות החלה כ-35 שנה לפני מלחמת העולם הראשונה, והם פרצו את הדרך לכל מה שבא אחריה. אך בתקופת המנדט, המספרים הם אחרים לגמרי. בתחילת המנדט הבריטי היו בארץ כ-50 ישובים חקלאיים, בנוסף לכמה ערים בודדות, בהן גרו יהודים בשכונות עם הערבים. עם סיום המנדט, היו בארץ למעלה מ-300 ישובים חקלאיים, ואף כמה ערים.

עזיבת התורה

עם זאת, רוח הקדושה והטהרה שהיתה בארץ עד שנים ספורות לפני מלחמת העולם הראשונה, כבר לא עמדה כמקדם. החילון הנורא שהחל שנים רבות קודם לכן בגולה, השפיע רבות על ארץ ישראל. חלק מבוני הארץ היו כבר כמה דורות מנותקים ממסורת ישראל סבא, חלק פרקו עול תורה ומצוות במקביל לעלייתם ארצה, וגם חלק מבני הישוב הישן עזבו את חיי התורה.

אם בתקופה ה"עליה השניה" החילונים היו מיעוט קטן, ורק התארגנות, שתלטנות ולהט סוציאליסטי של ראשי החילונים נתנו להם עמדות כח והשפעה, כעת, רבים מאוד מהעולים כבר היו חילונים.

אמנם אפשר לסנגר על רבים מהם, שהם נולדו אחרי כמה דורות של עזיבת התורה והמצוות, וגדלו במשפחות שכבר עזבו את העם היהודי וראו עצמם כ"גרמנים בני דת משה", כך שמבחינתם זו "התקדמות" מהתבוללות

[ה] הדוגמא הבהוקת ביותר היא 'חווה המדינה', מייסד 'הציונות המדינית'. הוא גדל בבית מתבולל. בצעירותו חשב שהדרך לתפוז את 'בעיית היהודים' תהיה על ידי שכולם ישתמדו ח"ו, וכך לא יהיו יהודים שנבדלים מסביבתם, ולא תהיה אנטישמיות. לאחר שהבין שלא זו הדרך, הוא זנח רעיון עוועים זה, והחליף אותו ברעיון חדש – אם היהודים יהיו גאים בעמם ובמולדתם ותהיה להם מדינה משלהם, כך שיעמדו ברשות עצמם – אזי שנאת ישראל תעבור מן העולם. מבחינתו, יחסית למקום בו גדל, ה'ציונות' היתה 'חזרה בתשובה' מדרכו הראשונה-חזרה מהתבוללות ליהדות, מרצון להשתמד אל רצון להשתייך ללאום היהודי. בהתאם לכך, כאשר הוא נפגש עם שרי אומות העולם, בשלב זה של חייו הוא לא בא בעמדה מתרפסת של רצון למצוא חן, אלא כראש מורם עם גאווה יהודית. אך מבחינה תורנית טהורה, כמובן שחזרה ל'לאום היהודי' בלי שמירת מצוות, ויותר מכך – הצגת 'שיטה' של שייכות לאומה בלי שמירת מצוותיה – רחוקה מאוד מהצורה הראויה של יהודי. דרך אגב, גם גישתו ה'ציונית' מאוד חסרה. הוא ראה בארץ-ישראל פתרון לבעיית האנטישמיות, מקום בו יוכלו היהודים להניח את ראשם מבלי שיהיו נדרפים, ומבלי שתהיה שנאת ישראל. התורה, לעומת זאת, רואה בארץ ישראל את המקום הראוי להשראת השכינה בישראל. היא מדברת על קדושת הארץ, ורואה את שיבת ציון לא כ'פתרון לבעיה', אלא כהליכה אל המקום בו תקיים הברית שכרת רבש"ע עם עמו. חשוב כמובן לציין, שבמבחן המציאות, הקמת מדינת ישראל לא הפסיקה את שנאת ישראל, אלא רק שנתה את צורתה מ'שנאת היהודים' ל'שנאת מדינת היהודים'.

השתקם בארץ ישראל כולה, כמבואר בהרחבה במאמר זה, אך צפת התקשתה לשוב לאיתנה. רוב העולים קבעו את מגוריהם בערים אחרות בארץ, וצפת, שהיתה ברום הגליל, עם אמצעי תחבורה דלים, וכמעט ללא מקורות פרנסה, בקושי משכה אליה תושבים חדשים. גם תושבי צפת עצמם התקשו בפרנסת ביתם, וחלקם עקרו את דירתם אל מקומות הישוב הרבים ההולכים ומתפתחים בארץ ישראל. כך, בניגוד לישוב היהודי בארץ ישראל בכללותו, שבמשך התקופה הבריטית גדל עשרת מונים, מספר היהודים בצפת במשך כל התקופה הבריטית לא גדל כלל, וברוב התקופה אף מעט ירד.

מאידך, אווירתה הטהורה של צפת נתנה משמר מסוים מול רוחות החילון שעברו על העם היהודי בעולם כולו ובארץ ישראל. לצערנו, גם רבים מבני צפת 'הורידו את הכיפה', אך עדיין קדושתם וטהרתם של 'זקני צפת', שגדלו והתחנכו באווירה המיוחדת של המקום, שמרו על הצעירים שלא יתרחקו יתר על המידה. כך, למרות שנשבו רוחות של חולשה רוחנית בתקופה זו, עדיין המצב בצפת היה טוב יותר מבמקומות אחרים.

פרעות תרפ"ט

כאמור, גם הישוב בצפת ניסה להתחיל להשתקם אחרי מלחמת העולם הראשונה, אך ההצלחה היתה דלה. כפי שכתבתי לעיל, מאורעות תרפ"ט ותרפ"א דילגו על צפת. אך מאורעות תרפ"ט, שהיו רק אחת עשרה שנים לאחר עזיבת הטורקים את הארץ, פגעו בה קשות, והצלקת שהם עשו בתושבי צפת, נתנה את רישומה עוד שנים רבות.

כמו במקומות אחרים בארץ, המון ערבי משולהב פנה אל יישובי היהודים, וניסו לפגוע בכל מי שרק יכלו. הטבח המפורסם ביותר היה בחברון, אך גם במקומות רבים אחרים ערכו הערבים פרעות, ונפגעו ונהרגו יהודים רבים. אחד המקומות שספגו פגיעה קשה היתה העיר צפת.

ביום חמישי כ"ג מנחם אב תרפ"ט, המוני

בירושלים - שזעק ליראי ה' לעלות ארצה. מלבד מצוות ישוב ארץ ישראל שאהבתו אליה היתה גדולה עד מאוד, הוא הטעים דבריו, שאם רק החילונים יקימו יישובים - הרי שבזכות זה בסופו של דבר הם אלו שיקימו את המלכות!^[1]

מרוץ הרב זוננפלד הביא דוגמא לכך מעומרי מלך ישראל. עומרי מלך רשע היה. אביו של אחאב. אך זכות מרכזית היתה לו - הוא בנה עיר חדשה בארץ ישראל - את שומרון, אותה קנה מידי שמר. עיר זו היתה מלאה חטאים וגילולים, כאשר הנביאים זועקים עליה ללא הרף. אף על פי כן - "בשכר שהוסיף עומרי עיר בארץ ישראל, זכה ארבעה דורות למלכות".

כך, הטעים הרב זוננפלד, כדי שמלכות ישראל שעוד תקום תנוהל על ידי יהודים יראי שמיים - חייבים הם להקים נקודות התישבות בארץ. אם רוב המקומות החדשים נבנים על ידי חילונים, בזכות זה הם יזכו ח"ו לעמוד בראש המלכות הישראלית שעוד תקום.

צפת בתקופה הבריטית

במאמרנו הקודם כתבנו על המשבר הגדול שעבר הישוב היהודי בארץ ישראל בימי מלחמת העולם הראשונה, וסיימנו בתולדות צפת באותה מלחמה. הישוב היהודי בארץ עבר רדיפות קשות, והאוכלוסיה היהודית פחתה בכ-40%, ובצפת מספר התושבים היהודים ירד בלמעלה מ-60%! בתחילת מלחמת העולם הראשונה, היו בצפת 7,500 יהודים, ובסיומה היו פחות מ-3,000.

בעת, בתקופה הבריטית, הישוב היהודי

[1] קוראי גליון ניסן של 'קדושת ציון' בוודאי יזכרו כיצד

הגאון רבי עקיבא יוסף שלוינגר חזה תופעה זו עוד קודם לכן וביקש מלכתחילה לייסד את הישוב כאן על אדני הקודש בצורה של אומה בריאה ותוססת על אדמתה כפי רצון ה', וכיצד הזהיר ממה שבפועל קרה, שמכיון שהיתה זו שעת כושר משמים לישוב הארץ - סיעה ה' בידי מי שנמל את המושכות, וממילא קבלו הישוב, וכן המדינה שקמה בעקבותיו, את הצורה שקבלו.

והרגו עוד שני יהודים ופצעו נוספים. כך הגיע מספר הנרצחים בצפת בפרעות תרפ"ט לתשעה עשר, ועוד למעלה ממאתיים פצועים, מתוכם עשרות רבות שנשארו נכים, עיוורים או גידמים לכל חייהם.

לאחר הטבח, מנה הנציב העליון ועדת חקירה. הועדה בקרה בצפת, שמעה עדויות, ואפילו נערך משפט למרצחים. רק אחד מהם נידון למוות, עקב עדות ישירה שלא היה אפשר להתעלם ממנה. השאר קבלו עונשי מאסר קלים, ורובם שוחררו מ'חוסר ראיות'.

לאחר מאורעות תרפ"ט, קהילת חברון חרבה, מושבות נוספות נפגעו קשה, וקהילת צפת נסתה להשתקם. זה לא היה קל. מאימת הפרעים הערבים, הביאו את החללים לקבורה רק מספר ימים לאחר מותם, וגם זה תחת משמר בריטי. הטיפול בפצועים היה ארוך וממושך, והנזק הכלכלי היה קשה ממש. זאת, בנוסף לבעלי מום כה רבים, שלא יכלו לעבוד לפרנסתם, ועל קופת הציבור הוטלה המשימה להביא טרף לעולליהם.

גם הבריטים הלכו ושינו את פניהם לרעה. כאמור לעיל, אחרי מאורעות תרפ"ט נכתב הספר הלבן השני, והבריטים הזעיפו פניהם כלפי היהודים.

פרעות תרצ"ו

לא עברו אלא שנים מועטות, ובשנת תרצ"ו שוב ארעו פרעות. הפעם גמר הישוב היהודי אומר, שמה שהיה בתרפ"ט לא יחזור בתרצ"ו. היהודים התארגנו להגנה עצמית, ולא נתנו לערבים להכנס לרובע היהודי. חשוב לציין, כי הערבים בהחלט פגעו ביהודים 'מזדמנים'. אך כאשר הם באו בהמוניהם אל הרובע היהודי,

פורעים ערבים מצפת וכפרי הסביבה שעטו לעבר הרובע היהודי, כאשר הם שואגים "איטבח אל יהוד". המרצחים נשאו איתם כלי נשק 'מסורתיים' דוגמת גרזנים, חרבות, סכינים, פגיונות, ואף נשק חם - רובים ואקדחים.

בצפת גרו אז כאלפיים וחמש מאות יהודים, וכחמישה עשר אלף ערבים. הערבים טבחו ביהודים שהיו ללא משען ומגן, רצחו שבעה עשר יהודים קדושים, ופצעו יותר מאתיים.

הבריטים הגיעו למקום רק אחרי שהערבים ערכו את הטבח ביהודים. במשך שעות ארוכות, הבריטים - שאמורים היו 'לשמור על הסדר' ולשמש כ'מוראה של מלכות' - לא עשו מאומה להגן על אלו, אשר על-פי המנדט שניתן להם, כל שהותם בארץ נועדה למען פיתוחם. רק כאשר הישוב היהודי בצפת לקק את פצעיו, הגיעו הבריטים וכנסו את הניצולים לחצר ה'סראייה'^[1]. במשך שלושה ימים הוחזקו היהודים ב'סראייה', יושבים

או שוכבים על הרצפה נמאתיים הפצועים - זקנים, נשים, תינוקות, יתומים ואלמנות שעוד לא הספיקו לשבת 'שבעה', כמעט ללא תרופות, מים ומזון, ובצפיפות נוראית. הערבים נצלו את ה'הזדמנות' בה שהו היהודים מחוץ לבתיהם, ובזוו, שדדו, נפצו והציתו מאות בתי מגורים ובתי עסק של יהודים.

גם השמירה על הגוף, למענה הכניסו הבריטים את היהודים לסראייה, היתה חלקית. גם אל תוככי הסראייה עצמה פתחו הערבים באש,

[1] 'הסראייה' היתה כעין מצודה, ששומשה כבית הממשל של המורקים בצפת. היא נבנתה לפני כמאתיים וחמישים שנה. היה בה גם בית כלא בשימוש המורקים.

שלמה בן יוסף החליט שצריך לעשות מעשה. יחד עם שנים מחבריו, אברהם שיין ושלום זורביץ, החליטו שאסור להמשיך לשתוק. התמקדות בהגנה מאפשרת לפורעים להתכונן, להמלט, ובעיקר לשלוט בשטח, כאשר היהודים מבוזרים בתחום הישועים בלבד. כדי שיהיה אפשר לחיות במרחב, חייבים לשנות את המשוואה, שגם הערבים יפחדו להסתובב, ואז יחזור הביטחון בדרכים.

הם החליטו לתקוף אוטובוס ערבי. כעבור מספר ימים, בכ' בניסן תרצ"ח, הם זרקו רימון על אוטובוס ערבי שנסע בכביש בין צפת לראש פינה. הרימון שהושלך על האוטובוס לא התפוצץ, ומטרת הפעולה, לכאורה, נכשלה. הם ברחו למערה בסביבה, ונתפסו על ידי הבריטים. כמשפט גזרו הבריטים עונש מוות על שלמה בן יוסף.

בכך היה שלמה בן יוסף להרוג המלכות הראשון.

מותו עורר דיון ציבורי אודות ההבלגה, ולאחר מותו יותר ויותר אישי ציבור התעוררו לשנות את עמדתם מהגנה להתקפה.

המצור

בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה, כאשר הישוב היהודי עמד במערכה מול הבריטים, ולמרות המלחמות הפנימיות שנערכו אז בין המחותרות השונות ברחבי הארץ, בצפת שררה אחוה בין היהודים. כל המחותרות פעלו יחד מתוך שיתוף פעולה פורה, ואף עמדו בקשר והתייעצו עם רבני העיר. נראה, שקדושתה של צפת השפיעה על בניה, וגם אלו שמעט התרחקו משמירת תורה ומצוות, עמדה להם זכות צדיקי צפת לפעול יחד באהבת ישראל ובאחדות.

עם תחילתה של מלחמת העצמאות בשנת תש"ח^[1], נמצא הישוב היהודי בצפת תחת מצור.

[1] מלחמת העצמאות החלה הרבה לפני הקמת מדינת ישראל בה' באייר תש"ח, וגם הסתיימה הרבה

משולחבים בצעקות "איטבח אל-יהוד", תוך שהם זוממים לעשות שוב את מה שעשו בתרפ"ט, להפתעתם הם גילו שהיהודים למדו את מלאכת ההגנה. מגני צפת קבלו את פניהם של הפורעים בלפידים, שמן רותח, אלות, אבנים, ושאר 'כלי נשק' שאפשר היה להכין בתקופה שהבריטים אסרו על היהודים להחזיק נשק חם, ואתם הדפו את ההתקפה.

אך אינתיפאדת תרצ"ו-תרצ"ט לא הסתכמה בהסתערות ערבית על הרובע היהודי בצפת, שנבלמה. היא כללה פגיעות חוזרות ונשנות ביהודים בכל רחבי ארץ ישראל. גם אם ההתקפות על ישובים יהודים נבלמו בידי אנשי ההגנה, עדיין הדרכים כולן היו בחזקת סכנה. היתה זו אינתיפאדה שנמשכה שלוש שנים, ובמהלכה נרצחו ארבע מאות יהודים!

הבריטים נסו לשלוט בדרכים, ובהצלחה חלקית. אנשי ההגנה שמרו בישובים, והגנו על השיירות, אך נמנעו מליזום התקפה מול הערבים. הגישה היתה של 'הבלגה', כלומר - הגנה כן, התקפה יזומה לא. ערבי המנסה לפגוע ביהודי, נעמוד מולו ונגן מפניו. המון ערבי שיסתער על ישוב יהודי, יעמדו מולו אנשי ההגנה ויעצרו אותם. אך תקיפת הערבים בבסיס היציאה שלהם, או פעולות תגמול מול האוכלוסייה הערבית התומכת בטרור - לזה ראשי הישוב התנגדו.

שבירת ההבלגה

מי שפרץ את ההבלגה היה שלמה בן יוסף.

שלמה בן יוסף מראש פינה נשחוקמה על ידי בני צפת. כמסופר בגלינונת הקודמים] כאב את המצב והחליט לעשות מעשה. מדיניות ההתבצרות בישובים והמנעות מהתקפה, היתה מוטעית לדעתו.

ביום שני, כ"ה באדר ב' תרצ"ח, עצרו הערבים מונית שנסעה ליד צפת. הם התנפלו עליה, ורצחו ששה מנוסעיה. שבועיים אח"כ, שוב הותקפה מכונית של יהודים בריות. שלושה יהודים נהרגו, וביניהם דוד בן גאון - חברו של שלמה בן יוסף מפלוגת ההגנה של ראש פינה.

היא 'בלתי חוקית'...

עזיבת הבריטים

ביום שישי, ז' ניסן תש"ח, עזבו הבריטים את העיר צפת, במסגרת התקפלותם מארץ ישראל. הם מסרו את בנייני המטרה שלהם לידי הערבים, ועמדות מפתח ושלטון נוספות הגיעו לידם.

מיד עם עזיבת הבריטים, החלו הערבים בהתקפה כבדה על הרובע היהודי, התקפה משולבת מהפגזות, הפצצות בתים, כוחות רגליים שפורצים קדימה וזריקת רימונים ומטענים. בחסדי שמים נהרפה ההתקפה, ומול שמונה עשרה הרוגים ערבים, אצלנו היו רק כמה פצועים.

באותו יום, קודם עזיבתם את צפת, העמידו הבריטים שיירת אוטובוסים, והציעו לפנות את יהודי צפת, לפחות את הזקנים, הנשים והילדים, כדי להצילם מהפוגרום והטבח אותו תכננו הערבים. היתה התלבטות קשה, התלבטות הנוגעת לחיי נפש של למעלה מאלף נפשות. אך דווקא זקני צפת הם אלו שהכריעו, וחזרו על הכרזתו של רבי אברהם מאבריטש בעל ה'בת עין' אחרי רעידת האדמה בתקצ"ז - "את צפת לא עוזבים!".

נדרשה הרבה עבודת הגנה וביצורים, ורבני העיר התירו לחזק את הביצורים גם בשבתות ובימים הטובים של חג הפסח, משום פיקוח נפש.

המתקפות הערביות על צפת הביאו להבנה, שצפת זקוקה לחיזוק נוסף. צפת היא בירת הגליל, ויש לה חשיבות עליונה ומשמעותית מאוד לכל המרחב. אלא שהדרך אליה עברה דרך הכפרים ביריה ועין יתון. מיד אחרי פסח, גרוד שלם של הפלמ"ח ערך מבצע מיוחד לכיבוש אותם כפרים, כשבמקביל נדרש הגרוד להפנות כוחות להגנה על הישובים היהודים בגליל שעמדו מול התקפות ערבים, והצליח להגיע לצפת.

קומה ה' ו'צצו אי'דיה, ו'נסו משנאי'ד מפני'ד

בימים האחרונים של חודש ניסן, נערכו קרבות קשים בצפת. גם הערבים הביאו תגבורת, והמלחמה נטשה במלוא עוזה. מול כלי נשק

כולנו מכירים את המצור על ירושלים, את השיירות והמשוריינים שעדיין נמצאים בצדי הדרך ליד שער הגיא, ואת הסיפורים אודות חלוקת מים במשורה, ולחם בקצבה.

גם בצפת היה מצור. פחות מפורסם, אך הרבה יותר מסוכן. בירושלים היו בשנת תש"ח כ-100,000 יהודים ו-65,000 ערבים. ואילו בצפת היו כ-2,000 יהודים ו-18,000 ערבים...!

בשלבים הראשונים עוד הגיעו אוטובוסים לצפת [לא רק אוטובוסים של ערבים, אלא גם אוטובוסים של יהודים], והם סגנו התקפות בדרכים ועשרות פצועים. בתאריך י"ג אדר א' תש"ח, עלו הערבים להתקפה חריפה על אוטובוס "אגד", והרגו שבעה נוסעים. באותו יום חדלה תנועת אוטובוסים לרובע היהודי של צפת, והמצור הפך ל'רשמי'.

בקושי הצליחו להביא מזון ושתייה. הקושי היותר גדול היה להביא נשק ותחמושת, או אפילו חלקי חילוף לתחזוקת הנשקים הקיימים. באחת הפעמים הבודדות שהצליחה שיירה לצלוח את המחסום, הביאו חלקי נשקים מפורקים מוטמנים בתוך כדי חלב.

הערבים התקיפו כמה פעמים את בתי הרובע היהודי של צפת, ואת בית הספר המקצועי, שהיה מבודד. היהודים נלחמו בחרוף נפש, וב"ה הצליחו להדוף את רוב ההתקפות הערביות, ולהפיל בהם חללים. אך לא פעם הצליחו הערבים להתקדם, והיה צריך לסגת מכמה עמדות כדי לשמור על חיי הנפש.

מנהג הבריטים היה לאפשר להתקפות הערבים להתנהל ללא הפרעה, ורק כאשר הן הסתיימו, 'נזכרו' הבריטים להגיע, בעיקר לגזול את הנשקים מן היהודים, בטענה שהחזקת הנשק

אחרי יום הכרות המדינה. נוהגים לומר, שהמלחמה החלה ב"ו כסלו תש"ח - יום החלטת האו"ם על הקמת מדינה יהודית בחלק מארץ ישראל המערבית, והסתיימה בכיבוש אילת ב"א שבט תש"ט, ובהסכמי שביתת הנשק שבאו לאחריה. הכרות המדינה היתה תוך כרי לחימה.

וגבורתם לארזים, נשברה, והם נסו אל מחנות הפליטים בלבנון.

הנס התנ"כי שקרה עם ארבעת המצורעים, אלישע והשליש בשער שומרון, חזר על עצמו בצפת. 'וזה' השמיע את מַחֲנֵה ערב קול רֶכָב קול סוס קול חיל גדול... וַיִּקְוּמוּ וַיָּנִסוּ בַנֶּשֶׁף וַיַּעֲזְבוּ אֶת אֶהְלֵיהֶם... וַיָּנִסוּ אֶל נַפְשָׁם".

צפת כעת ריקה מערבים. רוח ה' הסיעה אותם אל הלבנון. כבר אין צורך בשוחות הגנה, בעמדות, בשקי חול וחצץ בחלונות, ובירידה למקלטים ולמרתפים. כעת אפשר לחזור אל הבתים, ואף להסתובב חופשי בכל העיר. צפת עיר ואם בישראל, כבר אין בה 'רובע יהודי', צפת כולה יהודית.

וכבר אמרו צדיקי צפת, שזכינו לשחרור צפת בדרך הטבע ובדרך הנס. דרך הטבע הן התפילות הרבות, הבכיות, התחנונים, והפניה כלפי שמיא שיציל אותנו מידי המרצחים הערבים. ודרך הנס היתה מגיני צפת עם תגבורת הפלמ"ח...

ודרך ה'טבע' היא שהצילה אותנו, בשמוע ה' את תפילתנו, הפך ה' את לבם של אויבינו למים, והראה ה' את גבורתו במנוסת ערביי צפת.

אם בשנת תקצ"ז, אחרי רעידת האדמה, קונן הרב ישראל שקלוב "צפת פתאום תחרב", כעת עם מנוסת ערביי צפת בשנת תש"ח, הגיע זמנה של התקווה הכתובה בחלקה השני של אותה דרשה: "צפת פתאום תבנה"^[1].

רבים ועוצמתיים של הערבים, בצד היהודי עמדו כמה רובים, מעט כדורים, ותותח 'דוידקה', שעיקר מעלתו ברעש שהוא עושה^[2]. המלחמה נמשכה במשך כמה ימים, עד שרבש"ע הכריע אותה בדרך נס -

"תפל עליהם אִמְתָּה וּפְחַד". אור לא' אייר התש"ח, ברחו ערביי צפת מהעיר, השאירו אותה ריקה, ונסו על נפשם.

שמונה עשר אלף ערביי צפת, יחד עם התגבורת הרבה שהגיע לחזק אותם במלחמתם, יצאו מן העיר בלילה אחד. הם ברחו אל ההרים מסביב בדרום ללבנון, ברחו מפחד הדר גאון עזון, והשאירו את בתיהם ריקים מאדם ומלאים כל טוב.

"וַיְהִי כִּי יִבְיָאָה ה' אֶל-לְהִיף אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְךָ עָרִים גְּדֹלֹת וְטַבְתָּ אֲשֶׁר לֹא בְנִיתָ. וּבְתֵימָם מְלָאִים כָּל טוֹב אֲשֶׁר לֹא מְלָאתָ" - ברכה זו התקיימה בעיר צפת.

מגני צפת קמו בבוקר אל עיר שקטה, ריקה מערבים, ומחבקת באהבה את בניה השבים אליה.

בא' באייר, יום פטירתו של מייסד הישוב החסידי בארץ ישראל ובצפת, רבי מנחם מנדל מויטבסק בעל 'פרי הארץ', עמדה זכותו לשחרור צפת מידי הערבים, ובעל כורחם הם נתנו אותה במתנה ליהודים.

הערבים שמעו את קול ה'. קול ה' המכריז, שהגיע הזמן להשיב בנים לגבולם, ואת צפת לבניה. גאוותם של הערבים, אשר דמו את כוחם

[ט] כמו בירושלים, כך גם בצפת ובמבריה הוקם אתר הנצחה ל'כבודו' של הדוידקה. בצפת תותח הדוידקה מונח באנדרטת כבוד מול ה"סראיה".

[י] הובא בגליון ס"א של קדושת ציון - מרחשוון כסלו תשפ"ב.

מרן הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי זצ"ל לקט דברים נפלאים על חיבת הארץ הרב שמואל קרלינסקי

נסיעה לצפת! ראש הכולל שמע לדברי הגר"ח, ביטל את הטיסה ונסע למנוחה בצפת.

ביום ראשון בערב הלך לבית הכנסת צאנו בצפת ולמד שם, עד שנרדם על השולחן.

בשעה 10:30 התעורר

ושאל מישהו מתי יש מגין

למעריב, אמרו לו שיש

כאן במקום מעריב בשעה

11:00, וכך נשאר במקום

עד 11 והתפלל מעריב.

לתפילת מעריב ראה שהגיע

למקום יהודי אמריקאי,

ולאחר התפילה החליט

לגשת אליו ולנסות את מזלו.

ראש הכולל סיפר ליהודי

הנ"ל את דברי הגר"ח, והוא

- כמו בסיפורים - מיד שאל

כמה כסף אתה צריך. ראש

הכולל השיב את הסכום

שחסר לו, הלה אמר לו

- "תן לי לבדוק את זה",

ולמחרת הגיע עם 2 צ'קים

על כל הסכום!! ובנוסף

אמר, שישתדל לעזור לו

גם בהמשך! וכסיפורו לרבנו את דבר

המעשה, אמר בזה הלשון - "מי ששומע ומאמין

- ה' עוזר לו". ("דברי ש"ס" גיליון 208, י"ט ט"ש ע"פ)

פני עוזר בחיבת הארץ

שאלה שנשאל הרב יצחק זילברשטיין

שליט"א: במסגרת חיפושי אחרי דירה, הציעו

לי דירה שמאד מתאימה לי, וגם המחיר מאד נח,

אפילו זול יותר מהמחיר שבשוק, כששאלתי את

המתווך מדוע המחיר כל כך זול, אמר לי המתווך,

טוב לי א"י מאלפי זהב וכסף

אספר מה שהייתי נוכח שם בשעת מעשה

- שגביר אחד הציע להגאון רבי חיים קניבסקי

שיבוא לחו"ל למשך שבוע ימים, והבטיח לו

מליון דולר, והשיב הגר"ח -

"מען טאר נישט ארויסגיין

פון ארץ ישראל" נאסור

לצאת מארץ ישראל. ("נתיבי

הוי ענדל"ח" להר"ר שמואל דוד הכהן

פרידמן שליט"א, עמוד ס').

הסע לצפת, לא לחו"ל

במוצ"ש וישלח

תשע"ז נכנס למרן הגר"ח ק,

ראש כולל חשוב שהיה

אמור לטוס למחרת לחו"ל

לגיוס כספים, לקבל את

ברכתו לקראת הנסיעה.

כשאמר להגר"ח שנוסע

לחו"ל, הגיב מיד - למה

לצאת לחוץ לארץ!

הדבר היה לפלא

גדול, כי לפניו היה מנהל

מוסד אחר שאמר שנוסע

לחו"ל ומרן ברכו בכרכה והצלחה. ראש

הכולל אמר שהוא בעל חוב והוא חייב הרבה כסף

לאברכים ואיך יוכל להשאר ולא לצאת לחו"ל

לאסוף כסף, אך מרן הגיב ואמר - **תסע לצפת!!!**

לא לחו"ל!

ראש הכולל יצא מהחדר ופגש ידיד וסיפר

את לו דברי הגר"ח. הידיד נכנס אתו שוב ואמר

להגר"ח שהוא חייב הרבה כסף וכו', הגר"ח אמר

לו - אם אתה רוצה, תסע, אבל אני נתתי ברכה על

ואמר לי הגר"ק, שמרן היה מייעץ ומזרז לקנות קרקע בא"י משום ישוב א"י (ארכיוט רבני הקהילות יעקב, סי"ג, עמוד קל"ו).

אדם עשיר שמתעסק בנדל"ן ונסע לחו"ל, שם עושה כינוס לעשירים לשכנעם לקנות בתים בארץ. נשאל מרן הגר"ח מה לומר לאנשים באותו כינוס? ת: לומר להם 'שזה מצווה דאורייתא' (גליון נחלת ה' 65).

סיפר לי יהודי בעל המעשה: כאשר הוא רצה לעבור דירה למקום אחר, עלה בדעתו למכור את דירתו ולגור בשכירות, ובכסף שיקבל ממכירת הדירה יוכל לשבת ולעסוק בתורה במשך הרבה שנים. הוא ניגש לגר"ח קניבסקי ושאל אותו האם כדאי לעשות כך?

אמר לו ר' חיים: דירה בארץ ישראל לא מוכרים, ואם צריך לעבור דירה, אז מוכרים וקונים קטן יותר, אבל לא נשארים ללא בית בארץ ישראל. בעז"ה תוכל ללמוד תורה, מהכסף שישאר לך אחרי המכירה. וכך היה. היהודי מכר את דירתו, קנה דירה גדולה יותר באזור אחר, ונשאר לו אפילו עודף ובי"ה עד היום הזה הוא יושב ועוסק בתורה [ממחבר הספר 'בית ראובן' - המצווה לקנות בית בארץ ישראל].

[כמו שכתב החתם סופר: לפי דאמרינן פרק יש נוחלין [דף קיח:]: בפסוק 'כלב בן יפונה ויהושע בן נון חיו מן האנשים', שנטלו יהושע בן נון וכלב חלקם של מרגלים בארץ ישראל וזה יכונה חיו, **נמצא מי שמפסיד חלק בארץ ישראל נקרא מיתה, כי ידיעת ההפכים אחת.** (שו"ת אורח רמ"א).]

בא"י יש הרבה יותר גדולי תורה

בשבוע פרשת יתרו תשע"ט - מאות יהודים חרדים עזבו את בתיהם בארצות הברית, והגיעו לארץ ישראל ל'ירחי כלה' שהתקיים בירושלים, ללמוד תורה בהתמדה רבה באוירא דארץ ישראל - במשך ארבעה ימים.

דברי הגר"ח קניבסקי למשתתפים ב'ירחי כלה' בא"י נאמרו בשמו ע"י רבי אליהו מן שליט"א: "כאשר הגיע יהודי לביהמ"ק ג' פעמים

כי לבעל הדירה הציעו עסקה מאד מפתה בחו"ל, והוא זקוק בדחיפות למזומנים, ולכן הוא רוצה למכור במהירות את דירתו בארץ ישראל, כדי להשקיע את הכסף בחו"ל. מבחינתי הדירה היתה מציאה גדולה, אך שאלתי **היא אם ראוי לקנות דירה כזאת, שבעל הבית רוצה למכור כדי לקנות נכס בחו"ל?**

תשובה: כתוב בחינוך (מלוה ט"ו) בטעם הדבר, שמוכר בית בבתי ערי חומה הוא מוחלט לאחר שנה [שאחרי שנה לא ניתן לגאול], **"בענין קנס הוא שקנסה התורה למוכר מפני חיבת הארץ"**. עוד כתב (שם מלוה ט"ז) **"כבר כתבתי למעלה, שענין היות בית בעיר חומה נחלט לשנה, מצד חיבת הארץ הוא, כדי שישתדל המוכר לגאול אותה מהרה"**.

חזינון שהתורה קנסה למי שמזלזל בחיבת הארץ, ומוכר בית בבתי ערי חומה, ויתכן שלכן הקנס הוא דווקא בבתי ערי חומה, כי לבתי ערי חומה יש קדושה מיוחדת, ומשלחים משם את המצורעים כמבואר בכלים (פ"ב מ"ו) - **"עירות המוקפות חומה מקודשות ממנה [משאר א"י] שמשלחים מתוכן את המצורעים..."**

הצעת את הדברים לפני רבינו הגר"ח קניבסקי, ואמר לי שזה דבר פשוט, שעל פי דברי החינוך אלו, **הקונה דירה מאדם שרוצה למכור כדי לקנות נכס בחו"ל עובר הקונה בלפני עור, כי מסייע למוכר לזלזל בחיבת הארץ.** (דגמי ט"ח) [גליון 129, ואממנן טע"ה]

דירה בא"י לא מוכרים

מרן החזו"א זצ"ל קנה בשותפות עם עוד רב חלקת אדמה [מגרש] בא"י בעיר שגר בה, בני ברק, משום מצות ישוב א"י, ואח"כ משום איזו סיבה נתן מרן לשותפו את חלקו, וקנה מרן מגרש אחר בשותפות עם גיסו בבני ברק סמוך ממש לשיבת תפארת ציון. חלקו של מרן עמד ריק. כל ימי חייו, כל הדירות שמרן היה דר בהם מעת עלותו לארצנו הק' עד עלותו השמימה היו שכורות, וכדי שיהיה לו חלקת קרקע בא"י קנה מגרש.

לכולם"? ענהו רבי יוסף חיים: "כאשר ילדים באים לאמא לביתה - יש מקום לכולם".

תגובת הגר"ח ק: זו תשובה לעכו"ם לפי הבנתו, אבל בלא"ה הרי בחז"ל כתוב (גיטין 10): "ארץ הצבי - שהיא תתפשט כמו עור צבי" (על משאליהם עמוד 128).

מצווה לטעת עצים בארץ ישראל

בספר מתוק האור (שנת קודש) מובא באור נפלא מר' חיים קניבסקי זצ"ל על הפסוק באשת חיל "זממה שדה ותקחהו, מפרי כפיה נטעה כרם", מדוע לגבי שדה נאמר שהיא קונה ממקום אחר, ואילו לגבי כרם היא נטעת בעצמה?

אלא שהמדרש רבה אומר על הפסוק: 'כי תבוא אל הארץ - ונטעתם כל עץ מאכל', שיש מצווה לטעת עצים של מאכל בארץ ישראל, אבל לגבי תבואה לא מצאנו מצווה מיוחדת לזרוע^[8], לכן לגבי שדה [תבואה] קנתה מוכן, אבל כרם נטעה בעצמה.

ארץ ישראל סגולה לילדים

פעם אחת בא לפני רבינו יהודי, ואמר שהוא נשוי י"ג שנה ועוד אין לו ילדים, אמר לו רבנו - "היכן אתה גר", והשיב - "בחו"ל". השיב רבינו - "תעלה לארץ ישראל!". וכך הוה, שעלה לארץ ישראל ונפקד. וכן ראינו, שרבנו אומר לאנשים שגרים בחו"ל ולא נפקדו בזרש"ק שיעלו לארץ

בשנה, קיבל שפע של רוחניות ועמו גם שפע גשמי. אולם כשאין ביהמ"ק - עדיין יש בידינו את קדושת ארץ ישראל אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה עד אחרית שנה. קדושת א"י, תורת א"י, תפילת א"י, שהרי 'אזירא דארץ ישראל מחכים'.

וסיפר מרן, שהיתה במעונו משלחת מועצת גדולי התורה מארה"ב, ובין הדברים שאלו מדוע לא מתגוררים באמריקה כ"כ הרבה גדולי תורה כמו בא"י? והשבתי להם: כי אזירא דא"י מחכים, האוויר של א"י שונה ואחר מכל העולם כולו. אשריכם שהנכם באים ללמוד תורה בא"י.

פעם אמר הגר"ח קניבסקי, שהוא רואה הבדל בין כותבי מכתבים מארץ ישראל לכותבים מחוצה לה: 'בדרך כלל' אמר 'כותבי המכתבים מהארץ טובים יותר, ורואים עליהם שאוויר ארץ ישראל מחכים'.

[כתב הגה"צ רבי מרדכי צוקרמן זצ"ל, מתלמידי מרן החפץ חיים: "בסוף מלחמת העולם השנייה הכרתי הרבה אנשים יראים ושלמים, מהם שבחרו לנסוע לאמריקה ומהם שנסעו לארץ ישראל. לא היו הבדלים במדת היראת שמים שלהם, אבל ההבדל ניכר בדור השני שיצא מהם, רואים הבדל בין הדור שגדל באמריקה לבין הדור שגדל בארץ ישראל... וזהו אות וסימן על הכח הסגולי של קדושת ארץ ישראל". (יסוד ודורו ח"צ עמ' 705).

כתב הרב משה שטרנבוך שליט"א: "אדם אשר שואף לעליה רוחנית - אין מקום טוב יותר בשבילו מאשר בארץ ישראל, הוא ימצא בה תשתית תורנית רחבה, בה יוכל להשיג דרגות רוחניות ולעלות במעלות התורה כאוות נפשו". (דע עמ' 57 משגי' עמ' 61).

תשובה לאנגלים וליהודים

כאשר היה מדובר על חלוקת ארץ ישראל עם האנגלים, טענו האנגלים למרן רי"ח זוננפלד זי"ע: "כיצד אתם אומרים שארץ ישראל היא הבית שלכם, וכי אם כל היהודים יבואו יש מקום

[א] חשוב להדגיש - גם בוריעת תבואה יש מצוות ישוב ארץ ישראל, כמו שמשמע בערוך השולחן (מ"מ קט"ט ע"ב), שכותב - "רבנין בתים הוי יותר ישוב מוריעה", משמע שגם בוריעה יש ישוב, אלא שבתים עדיף. וכן מפורש לקמן ברברי החת"ם על בועז שהיה זורה הגורן משום ישוב אר"י. אלא שבנטיעת אילנות של מאכל יש מצווה מיוחדת, שזה דבר המביא ברכה וקיים להרבה שנים, ומצאנו מצווה מפורשת בתורה לטעת עצים בנוסף למצווה הכללית של ישוב הארץ [ראה לקמן מעלת הנטיעה], עד שנתנה התורה מצוות שמחה שנה שלמה בנטיעת אילנות מאכל כמו בבניית בית.

רב בחו"ל או יהודי פשוט בארץ

שאלה: מה עדיף - להיות רב בחו"ל או להיות יהודי רגיל בארץ ישראל? יש רבנים רבים בחו"ל המתלבטים אם עדיף להם לכהן כרבנים בחו"ל או לעלות לארץ, שהרי בארץ לא חסרים רבנים.

הגר"ח קניבסקי כתב לי: "בארץ ישראל".

רב קהילה בחו"ל שרוצה לשוב לארץ ישראל

שאלה: אברך מארץ ישראל הלך לאחד מגדולי הדור שליט"א והורה לו לנסוע לחו"ל לשמש שם כרב בקהילה, כמנהל לת"ת ובשעות הערב כראש כולל, ובס"ד האברך דנן עושה שם חיל במשך שנים ומעמיד התורה על תילה. והנה עתה רוצה לשוב לא"י נובמיוחד כדי לגדל ולחנך את ילדיו בא"י, ואותו גדול שהורה לו בעבר, אינו בקר הבריאות עתה, ועל כן אינו יכול לקבל תשובתו בענין זה. האם הוא יכול לשוב לא"י ולקיים מצוות ישוב א"י? ואם כן, האם רובצת עליו החובה למצוא לעצמו מחליף, או שיכול לבקש מהקהילה לדאוג לכך? או האם עליו להמשיך להחזיק בתפקידו בחו"ל, ואם כן, עד מתי?

תשובת הגר"ח קניבסקי: "ודאי שישוב לא"י. ואינו מחוייב לחפש מחליף" (פוסט את ידן ח"ב עמ' תקיב).

האם רשאי הרב לעזוב את הוריו ובני קהילתו ולעלות לארץ ישראל

שאלה: יש רב קהילה בחו"ל שיש לו הורים מבוגרים שגרים על ידו. הרב דנן רוצה לעלות לא"י ולקיים מצוות ישוב ארץ ישראל, אולם הוריו רוצים שישאר בחו"ל לידם, וגם בני הקהילה שלו רוצים שישאר בחו"ל להנהיגם. האם צריך הרב להקשיב להוריו ולבני קהילתו וישאר בחו"ל?

תשובת הגר"ח קניבסקי: אינו צריך להקשיב להם ורשאי לעלות לארץ ישראל נוכחי שאמר הגר"ח, שסובר שמצוות ישוב ארץ ישראל היא מצוות עשה דאורייתא שנוהגת בזה"ל [פוסט את ידן ח"ב עמ' תמג וטערה 92].

ישראל, ורבנו הוסיף, שכן כתוב בגמ' יבמות סד., ששיבת חו"ל אינו עולה מן המנין - ע"ש ברש"י (מנחת מודה' צמדור 'מסגולות רצו').

תורת ארץ ישראל גוברת

נכנסתי עם קבוצה של גבירים מדרום אפריקה להגר"ח קניבסקי עם שאלה מאוד מעניינת - הראנד הדרום אפריקאי לא שווה הרבה לעומת השקל הישראלי. השאלה שלהם היתה אם להשתמש בכסף הזה בדרום אפריקה, ואז יוכלו לעשות לכאורה הרבה יותר, או לתרום לתורה בארץ ישראל, אבל אז עם הראנד יוכלו לעשות לכאורה הרבה פחות.

ענה להם רבי חיים: "תורת ארץ ישראל גוברת" (מפי רבני יחסימאל נייאר שליט"א).

רקט תשובות מתוך הספר ארץ חיים

מצוות ישוב א"י בזה"ל דרבנן או דאורייתא

שאלה: האם מצוות ישוב א"י בזה"ל דרבנן או דאורייתא?

הגר"ח קניבסקי כתב לי: "דאורייתא".

פעם יהודי שעלה לארץ מאמריקה אמר להגר"ח, שלפני שהוא עלה לארץ, היו רבים שאמרו לו שאסור כעת לעלות וצריך לחכות לעת ביאת המשיח ואז יהיה אפשר לעלות. ושאלתו בפיו, האם הם צודקים? וענה הגר"ח: "חלילה! זו מצוה לעלות!"

שאל שוב: האם זו מצוות עשה דאורייתא שנוהגת גם היום?

והשיב הגר"ח: "כן" (פוסט את ידן ח"ב עמ' תקיב-תקיג).

מצוות ישוב הארץ בכל רגע

שאלה: האם אדם מקיים את מצוות ישוב הארץ בכל רגע שהוא דר בה?

הגר"ח קניבסקי כתב לי "כל רגע".

קמפיין "תעמוזה" מתקנת "תשפ"ב כל ההתעוררות - בזכותך!

"לעשות פעלים לעורר אהבה וחמדה בלבות עם בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, להיותם חושקים ומחמדין לארץ חמדה של אבותינו, ואש יקוד בקרבם לבוא ולירש את הארץ הקדושה... שיחדור בכל בית יהודי ושיפעיל כל נשמה יהודית למען ארץ ישראל... וזוהו ... יתקן הקלקול, ויסתלק הקטיגור ויתגבר הסניגור ויום הישועה יבוא..."

(הרה"ק ר' יששכר שלמה טייטל זצ"ל הי"ד, אם הבנים שמחה, פרק ג' סוף אות ס"ג)

בזכות השתתפותכם ובשליחותכם בעז"ה נגיע לעשרות ריכוזים חרדיים ומאות בתי כנסת ונקודות הפצה, כעת גם בארה"ב ובקנדה - כל ההתעוררות שתבוא בעקבות כך - בזכותך!

שותף 100 < 340 ₪ לחודש
עלות הדפסה ומשלוח של 100 גליונות

שותף בכיר 170 ₪ לחודש
עלות הדפסה ומשלוח של 50 גליונות

שותף 85 ₪ לחודש
עלות הדפסה ומשלוח של 25 גליונות

פטרון בית כנסת 34 ₪ לחודש
עלות הדפסה ומשלוח של 10 גליונות

היה שותף, נשפיע יהד!
דרכי "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה:
053-3191618
KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

רופא בכיר בחו"ל התומך בישיבה שלמה בארץ או יעלה לארץ

שאלה: רופא יהודי שומר תורה ומצוות מאמריקה שנחשב למומחה בין הגדולים בעולם בתחומו ומצליח מאוד. הוא לבדו מחזיק ישיבה שלמה בארץ ישראל, שהבן שלו ראש הישיבה. והנה חשקה נפשו של הרופא לעלות לארץ ישראל, אך אם יעלה לא"י, יצטרך להפסיק את תמיכתו בישיבה. יש בישיבה כחמישים תלמידים והוא התומך הבלעדי שמחזיק את הישיבה. האם רשאי לעלות? וגם אם אכן רשאי, האם אכן כדאי שיעלה או שמא זכות החזקת תלמוד תורה של כל כך הרבה תלמידים עדיף?

תשובת הגר"ח קניבסקי: "יעלה" (פוסק את דך עמ' תקו. ועין עוד שם עמ' תקז-תקלא אך הגר"ח השיב שזו ושוב כלל מניי מנצים, כגון שדוסיס ועוד, שיש לפנות לארץ או להישאר בארץ).

עולה לארץ שיצטרך לבריות
שאלה: אדם שגר בחו"ל ואם יעלה לארץ ישראל לגור הוא יהיה נצרך לבריות, האם מחויב לעלות, או שפטור?
הגר"ח קניבסקי כתב לי: "חייב".

אתרוג לא מהודר מא"י או מהודר מחו"ל
שאלה: מה עדיף - אתרוג לא מהודר מא"י או אתרוג מהודר מחו"ל?
הגר"ח קניבסקי כתב לי: "מארץ ישראל".

פירות שבעת המינים שיובאו מחו"ל או פירות ארץ ישראל אחרים בט"ו בשבט
שאלה: האם בט"ו בשבט קיימת עדיפות לאכול פירות שנשתבחה בהן ארץ ישראל, אע"פ שהן מתוצרת טורקיה, או שמא עדיף לאכול מפירות שלא נשתבחה בהן ארץ ישראל, אך גדלו בארץ ישראל, כגון תפוז, שהוא 'עולה חדש'?

הגר"ח קניבסקי כתב לי: "פירות מארץ ישראל".

רב גדול מחו"ל ורב קטן מא"י
שאלה: מה עדיף אם יש שני אורחים שמחכים ובאו באותו זמן - רב גדול מחו"ל או רב קטן מא"י?
הגר"ח קניבסקי כתב לי: "מארץ ישראל".

עיונים בדרכי העבודה

הרב אליהו ברים

[פרק לה]

היא לחזק את העמדה שלי, לבין תגובה של כעס הנובעת מהרגשה של השפלה, שגורת תגובה של 'נקמה', שכמו שביארת היא תגובה של הנפש כדי לקומם אותה מההשפלה. בסוף הדברים אמרת, שיש גם תגובה שדומה לכעס, אך היא חיובית. אתה זוכר?"

"אה, כן. נכון. דיברנו גם על בלעם. אני נזכר. ובכן. בזה אתה רוצה שנעסוק?"

"נתחיל בזה, ונראה הלאה למה נגיע..."

"טוב. דבר ראשון, לגבי מה שאמרת, שברמב"ם לא מבואר כמו שאמרת, זו אכן הערה חשובה. אכן יש להדגיש, כמו שאמרת, שלא מוזכר ברמב"ם שהאיסור הגמור של הכעס הוא משום נקימה ונטירה, וממילא גם החידוש שיש מקום לכעוס על גוי גם הוא לא מוכרח... הלאה, לדבר השני. מה שאמרת, הוא שישנה התנהגות שדומה בחיצוניות לכעס, אך לא רק שהיא אינה שלילית ומגונה, אלא היא משובחת ומעולה מאוד! נשמע חידוש? נו, אולי אתה יודע למה אני מתכוון?"

"אה... לא! אתה מדבר על תגובה חריפה, תוקפנית ופוגענית, אך היא חיובית? איך זה יתכן?"

"פה, אתה מתקרב... אתן לך רמז. הזכרנו שהכעס הוא שורש לנקמה."

"נו..."

"נקמה היא דבר חיובי או שלילי?"

"אה... זה תלוי..."

כעס – נקמה – קנאות.

"נכון! זה תלוי! אני רואה שאתה כבר מבין

"עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן הרימו גם על העמים".
(שעיכו כג')

"שבעה שמות יש לו ל'ציה'... ישעיהו קראו מקשוף, שנאמר (מ"ז): 'ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מקשוף מדרך עמי', יחזקאל קראו אבן...".
(סוכה נב)

"שלום לך בן-ציון! מה שלומך?"

"ברוך ה'! ומה שלומך הרב אליהו?"

"טוב, ברוך ה'. במה אתה רוצה לעסוק הפעם? סגרנו את הנושא של הכעס?"

"תמיד אנחנו מתחילים את השיחה באותן המילים... שמת לב?"

"נו, אתה רוצה להתבונן על זה מאיזו מידה זה נובע... תזכיר לי בפעם הבאה, אולי נתחיל במילים אחרות... איפה אנחנו אוחזים?"

"כמדומה לי שהשארנו מספר נקודות אותן רציתי לסגור בנושא של הכעס. בשיחה הקודמת עסקנו בשאלה האם ישנו שימוש חיובי למידת הכעס כפי שיש למידות אחרות, כמו שהראית במידת הקנאה. תשובתך היתה מורכבת מעט. הראית, שכעס אסור אפילו בצורה מידתית, כמו שכתב הרמב"ם, שאין ללכת במידת הכעס במידה בינונית, אלא יש לנהוג בחסידות ולהטות לקצה שלא לכעוס כלל. הסברת את זה בכך, שכעס היא המידה עליה מושתתות הנקימה, הנטירה והשנאה. ויצא מזה נפקא מינה למעשה, שהכעס אסור רק כלפי 'אחיך'. אגב, ברמב"ם לא מבואר שזו הסיבה, הרמב"ם מנמק את חומרת הכעס בכך, ש'דעה רעה היא עד מאוד', ולא משמע שעל גוי מותר לכעוס... אחר כך חלקת בין תגובה חריפה שנובעת מהרגשה של חולשה, שמטרתה

קמפיין "תעמוּלה מתקנת" השפ"ב השותפים שלנו כותבים

שמח לתרום לקדושת ציון, ולהיות שותף לשינוי התודעה והשיח בציבור החרדי, בכל מה שקשור למדינה היהודית בארץ ישראל.

- יהודה גוטליב, פתח תקוה

נפלה בידי הזכות הגדולה לתרום לקדושת ציון הוראת קבע חודשית, בעבור הנעת התנועה הנפלאה שמגלה ומפיצה את ההשקפה הטהורה על תקופתנו הגדולה ע"פ התורה נביאים וכתובים חז"ל ורבותינו הראשונים והאחרונים, ע"פ האמת ללא פניות.

- ד.ג. וינברג

אני תורם לקדושת ציון כי סוף סוף יש בציבור החרדי בני תורה מקהילות שונות ובצבעים שונים המתאחדים כאיש אחד ובאומץ למען רעיון קדוש ונעלה מתוך כבוד הדדי, ולמפעל כזה אני רוצה להתחבר ולהיות שותף.

- א.ש., ירושלים

אני תורם לארגון 'קדושת ציון' כדי לגאול את המושגים של אהבת ארץ ישראל, ישוב ארץ ישראל, המקום המרכזי של ארץ ישראל בחיי היהדות וקיום תורה ומצוות לכתחילה, ולהחזיר את המושגים האלו שיעמדו על כנם, על בסיס של תורה ומסורה אמיתית.

- י.ל. זינגער ירושלים עיה"ק תובכ"א

האגודה היא הגוף העיקרי שמפיץ את הרעיונות הבסיסיים והפשוטים שאני מאמין בהם.

- יהודה ארליך, ביתר עילית

היה שותף, נשפיע יהד!

דרך "נדריים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"

לדרכים נוספות להעברת תרומה:

053-3191618

KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

לאן אני חותר. נקמה היא דבר חיובי כאשר היא נקמה על כבוד ה' או כבוד ישראל, שגם היא סניף מכבוד ה' נראה מס' סוף פרק יח, "שהרי אי אפשר לכבוד העליון להתרבות אלא בגאולתן של ישראל וברכובי כבודם, שזה תלוי בזה, באמת...". לעומת זאת, מידה זו היא שלילית כאשר היא נוגעת לכבוד עצמי. כוונתי במה שאמרת, למידת הקנאות. קנאות נראית בביטוי החיצוני שלה, דומה לביטוי החיצוני של הכעס. תדמה לעצמך צורה של אדם כועס. איך זה נראה? מפחיד! הוא תוקף בחמת זעם את העומד מולו, בלי חשבונות וכמעט 'שאיך הדיעה מושלת בו כלל', עד כדי 'מסירות נפש'... הוא לא ינוח ולא ישקוט עד שניקום את עלבוננו ויקומם את כבודו המושפל, היא המחזיר אשר יאה. מה אתה חושב על אדם כזה? הרי אין שפל ופחות ממנו! ככה למסור את נפשו ולהכניס את עצמו למצב שיכול לגרום לו לבושות, לנזקים ולמריכות? ! הוא משוגע! נכון? אך אם תשמע לפתע, שמה שהבעיר את אותו אדם הוא לא הכבוד שלו שהושפל, אלא כבוד של משהו אחר. נניח, כבודו של רבו, או כבודה של קהילתו וכדו', האם זה אותו דבר? הלא זה ממש הפוך! הראשון מוכן להשחית עולם מלא אם יהיה היכולת בידו על 'כבודו הרם' שהושפל, לא עלינו. ואילו השני, מוכן למסור את עצמו ולספוג כל מיני מחירים, על מה? על כבוד של משהו אחר! זו ממש גדלות!"

"מובט מעניין..."

- כ"ז... כשם שהנקמה לכבוד ה' היא ערך נעלה, שאנו שואפים ומייחלים לו, כמבואר בפסוקים רבים מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים, ואין אנו מצפים רק לכך שהוא יקח את נקמתנו מיד הגויים, כאמור 'כי דם עבדו יקום ונקם ישיב לצריו...' (דברים 32: 35), אלא אנו מצפים ומייחלים שאנו נקח את נקמתו, ככתוב 'ונתתי את נקמתי באדם ביד עמי ישראל!' - שיתן בידינו את נקמתו באדם! כך גם הקנאות לכבוד ה' היא מעלה גדולה ונפלאה. וכבר הרחיב בזה הרמח"ל במידת החסידות, שהיא אחד מענפי האהבה, כלשונו - '...וזה פשוט, כי מי שאוהב את חברו - אי אפשר לו לסבול שיראה מכים את חברו או מחרפים אותו, ובודאי שיצא לעזרתו, גם מי שאוהב שמו יתברך לא יוכל לסבול ולראות שיחללו אותו חס וחלילה ושיעברו על מצותיו...'. ולפי דברינו יוצא, שהמידה שהיא שורש הקנאות - היא הכעס! הרי כמו שהגדרנו את הכעס - 'חוסר יכולת להשאר שליו לנוכח מציאות שמתפרשת אצלי כהשפלה לכבודי', נתקן את ההגדרה ליחוסר יכולת להשאר שליו לנוכח

"מה היא?"

"דבר חשוב והכרחי עד מאוד... ממה שלמדנו והגדרנו נוכל ללמוד גם את הצורה שעלינו לפייס ולהרגיע אדם אחר שכועס... עלינו או על אחרים. באופן טבעי, בדרך כלל, כאשר אדם רוצה לפייס את חברו, הוא נוטה להצטדק ולהתנצל, כמו בדוגמא שהבאת באותה השיחה (פסק ג). הבנו את ההיגיון שבזה, בכך שברצוננו להסביר שלא היה בכוונתנו להשפיל את הזולת, אלא היינו אנוסים בדבר, או לכל הפחות פועלים לפי תומנו, ולא התכוונו לבטל את רצון השני. אך לפי דברינו, אם אכן הסיבה לכעס הזולת היא, כמו שהגדרנו, שהוא הרגיש מושפל ממעשינו - הרי שביכולתנו לגעת בנקודה הזו באופן ישיר! במקום להצטדק, פשוט **לכבד**! במקום להסביר את עצמנו ולהסיר מעלינו את האשמה, לרומם את השני בצורה ישירה! לומר לו כמה הוא חשוב לנו, וכמה אנו מצטערים על הפגיעה ברצונו ובכבודו! מסכים?"

"אה... נראה הגיוני... האמת, שאכן ראיתי שזו דרכם של אנשים גדולים לפייס. במקום להכנס להסברים וכוונות - נותנים לשני הרגשה שהוא חשוב, ושצר להם שגרמו לו צער."

"אכן. תחשוב ותרגיש בעצמך מה יותר נעים לך לשמוע בתור פיוס על עלבון. לשמוע שהשני היה בסדר, ומה שקרה לא היה באשמתו, או שהוא מצטער בתקלה שיצאה תחת ידו, וכעת הוא נותן לך הרגשה שהוא באמת מכבד אותך... נראה לי ברור מה יותר נעים..."

"נכון..."

לחנך כיצד להתפייס

"וישנה עוד נקודה חשובה שרציית להעיר עליה בהקשר הזה. נקודה, שאולי עדיין לא נוגעת אצלך כרגע, אך בעזרת ה' בוא תבוא. ישנה התנהגות רווחת אצל הורים או מלמדים, או גם אצל דודים לאחייניהם וכדו'. כאשר ילד נפגע מחברו, מתוך רצון לפייס ולרצות את הנפגע, מענישים או 'מבטיחים' עונש לגורם הפגיעה. יש

מציאות שמתפרשת אצלי כהשפלה לערכי האמת! להשפלה של כבוד ה'! זהו, אם כן, אופן של 'כעס', שלא רק שאינו שלילי, אלא הוא חיובי וראוי."

"אתה אומר שקנאות זו התנהגות רגשית? התפרצות?"

"אה... מה זאת אומרת? יכול להיות שהיא משהו אחר? מה שנאמר במשנה - 'קנאים פוגעים בו' - זו הגדרה למצב שמצד הדין אין עונש מוגדר, אלא שמי שלא מסוגל לראות את חילול ה' שנוצר במעשה כזה, קם ועושה מעשה! בהתפרצות! בלי לחשוב! אם הוא בא להמלך, כבר אומרים לו שלא!"

"אויך יכול להיות שהתנהגות רגשית תהיה כל כך חיובית? אנחנו הרי מורגלים תמיד שצריך לשקול את המעשים ולפעול על פי השכל, ולא על פי האינסטינקט!"

"אמת ויציב! אכן בדרך כלל, פעולה בלא חשיבה תהיה מהמידות הרעות. אף אחר שאדם הרגיל את עצמו וטבע בתוכו את הקשר והאהבה אל ה', מתבקש שגם הפעולה הרגשית המתפרצת שלו תהיה על דברים מתוקנים ונעלים! זו אכן מדרגה גבוהה שבאה במס"י במידת החסידות. אחרי מדרגות הפרישות והטהרה, כאשר אדם כבר אינו פועל מתוך נטית החומר והמידות הרעות, אכן יכול הוא להגיע למצב כזה, בו המידות הטובות שלו מפעילות את רגשותיו בצורה מכוונת לרצון ה'."

"הבנתי. יפה. ובה שיימנו את העיסוק בכעס?"

לך התרפס ורהב רעידך...

"כמעט. ברצוני להוסיף עוד נקודה למעשה' מתוך הכירור שלנו. בשיחתנו הראשונה בנושא, כאשר למדנו את ה'נפקא מינות' מההגדרה שלנו של הכעס, הדגשנו רק את הכלים שיעזרו לנו שלא לבוא לידי כעס. אך ישנה עוד נפקא מינה חשובה שברצוני להדגיש."

קמפיין "תעמוּלָה" מתקנת "תשפ"ב" השותפים שלנו כותבים

אני תורם כדי להפיץ את בשורת שיבת ציון, לקדם את רעיון עם קדוש בארץ קדושה ולקידום הגאולה השלמה, גאולת אחישנה בקרוב.

- ד.ג.

אנחנו תורמים לקדושת ציון, בשביל להיות חלק קטן מתהליך הגאולה הגדול של שיבת עם ישראל לארצו, מתוך התורה הקדושה. ולתקן מעט את הטעות ההיסטורית בהקמת המדינה על ידי כופרים.

- ד., נוף הגליל

אני מרגיש חלק מדבר ענק שמקדם את הגאולה.

- מלאכי אחיטוב

אני תורם כדי לפרסם את מצות ארץ ישראל ואת קדושתה, וכדי לפרסם את חסד ה' על עמו, שקבצם מד' נפשות הארץ לארצו.

- י.ג.

אני תורם כי אני שמח עם הדברים החשובים שאגודת קדושת ציון עושים, ואני רוצה שיהיה לי חלק בזכויות הגדולות שלהם.

- דוד מ., מודיעין עילית

אני תורם לעורר את לבות אחנו בני ישראל לאהוב את ארץ ישראל ולהבין את משמעות תקופתנו.

- משה כהנא, ניו ג'רזי

היה שותף, נשפיע יחד!

ד"ר "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה:
053-3191618
KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

אפילו המגדילים לעשות - אם ילד נחבט ברצפה, מכים את הרצפה כאות עונש, ובכך מרגיעים את הילד הקט הבוכה. למעשה, בפועל זה עובד... זה אכן מרגיע את הילד הנפגע באורח פלא. דוק ותשכח... אך כעת, נתבונן כעת, כאשר אנחנו מבינים את המהלך הנפשי שלמדנו, ונראה שזהו איננו פלא... זוהי תגובה צפויה והגיונית. הרי מה גורם לילד את הכאב והבכי? המכה או הפגיעה שקבל מחברו. ובעומק הדבר, הילד מרגיש שהושפל ממה שעשה לו חברו, וכאשר חברו נענש, הרי הוא מרגיש מנוחה... כבודו חזר למקומו. אך למעשה, זהו עיוות חינוכי נורא! זהו חינוך לנקימה! אם ילד הורגל, שהדרך שלו להירגע הוא על ידי כך שמי שהשפיל אותו יושפל ומי שהכה אותו יקבל מכה, למעשה זהו חינוך לנקימה! זהו הרגל שיוטבע בנפש, שהדרך להתקומם מהפגיעה והעלבון היא רק על ידי השפלה נגדית! והרי על פי רצון ה', על פי מצוות התורה, על האדם לסגל לעצמו את היכולת להתעורר ולהתקומם מפגיעה והשפלה בינו לבין עצמו! בלא להזדקק להנמכת והשפלת הזולת בכדי להרגיש התרוממות! עלינו להרגיל ולחנך את הילדים להתפייס ולהרגע כרצונה של התורה, על ידי התבוננות והבנה פנימית, שלא באמת הושפלנו ממה שקרה לנו, שכבודנו ואיכותנו אינם תלויים ועומדים בדעתם של בני אדם. כמובן, שלילדים קשה להרגיש כך בתחילה. הרי הדיבורים הללו מקומם ב'רוח' הרוכבת על ה'נפש', ואילו אצל ילדים הנפש משפיעה ומנהלת יותר מהרוח. אך זוהי המטרה של חינוך, זוהי ההגדרה של חינוך. להעניק לילד את הכלים, התובנות והיסודות, שבהם הוא ישתמש בבוא היום כאשר יהיה מסוגל ומתאים להם."

"זה יפה ונשמע חשוב מאוד, אך משום מה זה גורם לי לחוסר נוחות. הילד עלול להרגיש שאנחנו מסכימים עם הפוגע ולא אכפת לנו ממנו, אם נמנע מלהעניש את מי שפגע בו! הוא עלול אפילו להרגיש שאנחנו לא אוהבים אותו, או כועסים עליו."

"נכון. זו נקודה נכונה וחשובה. אך מתוך הדברים שלך אפשר לגזור את התשובה! כמו שאמרתי לגבי פיוס של אדם מבוגר שנפגע והוא כועס. תראה לו שאתה מכבד אותו! גם כאן, תראה לו שאכפת לך ממנו, שכואב לך שהוא נפגע ושכואב לו, ובוודאי שאתה אוהב אותו! אך יחד עם זאת, תלמד אותו להניח לכעס ולטענות כלפי הילד הפוגע ותפייס אותו בדיבורים חמים על כך שהוא ילד טוב וחכם וכו' וכו' כנגד מה שאמר הילד הפוגע. ועם זאת כדאי גם לדבר על

שמושרשת בלב בני האדם באופן טבעי, כביכול מה שקובע ומגדיר את הערך של האדם הוא מה שחושבים עליו הסובבים אותו. ראינו, שכאשר בס"ד אדם משתחרר מהטעות הזו 'ותהיה נפשו פונה ביחוד אל אדוניה...' הרבה רעות חולות סרות ממנו בחדא מחתא. בשיחה הבאה ניגש בעזרת ה' לראות כיצד התוכנה הזו עומדת ביסודה של מידה רעה 'חברתית' נוספת, ממה שתרצה להמשיך."

"נראה לי המתאים ביותר, וזה גם מה שמסקרן אותי זה זמן, היא מידת הגאווה. ארצה שנעסוק בה. כעת אסכם את הדברים ברשותך. א - פתחנו בתזכורת למה שדברנו בשיחות הקודמות, הגדרת ה'כעס' כחוסר יכולת להישאר שליו נוכח תחושת השפלה הנגרמת לי מהזולת, ואף מהמציאות סתם, בעיקר בעקבות ביטול הרצון. הכעס, הוא תגובה של הנפש בתור 'נקמה' - דחף של הנפש לקומם את ההשפלה שלה על ידי ההשפלה של המשפיל. ב - משם יצאנו לביורור האם ישנו כעס 'מותר', וכעת בשיחה זו הסברת שכשם שנקמה על כבוד אמיתי, כבוד ה', הוא דבר גדול ונפלא, כך גם כעס על השפלת כבוד ה' הוא דבר נעלה, הלא היא מידת ה'קנאות'. ג - הבאת תוצאה נוספת מהבנת המהלך של הכעס, והיא, הדרך המובחרת לפייס ולנחם אדם שכועס, ד - הערת הערה חשובה ועמוקה באופן חינוך הילדים, שלא להרגיל אותם להתפייס בהשפלת הפוגע, אלא בניחום והרמת המושפל. נפלא מאוד. מדהים לראות איך דברים שנראים מנותקים כל כך - כאשר יורדים לשורשם, מתבררים כדבר אחד ממש... תודה רבה ויישר כח!"

"תודה לך ויישר כח לך! שיהיה לך, ולי, ולכל בני ישראל, זמן קיץ, ועונת קיץ, מבורך, טהור וקדוש, נקי ונעלה, שהזמן יהיה מלא וגדוש בעשייה ברוכה וטובה לכבוד ה' ולכבוד התורה. כל טוב!"

■ **"ובן למר ולכל ישראל."**

כך, שלא מה שהשני אומר או חושב עליך זה מה שאתה, וגם אם השני הוא ילד נחשב בחברה וכדו', דבריו אינם מעלים ואינם מורידים, ואינם בהכרח משקפים את המציאות ואת האמת... יש גם מקום להוסיף לימוד זכות, ולדבר על כך שהשני מתנהג כך ומדבר כך מתוך קנאה וכדו', ולא כדאי להיות עצוב וכועס רק בגלל שילד אחר התנהג שלא כמו שצריך."

"טוב... אני מקווה שזה באמת עובד..."

"גם אם זה לא עובד, כדאי לדבר את הדיבור הזה כדי להתרגל לקו המחשבה הזה. מה שבאמת עובד, וגם זה לכאורה ב'אורח פלא', הוא לחבק את הילד, ללטף אותו ולנשק אותו... והאמת, שגם זה נובע מאותה נקודה. כאשר הילד חש שהוא חשוב להוריו, שהוא רצוי ואהוב אצל מי שבאמת משמעותי עבורו, המשמעות של הפגיעה וההשפלה מאותו ילד פוגע, יורדת וקטנה עד שהיא שוככת לחלוטין. וזה עובד. אכן אודה על האמת, פחות מהר ואולי נראה שפחות בעוצמה מהדרך הראשונה שהזכרנו, שהיא ה'נקמה' בילד הפוגע על ידי עונש, אך זו הדרך האמתית יותר, הנכונה יותר והבריאה יותר לטווח הארוך."

"מעניין."

"ככה זה... בתחומים רבים זה כך. יצר הרע, כך אומרים, משלם במזומן... אך כמובן זה רק לטווח הקצר... לטווח הארוך, הוא יוצר רק נזקים והפסדים. לעומת זאת, הדרך הנכונה היא פחות 'טבעית' ופחות באה באינסטינקט, אך כמובן שהיא הטובה והמעולה."

"ברור. הרי זה הנושא שלנו. המידות הרעות הן 'חוץ לשורת השכל והחכמה', כלומר משהו טבעי בלא מחשבה ותכנון, ואילו החכמה היא דבר נרכש ונלמד!"

"יפה. הטבת להבחין. טוב. נראה שבכך שיימנו את עיסוקנו במידת הכעס, אחר שעסקנו בהגדרתו ובהיבטים שונים בו, וכן בתובנות והבנות היוצאות מההגדרה שהנחנו בעזרת ה', כאשר זכינו לראות ששורש מידה זו, כמו מידות רבות נוספות, נמצא בטעות עליה עמדנו,

יהודים מתפללים בשער הכותנה, תלמי"ט

"שעריך הם דופקים"

ותיקין בשער הכותנה בערבי שבתות

ב"ה זכינו שמזה כמה שנים מתקיים בכל יום שישי מניין שחרית כותיקין בשער הר בית קדשינו, בהשתתפות עשרות אברכים ובני ישיבות, כהמשך למנהג ארץ ישראל שתוקן בימי הגאונים. בשנים האחרונות המניין מתקיים בשער הכותנה - המקום הנגיש הקרוב ביותר לקודש הקדשים מחוץ להר הבית, הידוע כמסוגל לישועה ומאות שנים שנהגו בני ירושלים לשפוך שיחם בו, לאחר תפילת שחרית נאמר סדר תפילה קצר בנוסח שתיקנו הגאונים לומר במקום זה. הציבור מוזמן בברכה להצטרף למניין מיוחד זה עם הגן החמה, כמנהג ישראל מזה אלף שנה. ויהי' שתישמע שוועתינו ונזכה לראות במהרה בבנין ביהמ"ק

"נוראות תענינו בעמדינו מול שער

סלחתי נקשיב בבואינו בשער"

(מתוך מייט שתיקנו הגאונים לומר כשעזר הר הבית *)

// כיבוד מוגש לאחר התפילה // המעמד מאובטח ע"י הרשויות, ומותנה בשמירה על נהלי קורונה

לכירורים: 054-842-3801

קדושת
ציון

כ"ה אייר שירת ירושלים

פכאים בעלמנו האלמנחי

אוהב ציון יקר!

אם ברצונך לקחת חלק ולהשתתף בהוצאות הוועידה הגדולה להודאה לאבינו על ארץ חמדה.

בפניך האפשרויות להיות שותף במימון השמחה וההודאה:

[3] באמצעות פניה ל:

053-3191618 או במייל

KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

[2] באמצעות כרטיס אשראי

דרך 'נדרים פלוס'

[1] באמצעות העברה בנקאית

לחשבון עמותת קדושת ציון. בנק: 20 (מזרחי)
סניף: 459 (העיר העתיקה) חשבון: 109491

ניתן גם להקדיש את הוצאות סעודת המצווה
לע"נ יקירכם או גדולי ישראל ראשי דורשי ציון בטהרתה.